

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
UGDYMO SISTEMŲ KATEDRA

Irina Barabanova

Edukologijos magistrantūros studentė

**NUOTOLINIS MOKYMAS(IS) BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE:
SITUACIJOS IR POREIKIO ANALIZĖ**

Magistro darbas

Mokslinis vadovas
doc. dr. Rytis Vilkonis

Šiauliai, 2010

Darbas originalus Irina Barabanova

NUOTOLINIS MOKYMAS(IS) BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE: SITUACIJOS IR POREIKIO ANALIZĖ

SANTRAUKA

Nacionalinės ir pasaulinės mokymo(si) sistemos išgyvena krizę: didėja atotrūkis tarp piliečių, turinčių galimybes įgyti kokybišką išsilavinimą ir jų neturinčių. Šiai problemai spręsti aktuali mokymo(si) visą gyvenimą sistemos plėtra. Lietuvoje sukurta valstybės švietimo strategija 2003–2012 metams, jos esmė – išplėtoti socialiai teisingą, visiems prieinamą švietimo sistemą, sudarančią sąlygas visuomenei mokytis visą gyvenimą. Viena tokio mokymo(si) formų – nuotolinis mokymas(is), grindžiamas modernių IKT panaudojimu. Lietuvos nuotolinio švietimo esmė – plėtoti nuotolinio mokymo(si) tinklą, užtikrinantį kiekvienam prieinamą, visą gyvenimą trunkantį mokymą(si). Mokinių mobilumas, tėvų migracija ir kt. byloja, kad nuotolinio mokymo(si) poreikis gali būti jaučiamas ir bendrojo lavinimo mokykloje, todėl analizei pasirinkta tema „Nuotolinis mokymas(is) bendrojo lavinimo mokykloje: situacijos ir poreikio analizė“. Tyrimo objektas – nuotolinis mokymas(is) Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje. Tyrimo tikslas – išanalizuoti nuotolinio mokymo(si) situaciją ir poreikį Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje. Tyrimo uždaviniai: išanalizuoti šiuolaikinę nuotolinio mokymo(si) sampratą, jo teorinius pagrindus; išanalizuoti nuotolinio mokymo(si) situaciją Lietuvos švietimo sistemoje; atskleisti nuotolinio mokymo(si) poreikį Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje, tokį poreikį lemiančius veiksnius ir tikslines grupes. Tyrimui atlikti pasitelkta mokslinės informacijos, dokumentų šaltinių analizė, ekspertų ir mokinių apklausa. Empirinio tyrimo metu buvo atrinkta 11 ekspertų, galinčių kompetentingai įvertinti situaciją bendrojo lavinimo mokyklose rajono arba šalies mastu, apklausta *Delfi* metodu. Taip pat atlikta Šiaulių apskrities įvairių bendrojo lavinimo mokyklų 399 9–12 klasių mokinių anketinė apklausa. Respondentai parinkti taikant „sniego gniūžtės“ metodą. Tyrimu nustatyta, kad nuotolinio mokymo(si) paslaugų poreikis jaučiamas ne tik aukštojo mokslo ir studijų, suaugusiųjų neformalaus švietimo sistemose, bet ir bendrojo lavinimo mokykloje. Savarankiško mokymosi metu mokiniai jau taiko nuotolinio mokymo(si) elementus. Nuotolinis mokymas(is) šiandien aktualus neturintiems galimybių dalyvauti tradicinėse pamokose ir įgyti bendrąjį išsilavinimą. Nustatytos mokinių, turinčių nuotolinio mokymo(si) poreikį, grupės: besigydantys ligoninėse, sanatorijose bei namuose, turintys įgimtą ar įgytą negalią, trumpai ar ilgėliau išvykę mokiniai. Tokį poreikį skatina siekis užtikrinti mokymosi prieinamumą ir lygias galimybes visiems, pageidaujantiems mokytis. Nuotolinio mokymo(si) paslaugų teikimą bendrojo lavinimo mokykloje riboja nepakankama pedagogų kompetencija nuotolinio mokymo srityje, lėšų trūkumas, nuotolinio mokymo priemonių stoka.

DISTANCE LEARNING IN COMPREHENSIVE SCHOOL: SITUATION AND NEED ANALYSIS

SUMMARY

National and global education (learning) systems are in a crisis: the gap between citizens who have access to quality education and who don't have is growing. To tackle this problem life long training (learning) system development is urgent. Lithuania has created a public education strategy for 2003–2012, its essence is the development of socially just, accessible education system, enabling the public to learn throughout their lives. One form of such training (learning) is distance learning based on the use of modern ICT. Essence of Lithuanian distance education is the development of distance education (learning) network that provides everyone with accessible lifelong learning (teaching). Student mobility, migration of parents etc. suggests that distance education (learning) needs may be felt in mainstream schools, so for analysis the following topic was chosen: “Distance education (learning) in general education schools: situation and needs analysis”. Research object is distance learning (teaching) in Lithuanian general education schools. Purpose of the survey is to analyse the need in the distance education (learning) in the Lithuanian general education schools. The objectives are: to analyze modern distance education (learning) concept, its theoretical framework, to analyze distance education (learning) situation and need in Lithuanian education system, to reveal distance education (learning) situation and its need in the Lithuanian general education schools, its demand factors and target groups. In order to perform the study the scientific information sources, analysis of documents, experts and student survey was used. For empirical study, 11 experts were selected, competent to assess the situation of general education schools in the district or country-wide survey using *Delfi* method. Also there was questioning survey of 399 pupils of 9–12 grades from Siauliai County general education schools performed. Respondents were selected by “snow ball” method. The study found that the need in distance education (learning) service is felt not only in higher education and adult non-formal education systems, but also in the mainstream schools. During self-learning students are already applying distance education (learning) elements. Distance learning (teaching) today is urgent for those who do not have opportunities to participate in the traditional classroom but wish to continue learning and to acquire general education in Lithuanian general education schools. The following groups of students with distance education (learning) needs have been found: patients in hospitals, sanatoria and at home, people with congenital or acquired disabilities, those who have left for shorter or longer. This need is promoted by the objective of ensuring access to learning and equal opportunities for all who wish to learn. Distance education (learning) services in the general schools are limited by teachers' lack of competence in the area of distance learning, funding shortages, lack of distance learning tools.

TURINYS

SANTRAUKA.....	2
SUMMARY	3
ĮVADAS	5
1. NUOTOLINIO MOKYMO(SI) IR JO SAMPRATOS KAITA MODERNIOJE IR POSTMODERNIOJE VISUOMENĖSE	9
1.1. NUOTOLINIO MOKYMO(SI) SAMPRATOS RAIDA.....	9
1.1.1. Nuotolinio mokymo(si) sampratos kaitą lemiantys veiksniai.....	9
1.1.2. Šiuolaikinė nuotolinio mokymo(si) samprata.....	11
1.2. NUOTOLINIO MOKYMO(SI) TEORIJA IR PRAKTIKA: ISTORINIS ASPEKTAS	13
2. NUOTOLINIS MOKYMAS(IS) LIETUVOS ŠVIETIMO SISTEMOJE	16
2.1. NUOTOLINIO MOKYMO(SI) POLITINIAI VEIKSNIAI	16
2.2. NUOTOLINIO MOKYMO(SI) PASLAUGŲ TEIKIMAS.....	18
2.3. NUOTOLINIO MOKYMO(SI) PRIELAIIDOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE	20
2.3.1. Mokyklų kompiuterizavimas	20
2.3.2. Mokymo(si) proceso dalyvių informacinis ir kompiuterinis raštingumas.....	22
3. NUOTOLINIO MOKYMO(SI) POREIKIO BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE ANALIZĖ	26
3.1. TYRIMO METODIKA	26
3.2. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ ANALIZĖ.....	31
IŠVADOS	60
REKOMENDACIJOS	61
LITERATŪRA	62
PRIEDAI	65

IVADAS

Sparti šiuolaikinės žinių visuomenės plėtra, sąlygojama besivystančių šiuolaikinių informacinių technologijų ir globalizacijos procesų, lemia esminius pokyčius švietimo sistemose. Lietuva, tapusi Europos Sąjungos nare, kaip ir kitos ES šalys, švietimą įgyvendina remdamasi Lisabonoje 2002 m. priimtu „Mokymosi visą gyvenimą memorandumu“. Europos Komisija konstatavo, kad nacionalinės ir pasaulinės mokymo(si) sistemos išgyvena didelę krizę, kuri įvairiu lygiu pasireiškia visose šalyse (Svarbiausi Bolonijos..., 2005). Pastaruoju metu vis didėja atotrūkis tarp piliečių, turinčių galimybes įgyti kokybišką išsilavinimą ir jų neturinčių. Profesinis mokymas nespėja tinkamai reaguoti į sparčius technologijos, ekonomikos ir visuomenės pokyčius. Pastebimas didelis ne tik mokymo sistemos, bet ir visuomenės bei jos piliečių inertiškumas, nenoras diegti naujoves, keisti darbo metodus. Riboti finansiniai ištekliai trukdo švietimo sistemai sparčiai reaguoti į visuomenės ir technologijų pažangą. Šioms problemoms spręsti labai aktuali mokymo(si) visą gyvenimą sistemos plėtra (Blažienė, 2008). Įgyvendinant „Mokymosi visą gyvenimą memorandumą“ Lietuvoje parengta 2003–2012 m. Valstybinė švietimo strategija. Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintose nuostatose suformuluoti trys pagrindiniai švietimo plėtotos tikslai ir numatomos jų įgyvendinimo priemonės. Vienas jų – išplėtoti tęstinę, mokymąsi visą gyvenimą laiduojančią ir prieinamą, socialiai teisingą švietimo sistemą, suteikiančią galimybes daugumai Lietuvoje dirbančių žmonių, norinčių atnaujinti savo žinias, tačiau neturinčių galimybės atsitraukti nuo kasdinių darbų ir vykti į stacionaraus mokymo įstaigas (Valstybinės švietimo strategijos..., 2007). Tokiu atveju vienintelė išeitis – nuotolinio mokymo programos ir savarankiškas mokymasis.

Nuotolinis mokymas(is) sparčiai plėtojasi įvairių šalių švietimo sistemose. Rusijoje rengiami nuotolinio mokymo(si) kursai, moduliai, kuriami nuotolinio mokymo(si) centrai (Центр дистанционного образования..., 2010). Bendrojo lavinimo mokyklos aktyviai taiko nuotolinį mokymą(si), rengia projektus (Хуторской, 2000). Formuojama mokyklų nuotolinio mokymo(si) bazė, kuriamos programos ir mokomosios priemonės (Шевцова, 2007). Nuotolinis mokymas plėtojasi ir JAV mokyklose, tokio mokymosi poreikis sparčiai didėja. Atliktos 2004 m. metaanalizės duomenimis, nuotolinio mokymo(si) kolegijose ir bendrojo lavinimo mokyklose veiksmingumas prilygsta tradiciniam mokymuisi, tačiau tokio mokymosi privalumai: mokymo(si) individualizavimas, lankstumas vietos ir laiko atžvilgiu tenkina įvairių poreikių mokinius, tarp jų rizikos grupių ar gabius vaikus, leidžia realizuoti kokybišką mokymą(si) net mažesnėse mokyklose, kur yra kompetentingų specialistų trūkumas (Cavanaugh, 2004).

Lietuvos nuotolinio švietimo vizija – plėtojant nuotolinio mokymo(si) tinklą, užtikrinti kiekvienam šalies piliečiui **prieinamą visą gyvenimą trunkantį mokymą(si)**, grindžiamą

modernių informacinių komunikacinių technologijų panaudojimu (Paterson, 2005). Studijuojant nuotoliniu būdu yra galimybė mokslą derinti su darbu, pateikiami glaustesni, intensyvesni kursai. Besimokantysis jam patogiu metu, pagal jo pasirinktą tempą patogioje vietoje gilina savo žinias (Griškienė, 2007). Nuotolinis mokymas(is) Lietuvoje plečiasi gana sparčiai – 2002–2003 mokslo metais nuotoliniu būdu universitetuose ir kolegijose studijuojančių visą studijų programą studentų skaičius išaugo daugiau nei dvigubai (Matulionis, Rutkauskienė ir kt., 2005). Lietuvoje veikia LINET – virtualusis universitetas, sukurta aplinka nuotolinėms studijoms (<http://www.linet.com/>), juo naudojasi daug vartotojų iš įvairių organizacijų. Rengiami įvairūs nuotolinio mokymosi kursai. Klaipėdoje, Šiauliuose, Vilniuje bei kituose miestuose yra nuotolinio mokymo(si) centrai. Nuotolinio mokymo(si) poreikis Lietuvoje iki šiol nebuvo išsamiai tyrinėtas. Jau 2005 metais buvo pastebėta, kad šalyje nepakankamai vykdomi nuotolinio švietimo tyrimai: nėra analitinės sistemos, kuri leistų įvertinti nuotolinio mokymosi efektyvumą ir gebėjimą patenkinti tikslinių grupių poreikius (Paterson ir kt., 2005). Atskleistas tik suaugusiųjų neformalaus švietimo sferoje besimokančiųjų nuotolinio mokymo(si) poreikis (Vilkonis, Turskienė, 2009). Remiantis paslaugų teikėjų poreikio tyrimais (Matulionis, Rutkauskienė ir kt., 2005, 2007), galima teigti, kad nuotolinio mokymo(si) poreikį 2005 m. turėjo įvairaus amžiaus žmonės, populiariausia mokymo forma (2007 m.) – nuotoliniu būdu teikiami kursai. Buvo nustatyta, kad nuotolinis mokymas(is) dar nėra pakankamai išplėtotas. Pasak tyrėjų, reikia gerinti informacinę sklaidą apie NM galimybes, didinti kursų įvairovę, gerinti atokesnių vietovių techninę bazę bei suteikti nuotoliniam mokymui statusą, lygiavertį tradiciniam (Matulionis, Rutkauskienė ir kt., 2007). Veikiama visuomenės pokyčių, Vilniaus Ozo vidurinė mokykla 2002 m. pradėjo nuotolinio mokymo(si) eksperimentą ir pradėjo mokymą nuotoliniu (distanciniu) būdu per internetą (<http://www.ozomokykla.eu> – nuotolinis mokymas). Tačiau vienos mokyklos teikiamos paslaugos negali patenkinti visų norinčių mokytis nuotoliniu būdu poreikio. Nuotolinio mokymosi apraiškų vidurinėse mokyklose gana nedaug: pasak L. Zajančauskienės (2006), yra pavienių aktyvistų, skatinančių šį procesą. Nustatyta, kad galimybės nuotolinių studijų rengimui vidurinėse mokyklose yra menkos, o mokytojai nepakankamai pasirengę jas organizuoti (Zajančauskienė, 2006; Ivanauskienė, Tankelevičienė, 2006). Nuotolinio mokymo(si) poreikis bendrojo lavinimo mokyklose nėra tyrinėtas, nėra aišku, kokios besimokančiųjų grupės negali realizuoti savo besiformuojančių poreikių. Diskusijos pokalbių svetainėse (<http://linksmas.net/nuotolinis-mokymasis-t25524.html>, <http://www.Ivaizdis.lt/res>) rodo atsiradusią vieną tikslinę grupę – tai lietuvių emigrantų vaikai, turintys nuotolinio mokymo(si) poreikį. Kiek dar yra nuotolinio mokymo(si) poreikį turinčių besimokančiųjų grupių, kokie jų tiksliniai poreikiai, nėra žinoma.

Apibendrinant galima teigti, kad nuotolinis mokymas(is) plėtojamas gana sparčiai tik Lietuvos aukštosiose mokyklose, nuotolinio mokymo(si) paslaugų poreikis jaučiamas ir neformalaus suaugusiųjų švietimo sistemoje. Lieka neaiškus nuotolinio mokymo(si) poreikis bendrojo lavinimo mokykloje. Tyrimo problema nusakoma klausimais: kokia nuotolinio mokymo(si) dabartinė situacija Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose, ar mokymo(si) proceso dalyviai (mokytojai ir mokiniai) nori ir gali taikyti šią mokymo(si) formą.

Tyrimo objektas – nuotolinis mokymas(is) Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti nuotolinio mokymo(si) situaciją ir poreikį Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje.

Tyrimo hipotezė – bendrojo lavinimo mokyklose nuotolinio mokymosi poreikį turi atskiros besimokančiųjų grupės.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti šiuolaikinę nuotolinio mokymo(si) sampratą ir jo teorinius pagrindus.
2. Išanalizuoti nuotolinio mokymo(si) situaciją Lietuvos švietimo sistemoje.
3. Atskleisti nuotolinio mokymo(si) poreikį Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje, jį lemiančius veiksnius ir tikslines grupes.

Tyrimo metodologija

Tyrimo metodologija grįsta kokybinio ir kiekybinio tyrimo strategijų derinimu, lyginamąja analize (ekspertų ir mokinių apklausos rezultatu), šiuolaikine mokymosi paradigma bei mokymosi per visą gyvenimą idėja. Empirinio tyrimo metu buvo siekiama nustatyti, kokia yra nuotolinio mokymo(si) situacija Lietuvos švietime, kiek plačiai mokymas organizuojamas nuotoliniu būdu. Siekiant nustatyti nuotolinio mokymo(si) poreikį Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje, poreikį lemiančius ir nuotolinį mokymą(si) ribojančius veiksnius, atlikta ekspertų apklausa *Delfi* metodu, kai „daugkartinio pakartotinio aptarimo intervencijos“ (Žydžiūnaitė, 2001) pagrindu formuojama bendra ekspertų nuomonė. 9–12 klasių mokiniai kaip potencialūs mokymo(si) nuotoliniu būdu paslaugos vartotojai apklausti raštu, naudojant elektroninę anketą tinkle. Kiekybinio tyrimo instrumentas (anketa) rengtas kokybinio tyrimo (ekspertų apklausos) rezultatų analizės pagrindu.

Tyrimo metodai: mokslinės informacijos ir dokumentų šaltinių analizė, ekspertų apklausa *Delfi* metodu, anketinė apklausa, statistinė tyrimų duomenų analizė (Pearsono koreliacijos koeficientas, reikšmingumo indeksas).

Tyrimo imtis ir organizavimas

Ekspertų apklausoje dalyvavo 11 rajono, apskrities ir nacionalinio lygmens švietimo specialistų, valdančių informaciją apie padėtį Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje ir galinčių pateikti kompetentingą nuomonę, grupė. Imtis sudaryta remiantis M.Turoffo ir H. Linstono

(2002, cit. Lamanauskas, Vilkonis, 2006) rekomendacijomis. Mokinių apklausoje dalyvavo 399 tiriamieji – 9-12 klasių Šiaulių apskrities bendrojo lavinimo mokyklų mokiniai.

Ekspertų apklausa vykdyta 2009 m. trimis etapais spalio – sausio mėnesiais, mokinių anketinė apklausa – 2010 m. sausio – 2010 m. vasario mėnesiais. Apibendrinus ekspertų apklausos rezultatus parengta anketa moksleiviams, pildoma tinkle (paslaugos teikėjas manoapklausa.lt, prieiga per internetą www.manoapklausa.lt). Respondentai parinkti taikant „sniego gniūžtės“ metodą (Žydžiūnaitė, 2001) ir savanoriškumo principą. Pirminė tyrėjo atrinkta mokinių grupė pradėjo anketos adreso internete ir slaptažodžio platinimą savo bendraklasiams ir draugams.

Darbo naujumas

Tyrimo metu ištirtas bendrojo lavinimo mokyklų pasirengimas nuotolinio mokymo(si) plėtrai. Nustatytas mokinių nuotolinio mokymo(si) poreikis, atskleistos poreikį turinčios tikslinės besimokančiųjų bendrojo lavinimo mokyklose grupės. Nustatyta, kad mokiniai savarankiškam mokymuisi jau naudoja nuotolinio mokymo(si) elementus. Atskleisti nuotolinį mokymą(si) skatinantys ir ribojantys veiksniai.

Darbo aprobacija

Darbo rezultatai pristatyti konferencijose: „Mūsų socialinis kapitalas – žinios 2010“ (KTU, 2010); „Distance learning at a comprehensive school of Lithuania: the need analysis“ (Nitra, 2010), ŠU studentų mokslinėje konferencijoje (Šiauliai, 2010).

Straipsniai tyrimo rezultatų pagrindu publikuoti leidiniuose:

- Barabanova I., Vilkonis R. (2010). Nuotolinis mokymas(-is) bendrojo lavinimo mokykloje: situacijos ir poreikio analizė. Mūsų socialinis kapitalas – žinios 2010, Jubiliejinės 10-osios studentų mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga. Panevėžys, 2010-04-21. KTU. P.23-27.
- Vilkonis R., Barabanova I. (2010). Distance Learning at Comprehensive School of Lithuania: the Need Analysis. DIVAI-2010 – Distance Learning In Applied Informatics. International conference proceedings. Nitra, May 4-6, 2010. p.293-298.

Darbo struktūra: darbą sudaro įvadas, trys skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, 6 priedai. Darbe pateikta 11 paveikslų ir 10 lentelių.

1. NUOTOLINIO MOKYMO(SI) IR JO SAMPRATOS KAITA MODERNIOJE IR POSTMODERNIOJE VISUOMENĖSE

1.1. Nuotolinio mokymo(si) sampratos raida

1.1.1. Nuotolinio mokymo(si) sampratos kaitą lemiantys veiksniai

Postmodernizmas ugdymo procese siejamas su nauju požiūriu į mokymo procesą. Pokyčiai Visuomenės, šiuo metu apibūdinamos kaip „informacinės“ (Jarockytė, 2003) ar „globalios informacinės ir žinių visuomenės“ (Glosnienė, 2005) pokyčiai lėmė mokymosi tikslų kaitą. Sugebėjimas susirasti informaciją, manipuliuoti faktais juos vertinant ir apibendrinant tapo svarbesnis nei paprastas faktų žinojimas (Šileikienė, 2004). Ugdymo pokyčiai vyksta dėl sparčiai didėjančio informacijos srauto, atsiranda daug įvairių naujų mokslo teorijų, kinta vertybės, prioritetai, tampa svarbus ne žinių kaupimas, bet gebėjimas savarankiškai orientuotis šiame informacijos sraute (Herring, 1998; Dagienė ir kt., 2002). Postmodernus pasaulio suvokimas formuojamas per savo pasaulio suvokimą ir praktiką. Todėl šių laikų filosofai mokinių mokymą supranta kaip mokymą susikalbėti, suprasti nagrinėjamą medžiagą kritiškai, mokėjimą reflektuoti. Pasak L. Duoblienės (2002), Polland ir kt. (2002), pasaulį kiekvienas patiria ir jo pažinimą konstruoja skirtingai, todėl beprasmiška mokomųjų dalykų turinį reikšti žodžiu, reikia ugdyti moksleivių kritinį arba refleksiavų mąstymą. Tai aukštesnio lygmens mąstymas, paremtas informacijos šaltinio patikimumo, pateiktų nuomonių ar pažiūrų objektyvumo nustatymo gebėjimais, pasižymintis pasitikėjimu savimi, intelektualine laisve ir refleksija.

Naujam ugdymo tikslui pasiekti sukuriama nuosekli ugdymo sistema. Naudojami aktyvieji mokymo metodai, praktiniai bei laboratoriniai darbai. Siekiama išmokyti mokinius įsivertinti savo ir įvertinti draugų žinias. Jie mokomi rinkti medžiagą, kritiškai vertinti pasirinktą informaciją bei formuluoti logika ir savo patirtimi pagrįstus atsakymus (Polland ir kt., 2002). Šiam tikslui plačiai naudojamas postmodernus atradimas – internetas (Lamanauskas, Vilkonis, 2006). Mokiniai pamokoms renka medžiagą internete, pristato ją, klasės draugai mokytojo padedami vertina informacijos tikslingumą ir korektiškumą. Internetas pamokose naudojamas ugdymo proceso vizualizacijai gerinti: gausu dinaminių modelių, galinčių padėti suprasti nano lygmenyje esančių procesų esmę (Balčytienė, 1998). Nuotolinio mokymo elementai, tokie kaip internetas, skatina tokio mokymo(si) proceso formavimą – tai lemia mokymo paradigmos keitimasis į mokymąsi. Naujų mokymo technologijų dėka ugdymo proceso centre matomas mokinys, o ne mokytojas – tai padeda radikaliai keisti mokymąsi (Herring, 1998).

Mokymosi technologijų vystymasis yra glaudžiai susijęs su informacinių bei komunikacinių technologijų raida. Esama įvairių nuomonių, kodėl IKT turėtų būti diegiamos į mokymą ir mokymąsi. Buvo manoma, kad kompiuteriai gali talkinti besimokantiejiems ir

mokytojams sparčiau, kokybiškiau atlikti rutininius darbus (pavyzdžiui, skaičiavimo, informacijos ir duomenų tvarkymo) ir skirti daugiau dėmesio bei laiko esminiams mokymosi klausimams. Tokiu būdu tradicinio mokymosi proceso sistema išplečiama informacinėmis technologijomis (Balčytienė, 1998). Nagrinėjant šiuolaikinį mokymąsi akcentuojamas besimokančiojo aktyvumas, gebėjimas surasti reikiamą informaciją, ją suprasti, perteikti kitiems. Kitaip tariant, informacinėje kūrybinėje visuomenėje asmuo turi mokytis praktiškai visą savo gyvenimą: nuolat perimti pasaulyje sukurtas žinias, panaudoti jas, sukurti naują žinojimą ir perduoti jį kitiems. Šiuos procesus lemia IKT plėtra ir informacijos šaltinių įvairovė.

Sparčiai besivystant pramonei ir mokslui, atsirandant naujoms technologijoms didėja išsilavinusių žmonių poreikis. Įmonės, veikiamos konkurencijos, siekdamos išlikti, privalo nuolat gerinti savo produkcijos ir paslaugų kokybę. Svarbi tampa darbuotojų kvalifikacija bei jų darbo produktyvumas. Siekdami sėkmingos karjeros, darbuotojai nuolat domisi naujausiais savo profesinės srities pasiekimais. Dėl didėjančio darbo intensyvumo darbuotojai priversti praktinės veiklos įgūdžius tobulinti nenutraukiant darbinės veiklos, todėl atsiranda mokymosi visą gyvenimą poreikis (Cavanaugh, 2004). Sovietinė švietimo sistema tokį poreikį tenkino organizuodama neakivaizdines studijas, tačiau jų populiarumas dėl menkos kokybės buvo mažas (Targamadžė, 1999). Vis didėjantis visuomenės poreikis skatina naujų mokymo(si) formų atsiradimą. Šiuolaikinės technologijos suteikė papildomų galimybių tokiam mokymuisi ir nuo 1995 metų Lietuvoje kuriama šiuolaikinė nuotolinio mokymosi sistema (Krupickas ir kt., 2004), paremta naujausių informacinių ir komunikacinių technologijų atsiradimu, išplėtotu neakivaizdinių studijų tinklu. Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, švietimas kryptingai vystomas pagal ilgalaikę Valstybinę švietimo strategiją 2003–2012 metams, kuri numato plėtoti tęstinę, **mokymąsi visą gyvenimą laiduojančią ir prieinamą, socialiai teisingą švietimo sistemą**. Šį tikslą įgyvendinant siekiama sumažinti neįgalių žmonių bei specialiųjų ir specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių asmenų socialinę atskirtį. Šių žmonių grupei nuotolinio mokymo(si) būdas leis pasirinkti mokymosi spartą ir intensyvumą, suteiks galimybę tapti lygiaverčiais visuomenės nariais.

Apibendrinant galima teigti, kad mokymo paradigmu kaitos kontekste baigtinį mokymąsi keičia mokymasis visą gyvenimą. Šiuos pokyčius lemia nauji visuomenės poreikiai, kuriuos galima įvardyti kaip profesinės kvalifikacijos tobulinimo, perkvalifikavimo, savišvietos ir asmenybės ugdymo poreikius. Naujausios informacinės ir komunikacinės technologijos, informacijos įvairovė praplėtė nuotolinio mokymo(si) sampratą: atsirado galimybė vykdyti socialiai teisingą švietimą ir įgyvendinti pagrindinį ilgalaikės švietimo strategijos tikslą – užtikrinti visuomenės mokymąsi per visą gyvenimą, atsižvelgiant į neįgaliųjų bei specialiųjų ir specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių žmonių interesus.

1.1.2. Šiuolaikinė nuotolinio mokymo(si) samprata

Tradiciškai mokymas buvo suprantamas kaip mokinio ir mokytojo tiesioginis bendravimas dirbant toje pačioje klasėje, matant ir girdint vienas kitą. J. Vaitkevičius (1995) mokymąsi apibūdina kaip veiklą, kuri remiasi paties mokinio sąmoningos veiklos mechanizmais. Pasak jo, mokymasis – tai perteikiamų žinių individualus suvokimas. Mokymąsi, kaip nuolatinį organizmo elgsenos kitimą, apibūdina D. G. Myers (2000). G. Petty (2007) nuomone, tai aktyvus prasmės suteikimo procesas, kai mokinys pats struktūruoja ir sistemina informaciją. Mokymą ir mokymąsi tiria įvairios teorijos, yra sukurta įvairių mokymosi formų ir stilių. Pastaruoju metu aktualios trys mokymosi sampratos: bihevioristinė, kognityvinė ir humanistinė (Dagienė ir kt., 2002). Šiuolaikinio švietimo kryptis paremta bihevioristinės teorijos pagrindais, poreikiu grindžiama sistema, kuri akcentuoja mokymosi rezultata (Rado, 2003). Nauja švietimo kryptis akcentuoja mokymosi procesą, kuris grindžiamas kognityvine teorija (Balčytienė, 1998). Pastaruoju metu ypatingai akcentuojamas šiuolaikinio ugdymo uždavinys – lavinti mokinių saviraiškos gebėjimus, „kurie leistų jiems lavintis patiems ir ne tik prisidėtų prie formalaus mokymo sėkmės, bet ir skatintų mokytis visą gyvenimą“ (Gudžinskienė, 2008, p. 54). Nauja mokymosi paradigma reikalauja daugiau dėmesio skirti nuosekliam, lanksčiam mokymuisi, pagrįstam aiškiomis mokomosiomis programomis ir „autentiška vertinimo sistema“ (Stoll ir Fink, 1998, p. 154). Akcentuojama, kad sunkiausia šiuo metu mokytojams pereiti nuo mokymo ir mokymosi modelio prie naujos sampratos, kuri atitinka naują mokymo paradigmą (Stoll ir Fink, 1998) – mokymosi visą gyvenimą paradigmą. Toks mokymasis tenkina besimokančiojo kaip aktyvaus ugdymosi proceso dalyvio poreikius ir reikalavimus (Longman, 2003). Besimokantysis pats planuoja, koordinuoja, kontroliuoja savo mokymosi procesą (Gudžinskienė, 2008).

Atsiradus nuotolinio mokymo koncepcijai, atsiranda ir virtualumo sąvoka, kai mokinys ir mokytojas bendrauja internetu jiems patogiu laiku, patogioje vietoje. Nuotolinis mokymas, dar vadinamas distanciniu mokymu (Targamadžė, 1999), charakterizuojamas mokytojo ir besimokančiojo atskyrimu erdvėje ir/arba laike, kai mokymosi proceso valdymas ir kontrolė perduodami pačiam besimokančiajam (Gudžinskienė, 2008). Distancinio mokymo pranašumas, pasak A. Andrejevo ir V. Soldatkino, yra jo lankstumas: besimokantysis mokosi jam patogiu laiku ir patogioje vietoje; mokymo modulinė struktūra leidžia pasirinkti reikiamų dalykų individualų planą; paraleliškumas suteikia galimybę mokytis nenutraukiant darbinės veiklos; asinchroniškumas – parenkant mokymosi spartą nepriklausomai nuo dėstytojo ir besimokančiojo galimybių; mokymosi masiškumas, neribojantis vienu metu besimokančiųjų skaičiaus, pasižymi dideliu ekonominiu efektyvumu, nes yra iki 1,5–2 kartų pigesnis už kitas mokymosi formas; veiklos ribomis, nes gali aprėpti tolimiausias gyvenamąsias vietas; socialumas, galintis

sumažinti atskirtį ir suteikti vienodas mokymosi galimybes nepriklausomai nuo socialinio ar ekonominio statuso; naudojimas naujausiomis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis pasižymi internacionališkumu, nes leidžia eksportuoti ir importuoti ugdymo paslaugas (Андреев, Солдаткин, 1999). Kaip distancinio mokymo trūkumas įvardijamos žmonių baimės, kad nesugebės naudotis naujomis informacinėmis technologijomis, kad ilgas darbas kompiuteriu gali pakenkti sveikatai ir susilpninti socialinius ryšius (Dagienė ir kt., 2002).

Nuotolinis mokymas(is) Lietuvos nuotolinio mokymosi tinklo plėtros strategijoje įvardijamas kaip mokymo paslaugų sistema, siejanti besimokančius ir švietimo institucijas ir galinti pagerinti esamų ir potencialių besimokančiųjų mokymosi galimybes, ypač plačiai tam naudojant IKT (Paterson ir kt., 2005). Privalomi nuotolinio mokymosi elementai yra lankstumas, savarankiškas mokymasis ir parama mokantis. Nuotolinio mokymosi pagrindas – mokymosi atvirumas, galimybė mokytoją ir mokinį išlaisvinti iš laiko bei erdvės apribojimo. Keičiasi studijų pobūdis: jos individualesnės, mokytojas yra patarėjas ir metodinis vadovas (Kraujutaitytė, Pečkaitis, 2003). Pasak A. Targamadžės (1999), stebimas nuotolinio mokymosi artėjimas prie e. mokymosi ir virtualaus mokymosi, kuris suprantamas kaip mokymasis virtualioje erdvėje, „sąlyginis suprantamas kitaip, nei realizuojamas fiziškai, pabrėžiant, kad fizinė realizacija skiriasi nuo tos, kuri pateikiama vartotojui“ (Šileikienė, 2004). Lietuvos nuotolinio mokymosi tinklo plėtros strategijoje e. mokymu vadinamas mokymasis, paremtas informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis. Jis neprilyginamas vien tik interneto naudojimui mokymo tikslams ir neribojamas elektroniniu raštingumu, o apima visų įmanomų elektroninių ar interaktyvių informavimo priemonių naudojimą (Paterson ir kt., 2005), „siekiant jo kokybės ir efektyvumo praturtintas IT priemonėmis ir dalinai perkeltas į virtualią erdvę“ (Šileikienė, 2004, p.4). Pasak A. Volungevičienės (2008), tokio nuotolinio mokymo(si) kokybę lemia daug dimensijų:

- Mokymosi strategijos nuoseklumo dimensija siekiama tinkamai parinkti mokymosi tikslus, mokymosi organizavimo būdus bei pasiekimų vertinimą;
- Eksperimentinio tinkamumo dimensija siekiama sukurti aplinką, kurioje besimokantieji pritaiko žinias ir įgūdžius;
- Epistemologine dimensija siekiama perėjimo prie konstruktyvios mokymo(si) filosofijos;
- Kultūrine dimensija siekiama sukurti bendravimo ir bendradarbiavimo, mokymo(si) ir vertinimo kultūrą bei tradicijas;
- Filosofine dimensija siekiama ugdymo bei saviugdės filosofijos pasirinkimo;
- Psichologine dimensija siekiama mokymosi proceso pagrindimo bihevioristine ir kognityvine sampratomis;

- Metakognityvine dimensija siekiama vidinės ir išorinės mokymosi kontrolės;
- Technologine dimensija siekiama mokymo(si) proceso lankstumo, kai galima keisti turinio realizavimą pasitelkiant turimus mokymo(si) išteklius konkreitiems poreikiams tenkinti.

Apibendrinant galima padaryti išvadą, kad nuotolinis mokymas(is) – tai kokybiškai naujas mokymo(si) būdas, atsiradęs dėl naujų informacinių technologijų tobulėjimo, orientuotas į besimokančiojo lūkesčius ir poreikius, prieinamas visiems nepriklausomai nuo amžiaus, socialinės padėties ir gyvenamosios vietos. Svarbiausias nuotolinio mokymosi bruožas yra tas, kad besimokantysis pats pasirenka mokymo(si) vietą ir tempą, turi teisę gauti individualias konsultacijas, gali bendrauti ir bendradarbiauti su metodiniu vadovu ir bendrakursiais.

1.2. Nuotolinio mokymo(si) teorija ir praktika: istorinis aspektas

Pirmosios nuotolinio mokymo I. Pitmano studijos organizuotos Didžiojoje Britanijoje 1840 metais: surengti stenografijos kursai (Targamadžė, 1999). Patirtis buvo išplėtota kitose šalyse: Vokietijoje, Prancūzijoje. Amerikoje mokymosi per atstumą būdas pradėtas taikyti nuo 1930 metų (Cavanaugh, 2004). Tobulėjant telekomunikacinėms ir informacinėms technologijoms, didėjo galimybės ir poreikis vykdyti nuotolinį mokymą(si). Lietuvoje apie mokymo proceso modernizavimą ir mokymo algoritmo kūrimą buvo kalbama prieš penkiasdešimt metų. A. Šulcas 1968 metais savo leidinyje „Kai kurie programuoto mokymo klausimai“ pateikia programuoto mokymo principus. Toks mokymas, pasak J. Charitos (Šulcas, 1968), gali reguliuoti mokymo medžiagos pateikimą, reikalauja greitos besimokančiųjų refleksijos šiai medžiagai, o iš dėstytojo – greito atsakymų vertinimo. Programuotas mokymas sudaro sąlygas studentui dirbti savo tempu, pagal gebėjimus ir žinias. Buvo manoma, kad toks mokymas skatina dėstytojų kūrybingumą, leidžia dirbti su didelėmis studentų grupėmis, nuolat susilaukiant iš besimokančiųjų grįžtamojo ryšio (Šulcas, 1968). Programuotas mokymas davė impulsą siekti mokymo individualizavimo, taikantis prie mokinių gebėjimų ir interesų. Vėliau, naudojant kompiuterius, programuotas mokymo metodas tapo kompiuterizuotu programuoto mokymo metodu. Jis praplėtė mokymo galimybes, nes taip galima palaikyti nuolatinį ryšį tarp mokytojo ir mokinio (Brazdeikis, 1999). Tačiau V. Brazdeikio nuomone, šis mokymo metodas „nepaplito mokyklose, nes moksleiviams jis buvo gana nuobodokas, o mokytojui sudėtingas“ (Brazdeikis, 1999, p. 42). Vystantis informacinėms technologijoms, mokymo procese atsiranda sąvoka *distance education* (Targamadžė, 1999). Suartėjus tradiciniam mokymui su informacinių technologijų paremtomis distancinėmis studijomis atsirado nauja mokymosi forma. Pasak A. Targamadžės, sovietmečiu pradėta plėtoti distancinių neakivaizdinių studijų sistema, kuri nepasižymėjo populiarumu tarp besimokančiųjų dėl didelio dieninių ir neakivaizdinių studijų

kokybės skirtumo. Mokymas buvo grindžiamas nuotolinio mokymo elementais: dėstytojo ir studento susirašinėjimu, bei periodinėmis sesijomis. Nuo 1993 metų Lietuva įtraukta į PHARE – tarptautinę distancinio švietimo programą, sukurtas neakivaizdinio švietimo centras – LNŠC (Targamadžė, 1999). Neakivaizdinės studijos tampa patrauklesnės. 1995 metais Lietuvoje kuriama šiuolaikinė nuotolinio mokymo sistema, jungianti ir koordinuojanti universitetų, vykdančių distancinį mokymą, centrų veiklą (Krupickas ir kt., 2004), pradeda veikti akademinis kompiuterių tinklas LITNET. 1998 metais Lietuvoje pradėtas vykdyti LieDM projektas – „Distancinio mokymo plėtra Lietuvoje“, kurio tikslas – gerinti Lietuvos žmonių mokymosi visą gyvenimą galimybes, plėtoti ir remti nuotolinio mokymosi sistemą (Kovertaitė ir kt., 2007). Nuo 1999 m. veikia distancinio mokymo asociacija (NDMA), kurios tikslas – suvienyti juridinius ir fizinius asmenis distancinio mokymo vystymui Lietuvoje, dalyvauti formuojant nuotolinio mokymo(si) politiką (<http://www.ndma.lt>). Nuotolinio mokymosi plėtrą parodo atliktų tyrimų duomenys: nuotolinių studijų/modulių programas 2005 m. gruodžio mėn. rengė 53,3% valstybinių universitetų ir 60% valstybinių kolegijų; nuotolinių studijų modulius teikė 10 iš 15 valstybinių universitetų ir 9 iš 15 valstybinių kolegijų. Aukštosiose mokyklose, kurios 2004-2005 m. m. teikė nuotolinių studijų modulius, bent vieną nuotolinių studijų modulį išklausė 89,63% valstybinių universitetų studentų, 8,68% valstybinių kolegijų studentų ir 1,69% nevalstybinių aukštųjų mokyklų studentų (Janulionis, 2006). Nuotolinio mokymosi pradmenis bendrojo lavinimo mokyklose suformavo 1999 m. Švietimo informacinių technologijų centras (ITC). Tai Švietimo ir mokslo ministerijos finansuojama valstybinė biudžetinė švietimo organizacija (www.ipc.lt). Minėtoji organizacija sukūrė svetainę (www.emokykla.lt), kurios paskirtis – teikti edukacinę pagalbą mokyklos bendruomenei. Dar vienas Švietimo informacinių technologijų centro projektas – Lietuvos mokyklų tinklas (www.tinklas.lt), kuriame veikia NM sistema „Virtuali klasė“. Jos tikslas – skatinti mokinių ir mokytojų nuotolinio mokymo(si) patirties formavimą ir sklaidą, sudaryti sąlygas bendravimui ir bendradarbiavimui, pasitelkiant IKT. Keičiamos vidurinio ugdymo programos, suteikiant galimybę gabiems mokiniams pagilinti žinias ir ruoštis studijoms universitetuose. Prie Šiaulių universiteto veikia jaunųjų fizikų mokykla „Fotonas“ (www.fotonas.lt), jaunųjų programuotojų mokykla. Sukurta Lietuvos nacionalinė moksleivių akademija (NMA) (<http://www.nmakademija.lt>). Nuotolinio mokymo(si) formą bendrojo lavinimo mokyklose siūloma pradėti taikyti vidurinio mokymo lygmenyje. Ši mokymo(si) forma minima informacijos ir komunikacijos technologijos diegimo Lietuvos švietime strategijoje (2005).

Apibendrinant galima teigti kad nuotolinis mokymas(is) atsirado iš programuoto mokymo, kuri besivystančių kompiuterinių technologijų plėtra pakeitė į kompiuterizuotą programuotą mokymą, o vėliau – į distancinį mokymą, kuris, papildytas komunikacinėmis besimokančiojo ir

dėstančiojo galimybėmis, pagilino socializacijos ir praktinio panaudojimo ribas. Dabar nuotolinis mokymas(is) plėtojamas įvairiose ugdymo įstaigose, jis prieinamas vis didesnei vartotojų grupei. Didėja mokymosi prieinamumas įvairiems visuomenės sluoksniams, mažėja socialinė atskirtis – ugdoma besimokanti visuomenė.

2. NUOTOLINIS MOKYMAS(IS) LIETUVOS ŠVIETIMO SISTEMOJE

2.1. Nuotolinio mokymo(si) politiniai veiksniai

Europos Taryba 2000 m. kovo mėn. Lisabonoje numatė Europos Sąjungos politiką. Jos išvados patvirtina, kad Europa neginčijamai įžengė į Žinių amžių ir kad tai turės įtakos kultūriniam, ekonominiam bei socialiniam gyvenimui. Mokymosi, gyvenimo ir darbo modeliai labai sparčiai keičiasi (Svarbiausi Bolonijos proceso dokumentai, 2005). Pažangios ir visapusiškos nuotolinio švietimo sistemos vystymo, kaip nacionalinės svarbos prioriteto, realizacijos pradžia Lietuvoje yra laikomi strateginės svarbos dokumentai, kuriuose pripažįstama nuotolinio švietimo svarba: Nacionalinė informacinės visuomenės vystymo Lietuvoje koncepcija – Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 02 28 nutarimas Nr. 229 (7.3 straipsnis); Informacinės visuomenės vystymo Lietuvoje veiksmų planas – Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 08 10 nutarimas Nr. 984 (1.5 straipsnis); Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001–2004 m. Programos įgyvendinimo priemonės – 2001 10 04 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1196. Tačiau pagrindinės nuotolinio švietimo vystymo priemonės yra pradėtos realizuoti ir plėtoti dar anksčiau: Vyriausybės investicijų projektas „LieDM (Lietuvos nuotolinio mokymosi tinklas 1998-2005)“, „ITMiS – Informacinės technologijos mokslui ir studijoms“ programa, kurią inicijavo Švietimo ir mokslo ministerija, ir PHARE 2000 projektai, skirti regioninių distancinio profesinio mokymo infrastruktūrų vystymui Klaipėdos, Tauragės, Marijampolės bei Utenos regionuose (Lietuvos nuotolinio mokymosi tinklo plėtos strategija, 2005 m.). LieDM projektas „Distancinio mokymo plėtra Lietuvoje“ (Kovertaitė, Rutkauskienė, 2007) sudarė galimybę Lietuvos akademinėms institucijoms dalyvauti tarptautiniuose nuotolinio mokymosi programų kūrimo projektuose. Aktyviai dalyvaujant ES *Socrates Minerva*, *Grundtvig* ir *Leonardo da Vinci* programose pavyko gauti papildomą finansavimą mokymo programų kūrimui (Paterson ir kt., 2005). 2005 metų pradžioje, siekiant plėtoti nuotolinį mokymąsi Lietuvoje, Kauno technologijos universitete pradėtas vykdyti iš ES struktūrinių fondų finansuojamas daugiau nei dvejų metų trukmės projektas „Lietuvos nuotolinio mokymosi sistemos veiklumo integralus ugdymas“. Projektu siekta sudaryti sąlygas kokybiškų nuotolinio mokymosi paslaugų plėtrai, atsižvelgiant į šalies ekonominės bei socialinės raidos perspektyvas ir individualius kiekvieno visuomenės nario poreikius. 2005 metais Kauno technologijos universitetas dalyvavo paramos skyrimo projekte „Informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis grįsto nuotolinio mokymosi tinklo plėtra Lietuvoje“. Šiais projektais siekiama sukurti lankstesnį nuotolinio mokymosi modelį, kuris sudarys sąlygas naujų, pažangių metodų taikymui formaliajame, neformaliajame ir savaiminiame ugdyme, užtikrinant mokymosi visą gyvenimą galimybę (Naginionytė, Linikas ir kt., 2007). Šiuo metu LieDM tinklas vystomas vykdant švietimo ir mokslo ministro 2007 04 27 įsakymu Nr.

ISAK-791 patvirtintą programą „Lietuvos virtualus universitetas“. Jo tikslas – sistemingai kurti ir koordinuoti informacijos ir komunikacijos technologijomis paremtą aukštojo mokslo studijų ir tęstinio mokymosi sistemą. Lietuvos nuotolinis švietimas realizuoja mokymosi visą gyvenimą sistemą per universitetus, kolegijas, profesines mokyklas, suaugusiųjų mokymo centrus bei kitas su ugdymu susijusias institucijas. Tai sąlygoja būtinybę, kad mokymosi visą gyvenimą sistema egzistuotų visuose mokymosi lygmenyse – profesiniame, aukštajame ir formaliajame ir neformaliajame švietime.

Lietuvos švietimas kryptingai plėtojamas pagal ilgalaikę Valstybinę švietimo strategiją 2003–2012 metams, kuri numato plėtoti tęstinę, mokymąsi visą gyvenimą laiduojančią ir prieinamą, socialiai teisingą švietimo sistemą (Valstybinė švietimo strategija 2003–2012, 2003). Ji patvirtinta 2003 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu Nr. IX-1700. 2005 m. sausio 24 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu Nr. 82 patvirtino Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų įgyvendinimo programą. Nuotolinio mokymosi technologinei bazei gerinti suformuota informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo į švietimą strategija. Pirmoji IKT diegimo į Lietuvos švietimą strategija buvo sukurta 2000 metų pabaigoje, ji apėmė ketverius metus (2001–2004), antroji - dvejus metus (2005–2007), trečioji – ketverius metus (2008–2012). Strategijos misija – telkti valstybės įstaigų ir švietimo bendruomenės jėgas ugdymo kokybei ir veiksmingumui gerinti, panaudojant IKT galimybes, bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo mokyklose. Strategijos vizija – kurti kokybiškai naujas, lanksčias mokinių ir mokytojų mokymosi aplinkas, sudarančias individualizuoto mokymo ir mokymosi galimybes elektroninėje erdvėje, ir skatinti modernių, IKT taikymu pagrįstų ugdymo, mokymo ir mokymosi metodų kūrimą bei diegimą. Lietuvoje besivystančios naujos žinių visuomenės poreikius reglamentuoja Valstybinė švietimo strategija 2003–2012 m., nutarimai švietimo plėtotės klausimais, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. ISAK-2530 patvirtinta Informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo į bendrąjį lavinimą ir profesinį mokymą 2008–2012 metų strategija. Kartu patvirtinta ir IKT diegimo programa šiam laikotarpiui. Strategija tęsia ankstesnes informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo į Lietuvos švietimą strategijas (Nauja IKT diegimo į Lietuvos švietimą strategija, 2008).

Lietuvoje kuriama nuotolinio mokymo(si) sistema, reglamentuota pagrindinių švietimo dokumentų, paremta naujausiomis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis. Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos švietimo politika skatina informacinių komunikacinių technologijų diegimą švietimo sistemoje. Savo ruožtu, nuoseklus IKT diegimas į Lietuvos mokslą suformavo tinkamas sąlygas nuotolinio mokslo plėtrai formaliajame, neformaliajame ir aukštojo mokslo švietime.

2.2. Nuotolinio mokymo(si) paslaugų teikimas

Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas šiuolaikinėje ugdymo paradigmos kaitoje pareikalavo keisti ugdymo turinio kryptis. Šiuolaikinis mokymas ir mokymasis, lyginant su tradiciniu, orientuotas į bendruosius gebėjimus, ugdymo turinio mokykloje individualizavimą (Bitinas, 2000). Naujam ugdymo turiniui įgyvendinti reikalingas mokymo aplinkos individualizavimas, panaudojant interaktyvias mokymo priemones (Valstybinė švietimo strategija 2003–2012, 2003). Šiuos uždavinius išspręsti gali padėti nuotolinio mokymo(si) sistemos plėtra, užtikrinanti mokymosi *prieinamumą*, akcentuojamą mokymosi visą gyvenimą strategijoje (Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija, 2004). Svarbiausias dėmesys skiriamas tiems, kurie iš švietimo sistemos gavo nepakankamai, kurie dėl įvairių priežasčių neįgijo pagrindinio išsilavinimo. Lietuvos švietimo strategijos 2003–2012 m. tikslas – „skatinti švietimo institucijas rengti įvairias programas neįgaliesiems, tautinėms mažumoms, nuteistiesiems ir grįžusiems iš įkalinimo institucijų, kitoms rizikos grupėms“. Suteikti visas jiems reikiamas sąlygas, imtis įvairių priemonių, kad šių vartotojų grupių poreikiai būtų įgyvendinami. Viena iš priemonių – priartinti mokymo vietas arba pasinaudoti nuotolinio mokymo(si) galimybėmis, plėsti jų vartotojų tinklą. Viena nuotolinio mokymo(si) poreikių turinti grupė yra gabūs vaikai. Nuo seno mokinių gabumų atpažinimas ir sąlygų jų tobulinimui sudarymas traktuojamas kaip ugdymo proceso problema: ypač vaikų, pasižyminčių įvairiais gabumais (Brandišauskienė, 2007). Jau nuo 1998 metų daug dėmesio Lietuvos švietime pradedama skirti specialiųjų poreikių ir specialiųjų ugdymo(si) poreikių asmenų ugdymui. Specialiųjų poreikių asmenų ugdymo reformos nacionalinės strategijos projekte (2001) rekomenduojama specialiųjų poreikių asmenis ugdyti kartu su savo bendraamžiais, integruojant juos „bendrųjų ugdymo programų pagrindu, kokybiškai jas individualizuojant ir pritaikant jų specialiesiems poreikiams“ (Specialiųjų poreikių asmenų ugdymo reformos..., 2001, p. 33). Siekiant įgyvendinti specialiųjų poreikių asmenų integraciją Lietuvoje inicijuota specialiojo ugdymo reforma, siekiant specialiųjų poreikių asmenis įtraukti į bendrą Lietuvos ugdymo sistemą, teikti jiems išsilavinimą pagal jų galimybes ir poreikius (Specialiųjų poreikių asmenų ugdymo reformos..., 2001). Programos tikslų įgyvendinimui skiriamos lėšos „išlaikyti paslaugų lygį socialiai pažeidžiamiesiems, rizikos ir gabiems vaikams“ (ŠMM, biudžetas, 2003). Tačiau tyrimais yra nustatyta, kad savivaldybėse trūksta darbuotojų, kurie teiktų specialiąją pagalbą specialiųjų poreikių asmenų grupėms: „vienam švietimo pagalbos specialistui 2006–2007 mokslo metais teko 257,4 mokinio. Valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaitoje pažymima, kad dalyje savivaldybių mokyklų socialinės ir edukacinės problemos sprendžiamos nepakankamai arba visai nesprendžiamos (Valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaita, 2008). Specialiųjų poreikių mokinių dalis (%) lyginant su bendru mokinių/studentų skaičiumi,

2006–2007 m. m., palyginus su 2005–2006 mokslo metų rodiklio reikšme, išaugo 0,7 proc. (Psichologinės ir specialiosios pedagoginės...tyrimo ataskaita, 2007). Neįgaliųjų studentų skaičius universitetuose ir kolegijose padidėjo, tačiau specialiųjų poreikių mokinių/studentų dalis (%), lyginant su bendru mokinių/studentų skaičiumi, pastebimai mažėja, didėjant mokymosi lygmeniui. Renkant duomenis iš ugdymo įstaigų paaiškėjo, kad nėra tikslių duomenų apie specialiųjų poreikių, specialiųjų ugdymo(si) poreikių ir integruotai ugdomų mokinių skaičių. Dažnai šios sąvokos buvo vartojamos kaip sinonimai (Psichologinės ir specialiosios pedagoginės...tyrimo ataskaita, 2007). Vienai iš specialiųjų poreikių turinčiai grupei – gabiems vaikams – taip pat skiriama nepakankamai dėmesio: ir ugdymui, ir identifikavimui Lietuvoje. Jau 2002 m. nustatyta, kad gabių vaikų ugdymo poreikiai netenkinami, pasigendama bendro šalies politikų sisteminio požiūrio itin gabių vaikų atžvilgiu (Narkevičienė, Almonaitienė ir kt., 2002). Gabių vaikų ugdymo perspektyvas nustato Valstybinė švietimo strategija 2003–2012 m. bei švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 29 d. patvirtinta „Gabių vaikų ir jaunuolių ugdymo strategija“. Joje numatyti ilgalaikiai gabių vaikų ir jaunimo ugdymo uždaviniai, pagrindinės gabių ir itin gabių vaikų paieškos ir ugdymo sistemos tobulinimo savivaldybėse ir šalyje kryptys. Gabumų atskleidimas vykdomas įvairiose ugdymo sistemos pakopose, formaliajame ir neformaliajame ugdyme. Gabių vaikų ir jaunuolių ugdymo turinys realizuojamas per ugdymo diferencijavimą: pagilintas, kryptingas pasirenkamųjų dalykų mokymasis. Palaikomas kryptingas neformaliojo ugdymo tinklas su konservatorijomis, specializuotomis meno, sporto mokyklomis. Veikia įvairios neakivaizdininkų mokyklos. Tačiau, M. Stričkienės nuomone, dar nėra bendros itin gabių vaikų ugdymo sampratos, nėra tinkamos jų atpažinimo metodikos, trūksta sistemiskumo ir kvalifikuotų specialistų, gebančių dirbti su itin gabiais (Stričkienė, 2008). Specialiųjų poreikių ir specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų mokymo(si) individualizavimas reikalauja nuolatinio kryptingo darbo (Miltenienė ir kt., 2008). Šių vaikų mokymui(si) tinka mokymas(is) nuotoliniu būdu. Patys besimokantieji apibūdina nuotolinį mokymą(si) kaip įdomų, leidžiantį planuoti savo laiką, mokymosi spartą, lavinantį gabumus ir įgūdžius, leidžiantį atrinkti tik tai, kas reikalinga (Kovertaitė ir kt., 2006).

Apibendrinant galima teigti, kad specialiųjų poreikių ir specialiųjų ugdymo poreikių bei gabiųjų vaikų ugdymui tinkamiausia ugdymo priemonė galėtų būti nuotolinis mokymas(is). Toks mokymas(is) aktualus laikinai ar ilgėliau atitrūkusiems nuo ugdymo proceso. NM gali papildyti tradicinį mokymą(si), individualizuojant ir diferencijuojant ugdymo procesą, kryptingai mokytis pasirenkamuosius dalykus. Nuotolinio mokymosi lankstumas vietos ir laiko atžvilgiu, mokymo(si) prieinamumas visiems socialiniams sluoksniams yra švietimo kokybės rodikliai, parodantys NM perspektyvas ir galimą vartotojų grupių plėtrą.

2.3. Nuotolinio mokymo(si) prielaidos bendrojo lavinimo mokykloje

2.3.1. Mokyklų kompiuterizavimas

Naujausių informacinių technologijų sąvoką pateikė V. Brazdeikis (1999). Anot jo, populiariausia naujųjų informacinių technologijų priemonė yra kompiuteris, kuris sudarė galimybę atsirasti įvairioms galingoms technologijoms. Pasak L. Kraujutaitytės ir J. Pečkaičio (2003), kompiuterio naudojimas turi daug pranašumų. Jis leidžia palengvinti naujos mokomosios medžiagos įsisavinimą, suteikia bendravimui anonimiškumo, pasižymi žinių šiuolaikiškumu ir naujumu, suteikia mokslui prieinamumą ir ekonomiškumą, palengvina mokymo individualizavimą (Balčytienė, 1998). D. Rutkauskienės (2003) nuomone, informacines technologijas galima suskirstyti į keturias kategorijas:

- Spausdinta medžiaga – viena pagrindinių mokymo priemonių pradžioje ir dabar;
- Garso perdavimas sujungia įvairias priemones ir garso transliacijas;
- Vaizdo perdavimas sujungia vaizdo įrašus bei vaizdo konferencijas ir televizijos tiltus;
- Duomenų perdavimas kompiuterių tinklais – tai nuotolinio mokymosi priemonė, naudojanti kompiuterius bei kompiuterių tinklus.

Informacines technologijas galima apibūdinti kaip metodų ir būdų sistemą informacijai kurti, kaupti, saugoti ir perduoti vartotojui: išskiriant kaip „pagrindinę mokymo priemonę kompiuterį su išoriniais įrenginiais“ (Brazdeikis, 1999, p. 16; Bakanovienė ir kt., 2008). Pagrindinė techninė nuotolinio mokymo(si) realizavimo priemonė yra informacinės komunikacinės technologijos, todėl mokymo įstaigų kompiuterizavimo lygmuo gali nusakyti nuotolinio mokymo(si) realizavimo galimybes. V. Brazdeikio (1999) pateiktoje UNESCO ekspertų patirties analizėje teigiama, kad informacinės komunikacinės technologijos į mokyklas diegiamos trimis etapais:

- Pirmasis – automatizacijos etapas, kai tik dalis moksleivių ir mokytojų turi reikiamų kompetencijų, techninė bazė gana žemos kokybės.
- Antrasis – informatikos etapas, kai mokyklose sudarytos sąlygos mokiniams ir mokytojams tapti kompiuterių vartotojais. Aukštesnio lygio programavimas leidžia dirbti įvairiose aplinkose ir mokant įvairių dalykų. Aukštas mokyklų techninės bazės aprūpinimo lygis lemia švietimo įstaigų glaudų bendradarbiavimą.
- Trečiasis – komunikacijos etapas yra būdingas išsivysčiusių šalių švietimo sistemoms, kai „mokiniai turi būti papildomai mokomi tinklų architektūros“, mokyklos turi vidinį komunikacijos tinklą, informacinės technologijos integruotos į visą mokymo procesą (Brazdeikis, 1999, p. 49).

Pirmoji IKT diegimo į Lietuvos švietimą strategija buvo sukurta 2000 m. pabaigoje, įgyvendinant ilgalaikius Lietuvos mokyklos kompiuterizavimo tikslus. 2004 m. bendrojo lavinimo mokyklose buvo 27 000 kompiuterių, reikalinga programinė įranga mokyklos bibliotekų kompiuterizavimui, bibliotekų darbuotojai buvo apmokyti dirbti su nauja įranga (Jucevičienė, 2005). Įgyvendinant IKT diegimo į Lietuvos švietimą strategijos antrąjį etapą (2005–2007 m.) buvo siekiama tobulinti visą ugdymo procesą, plėsti IKT panaudojimo galimybes ugdymo kokybei ir veiksmingumui stiprinti, plėtoti IKT infrastruktūrą, užtikrinančią lygias naudojimosi informacija galimybes visiems piliečiams. Informacinių ir komunikacinių technologijų įdiegimo į bendrąjį lavinimą ir profesinį mokymą 2005-2007 metų programa patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro (LR švietimo ir mokslo ministro įsakymas..., 2007). Įgyvendinant ją 2007 m. kompiuterių skaičius mokyklose padidėjo dvigubai, palyginus su 2004 m. Tuomet beveik visos bendrojo lavinimo mokyklos turėjo internetinę prieigą (www.smm.lt/svietimo_bukle). Trečiosios strategijos (2008–2012 m.) misija – gerinti ugdymo kokybę, veiksmingiau panaudojant IKT galimybes bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo įstaigose. Diegiant IKT į bendrąjį lavinimą ir profesinį mokymą siekiama kokybinės mokymo ir mokymosi kaitos: kad stiprėtų mokinių motyvacija mokytis, kad keistųsi mokyklos ir mokytojo vaidmuo, kad mokomoji medžiaga ir pamokos būtų patrauklios, pritaikytos individualiems besimokančiojo gebėjimams ir poreikiams, kad būtų galimybės naudotis IKT kaip mokymosi šaltiniu, kad vertinimas teiktų kokybiškesnį mokymosi grįžtamąjį ryšį mokiniui, kad gerėtų mokinių rezultatai, kad baigę mokyklas mokiniai lengviau adaptuotųsi visuomenės gyvenime ir greičiau įgyvendintų savo profesinį pašaukimą. Įgyvendinant naują informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo į bendrąjį lavinimą strategiją siekiama sudaryti lygias galimybes visoms Lietuvos vartotojų grupėms gerinti savo IKT kompetencijas ir tenkinti besiformuojančius poreikius. Švietimo ir informacinių technologijų centro duomenimis, 2007 m. galimybę naudotis internetu turėjo 98,5% bendrojo lavinimo mokyklų, o kompiuterizacijos lygis mokyklose yra gana aukštas (<http://www.ipc.lt>). Tai daro prielaidą sėkmingai nuotolinio mokymo(si) plėtrai bendrojo lavinimo mokyklose.

Apibendrinant mokyklų kompiuterizavimo būklę ir komunikacinių ryšių galimybę, galima teigti, kad kompiuterizavimo procesas Lietuvoje perėjo pradinę IKT diegimo stadiją ir pakilo į taikymo stadiją. Bendrojo lavinimo mokyklos pakankamai aprūpintos informacinėmis komunikacinėmis sistemomis ir yra pasirengusios teikti nuotolinį mokymą(si).

2.3.2. Mokymo(si) proceso dalyvių informacinis ir kompiuterinis raštingumas

Informacinės visuomenės produktas – vis labiau plečiamos žinios. Tradicinių informacinių šaltinių rūšis papildė nauja – elektroniniai informacijos šaltiniai: e. vadovėliai, e. mokymo priemonės ir kt. Keičiantis informacijos turiniui, šaltiniams, kinta ir jos apdorojimas: paieškas, išrinkimas, užfiksavimas, išsaugojimas, sukūrimas, perdavimas ir panaudojimas. Gausėjant informacijai, reikalingi nauji gebėjimai – informaciniai. Pasak I. Zacharovos, pats kompiuteris negali savarankiškai komunikuoti su žmonėmis, kompiuterinių technologijų efektyvumas priklauso nuo gebėjimų panaudoti juos (Зачарова, 2003). Apibendrinus nuomones, teigiama, kad „informaciniai gebėjimai pasireiškia informacijos svarbos ir poreikio supratimu, potencialių informacijos šaltinių nustatymu, paieškos strategijų numatymu, gebėjimu surasti tinkamus informacijos šaltinius, gebėjimu vertinti informaciją, pritaikyti ją praktiniam naudojimui, informacijos integravimu į jau esamą informacijos sistemą, informacijos pritaikymu sprendžiant problemas“ (Pečiuliauskienė ir kt., 2009, p. 133). Informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo į bendrąjį lavinimą ir profesinį mokymą programos įgyvendinimo sritis aprėpia informacinių komunikacinių technologijų (IKT) diegimo Lietuvos švietime strategija 2005–2007 m., kuri numato mokytojų IKT kompetencijų gerinimą. Pedagogų kompiuterinio raštingumo kompetencija, nurodoma pedagogų tyrimo ataskaitoje, viena svarbiausių šiuolaikiniame pasaulyje. Pedagogų kompiuterinio raštingumo standartą sudaro:

- Technologinė dalis, kuri nusako mokytojų kompiuterinio raštingumo pagrindus;
- Edukologinė dalis, kuri nusako kvalifikacijas, būtinas siekiant taikyti informacines komunikacines technologijas ugdyme (Dagienė ir kt., 2008).

Pasak P. Jucevičienės (2005), pedagogo IKT kompetenciją sudaro: IKT *bazinė* kompetencija, apimanti IKT technologinį, informacinį ir socialinį raštingumą; IKT *integralioji* edukacinė kompetencija, kuri remiasi pedagogine ir vadybine kompetencijomis (Jucevičienė, 2005).

Technologinė IKT kompetencija yra aprašoma Visuotinio kompiuterinio raštingumo standarte (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. gruodžio 14 d. įsakymas Nr. ISAK-2016). Ši kompetencija apima pagrindinius IKT veiksmus: reikiamą informacinių ir komunikacinių technologijų išmanymą, mokėjimą ir gebėjimą taikyti savo veikloje kompiuterio techninę ir programinę įrangą, gebėjimą rengti mokymo ir mokymosi medžiagą.

Edukacinė IKT kompetencija yra aprašoma Reikalavimuose mokytojų kompiuterinio raštingumo programoms (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. kovo 29 d.

įsakymas Nr. ISAK-555). Ši kompetencija nurodo, kokius gebėjimus turi pedagogas turėti, norėdamas naudoti informacines komunikacines technologijas ugdymo procese bei kitoje ugdomojoje veikloje. Kiekvienas pedagogas, dirbdamas mokykloje, turi įgyti ir nuolatos tobulinti IKT kompetencijas. Todėl kiekvienam pedagogui yra aktualios dvi kompetencijos: tai edukacinė informacinių komunikacinių technologijų taikymo ir technologinė informacinių komunikacinių technologijų taikymo kompetencija. Vienas naujausių tyrimų, kuriame buvo nagrinėjama ir mokytojų IKT kompetencija – SITES (2006) tyrimas „IKT taikymas ugdyme“. Atliekant šį tarptautinį tyrimą buvo išsamiai ištirta, kaip informacines komunikacines technologijas naudoja matematikos ir gamtos mokytojai. Lietuvos mokyklose modernias kompiuterines technologijas naudoja 63% matematikos ir 65% gamtos mokslų mokytojų, nustatyta, kad kuo geresnė pedagoginė mokytojų kompetencija, tuo daugiau jie linkę taikyti informacines komunikacines technologijas per pamokas. Lietuva tarp 22 šalių pagal šį rodiklį atsidūrė 7 vietoje (SITES, 2006). Informaciniais įgūdžiams ugdyti galima pasitelkti įvairius šaltinius. Panaudojant naujausias informacines technologijas, reikia ir naujų technologijų vartojimo gebėjimų. Šiandien didžiausias informacijos paieškos galimybes suteikia internetas. Jis pakeitė bendrą požiūrį į informacijos šaltinių paiešką ir panaudojimą (Bakanovienė ir kt., 2008). Internetas vis plačiau taikomas bendrojo lavinimo mokyklose gamtamokslinių dalykų (Lamanauskas, Vilkonis, 2006), geografijos (Krupickas ir kt., 2004) ir kitų dalykų ugdyme. Tyrimo „IKT prieinamumo ir panaudojimo Europos mokyklose 2006 m. siekiai“ duomenimis, 98% Lietuvos mokytojų naudojami kompiuteriais namuose ar darbe, 96% mokytojų naudoja juos ruošdamiesi pamokoms. Tačiau pamokose kompiuterį panaudoja 59% mokytojų (Kompiuteriai mokykloje..., 2010). Tyrėjai tai sieja su nepakankama mokytojų darbo su IKT patirtimi ir kompiuteriniu raštingumu. Mokytojų nuomone, kad dažniau būtų galima naudoti informacines komunikacines technologijas pamokose, reikėtų kabinetus aprūpinti pakankama IKT įranga, skleisti gerąją IKT naudojimo pamokose patirtį, kurti mokymo programas (IKT taikymas ugdyme, 2006). Daugelis apklaustųjų pripažįsta darbo su informacinėmis technologijomis kompetencijų tobulinimo aktualumą, jų taikymą įvairiuose mokymo procesuose. Mokytojai nori tobulinti tekstinės ir vaizdinės mokymo(si) medžiagos ir mokomųjų kompiuterinių programų rengimo gebėjimus (Informacinių komunikacinių technologijų naudojimas gerinant..., 2006). Dalis mokytojų (41%) teigia, kad sukurtomis mokomosiomis kompiuterinėmis programomis nesinaudoja dėl jų neatitikimo pamokos turiniui ir mokinių poreikiams bei dėl mažo jų kiekio (IKT taikymas ugdyme, 2006).

Informacinės technologijos, įsiliejusios į mokymo(si) procesą, pakeičia mokymo(si) ir informacinių įgūdžių sampratą. Mokinių informacinius įgūdžius J. Heringas apibrėžia kaip keturias plačias sritis:

- tikslo – tai pažinimo, mąstymo ir informacijos šaltinių identifikavimo įgūdžiai;
- vietos – tai informacijos paieškos, atrankos ir informacinių technologijų šiai paieškai panaudojimo įgūdžiai;
- panaudojimo – tai informacijos šaltinių skaitymo, atrankos, vertinimo, jų susiejimo su jau turimomis žiniomis, konspektavimo, sintezavimo ir darbo pateikimo įgūdžiai;
- savęs vertinimo įgūdžiai (Herring, 1998).

Į Lietuvos švietimą sparčiai diegiamos informacinės technologijos pareikalavo naujų mokinių gebėjimų formavimo, numatytų Bendrosiose bendrojo lavinimo mokyklos programose ir Moksleivių visuotinio kompiuterinio raštingumo standartuose (Moksleivių visuotinio..., 2001). Informatikos turinys mokyklose glaudžiai susijęs su Europos kompiuterinio raštingumo standartu – ECDL (Dagienė ir kt., 2002). Norėdami pasiekti geresnių mokymo(si) rezultatų, mokiniai turi išsiugdyti pagrindinius gebėjimus:

1. Informacijos paieška – pareikalaus duomenų ir informacijos šaltinių panaudojimo, jos atrankos bei veiklos organizavimo, tyrinėjimo gebėjimų.
2. Idėjų brandinimas ir įgyvendinimas veikloje – pareikalaus įvairių procesų modeliavimo ir jų tyrinėjimo gebėjimų.
3. Keitimasis ir dalijimasis informacija – pareikalaus informacijos perteikimo tikslumo ir netiesioginės komunikacijos su auditorija gebėjimų (Informacinių ir komunikacinių technologijų taikymo..., 2005).

Nustatant mokinių mokomosios medžiagos paieškos gebėjimą atskleista, kad vyresnio amžiaus mokiniai informacijos ieško vedami asmeninių poreikių (63%). Tai skatina individualų mokymo(si) pobūdį ir dėl to mažėja galimybė bendrauti ir bendradarbiauti su kitais mokymo(si) proceso dalyviais. Mokinių manymu, mokytojai atlieka svarbų vaidmenį ugdydami informacijos paieškos gebėjimus ir skatindami tokią paiešką. Informacijos perdavimas įvairiems subjektams vyksta žodžiu arba elektronine informacijos sklaidos forma, tokį polinkį turi socialinių, gamtos ir tikslųjų mokslų pakraipų mokiniai. Tačiau mokiniai nurodė, kad menkiausiai išreikšti yra jų informacijos pritaikymo ir sklaidos gebėjimai. Manoma, kad mokymo procese nelieka svarbiausių baigiamųjų keitimosi informacija etapų, išnyksta informacijos komunikatyvinė prasmė (Pečiuliauskienė ir kt., 2009). Mokinių informaciniai komunikaciniai gebėjimai bendrojo lavinimo mokyklose ugdomi dažniausiai informatikos pamokose ir integruojant į įvairius mokomuosius dalykus. Švietimo ir mokslo ministerijos tyrimo ataskaitoje pažymima, kad kompiuterinis mokinių ir mokytojų raštingumas yra gana aukštas (ŠMM ataskaita, 2008). Apibendrinant galima teigti, kad bendrojo lavinimo mokyklų mokiniai ir pedagogai turi pakankamai informacinių komunikacinių gebėjimų ir yra pasirengę nuotoliniam mokymui(si).

Mokslinės informacijos bei dokumentų šaltinių analizė atlikta siekiant apibrėžti *nuotolinio mokymosi* sąvoką, nuotolinio mokymosi teorinį pagrindą, apibendrinti atliktų tyrimų rezultatus, leisiančius suprasti nuotolinio mokymo(si) bendrojo lavinimo mokyklose dabartinę situaciją. Analizė parodė, kad nuotolinio mokymo(si) samprata keičiasi iš mokymo paradigmos į mokymo(si) paradigmą, baigtinis mokymas(is) į mokymą(si) visą gyvenimą. Pokyčius sąlygoja pramonės vystymasis, visuomenės poreikių pasikeitimas, naujausių informacinių ir komunikacinių technologijų atsiradimas. Visa tai leidžia įgyvendinti pagrindinį ilgalaikės švietimo strategijos tikslą – plėtoti socialiai teisingą ir visiems prieinamą švietimo sistemą, laiduojančią visuomenės mokymą(si) visą gyvenimą. Galima teigti, kad nuotolinis mokymas(is) atsirado iš programuoto mokymo, kurį besivystančių kompiuterinių technologijų plėtra pakeitė į kompiuterizuotą programuotą mokymą, o vėliau į distancinį mokymą, kuris buvo papildytas komunikacinėmis besimokančiojo ir dėstančiojo galimybėmis, pagilino socializacijos galimybes ir praktinio panaudojimo ribas. Dabartinis nuotolinis mokymas(is) – tai kokybiškai naujas mokymo(si) būdas, kurio išskirtinis bruožas yra tai, kad besimokantysis, tenkindamas savo poreikius, pasirenka mokymo(si) vietą ir tempą, turi galimybę individualiai bendrauti ir bendradarbiauti. Lietuvos švietimo politika skatina informacinių komunikacinių technologijų gausą švietimo sistemoje, vartotojų informacinių gebėjimų formavimą. Bendrojo lavinimo mokyklos pakankamai aprūpintos informacinėmis komunikacinėmis sistemomis ir yra pasirengusios nuotolinio mokymo(si) teikimui. Tyrimai parodė, kad šie nuoseklūs veiksniai suformavo tinkamas sąlygas nuotolinio mokymo(si) plėtrai formaliajame, neformaliame ir aukštojo mokslo švietime. Nuotolinis mokymas(is) aktualus specialiųjų poreikių ir specialiųjų ugdymosi poreikių vaikams, laikinai ar ilgėliau atitrūkusiems nuo ugdymo proceso mokiniams. Dabar nuotolinis mokymas(is) plėtojamas įvairiose ugdymo įstaigose, prieinamas vis didesnei vartotojų grupei. Tai didina mokymo(si) prieinamumą visiems visuomenės sluoksniams, mažina socialinę atskirtį, yra nukreipta į besimokančios visuomenės formavimą. Galima teigti, kad nuotolinio mokymo(si) poreikis aukštesiose mokyklose ir neformaliame suaugusiųjų ugdyme yra gana aukštas. Bendrojo lavinimo mokyklose formuojasi nuotolinio mokymo(si) poreikis ir tą poreikį turinčios besimokančiųjų grupės (gabūs vaikai), kurių poreikį patenkinti mokymo įstaigos yra pasirengusios.

3. NUOTOLINIO MOKYMO(SI) POREIKIO BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE ANALIZĖ

3.1. Tyrimo metodika

Tyrimo metu buvo siekiama nustatyti, kokia yra nuotolinio mokymo(si) situacija Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose, kiek plačiai mokymas organizuojamas nuotoliniu būdu. Ar yra nuotolinio mokymo(si) poreikis bendrojo lavinimo mokyklose, jei yra, tai kokie veiksniai lemia arba riboja nuotolinį mokymą(si) bendrojo lavinimo mokyklose. Tuo tikslu buvo atlikta ekspertų apklausa *Delfi* metodu ir 9–12 klasių mokinių anketinė apklausa. Ekspertų apklausa vykdyta 2009 m. spalio – 2010 m. sausio mėnesiais, mokinių anketinė apklausa – 2010 m. sausio – vasario mėnesiais.

Ekspertų apklausa

Ekspertų apklausai atrinkta švietimo specialistų grupė, turinti žinių apie padėtį bendrojo lavinimo mokyklose ir galinti pateikti kompetentingą nuomonę. Šiam tyrimui svarbus grįžtamasis ryšys ir ekspertų nuomonė, grįsta darbo patirtimi. Tiriamiesiems garantuojamas anonimiškumas. Naudojant „daugkartinio pakartotinio aptarimo intervenciją“ formuojama bendra nuomonė (Žydžiūnaitė, 2001). Ekspertų apklausa vykdyta trimis etapais. Ekspertų buvo prašoma remiantis profesine patirtimi atsakyti į penkis atviro tipo klausimus. Apibendrinus pirmojo tyrimo rezultatus (tyrimas vyko lapkričio mėnesį), ekspertams buvo pateikta antra anketa, siekta suderinti atskirų ekspertų nuomones. Ekspertai buvo supažindinami su visų apklausoje dalyvaujančių ekspertų nuomonėmis (nenurodant autorius), pateiktomis pirmajame etape. Jie iš pateiktos antram tyrimui anketos atrinko teiginius pagal reikšmingumą. Per trečiąjį tyrimo etapą ekspertams pasiūlyta susipažinti su jų suranguotais teiginiais ir prašyta, jei jie manys, kad būtina, pakomentuoti.

Pirmojo etapo sudarė kreipimosi į ekspertus tekstas – instrukcija (1 priedas) ir penki atviro tipo klausimai:

- Ar manote, kad nuotolinis mokymas(is) (NM) bendrojo lavinimo mokykloje šiandien yra aktualus?
- Kokie veiksniai skatina nuotolinio mokymo(si) poreikį bendrojo lavinimo mokykloje?
- Kokie veiksniai riboja galimybę teikti nuotolinio mokymo(si) paslaugas bendrojo lavinimo mokykloje?
- Kokios bendrojo lavinimo mokinių grupės galėtų būti suinteresuotos nuotoliniu mokymusi?

- Kaip vertintumėte nuotolinio mokymosi paslaugų teikimo bendrojo lavinimo mokyklose perspektyvas artimiausiam penkmetyje?

Pateikiant pirmojo tyrimo anketą ekspertams buvo suformuluota instrukcija, padedanti suprasti tyrimo reikalavimus. Joje trumpai apibūdinamas nuotolinis mokymas, grindžiamas mokinių savarankišku mokymusi ir IKT. Pateikiama prielaida, kad NM poreikis pastaraisiais metais didėja. Ekspertų prašoma įvertinti situaciją bendrojo lavinimo mokyklose, atsakant į penkis atviro tipo klausimus remtis savo profesinės veiklos patirtimi (1 priedas).

Apibendrinus pirmojo tyrimo etapo rezultatus, sukurta antrojo ekspertų apklausos etapo anketa (2 priedas). Pirmajame etape ekspertų suformuluoti teiginiai pateikti lentelėse. Ekspertų buvo prašoma įvertinti kiekvieną teiginį rangų skalėje: *sutinku, iš dalies sutinku, nesutinku*. Iš viso antrojo etapo anketoje pateikta įvertinti 118 teiginių. Antrojo etapo anketoje pateiktas naujas kreipimosi tekstas – instrukcija, kurioje paaiškinta, kad šio tyrimo etapu siekiama suderinti ekspertų nuomones (2 priedas). Antrojo tyrimo etapo rezultatai, apskaičiavus reikšmingumo indeksą, pateikti lentelėje reikšmingumo mažėjimo tvarka. Trečiojo tyrimo etapui anketoje (3 priedas) pateikėme kreipimąsi, kuriame prašėme pakomentuoti suranguotus ekspertų teiginius. Ekspertai trečiojo tyrimo etapo anketai komentarų neturėjo. Indekso reikšmė gauta apskaičiavus ekspertų išsakytų vertinimų aritmetinį vidurkį. Reikšmės artėjimas prie 1-to reiškia, kad kategorija atspindi ypatingai būdingą savybę. Priešingai interpretuojamas indekso reikšmės artėjimas prie 0 (Balčiūnas, Blinstrubas, 2006).

Mokinių anketinė apklausa

Apibendrinus ekspertų apklausos rezultatus parengta anketa moksleiviams. Rengiant anketą iš dalies remtasi ekspertų apklausos rezultatais. Apklausa vykdyta internetu respondentams patogiu laiku. Tuo tikslu buvo parengta elektroninė anketa, pildoma tinkle (paslaugos teikėjas manoapklausa.lt, prieiga per internetą www.manoapklausa.lt).

Moksleivių apklausai parengta anketa (4 priedas) buvo siekiama nustatyti bendrojo lavinimo mokyklų mokinių nuotolinio mokymo(si) patirtį, pasitelkiant šiuolaikines informacines technologijas ir kompiuterį. Išsiaiškinti, kaip mokiniai vertina savo patirtį viso savarankiško mokymosi fone ir kokiomis aplinkybėmis mokiniai naudotusi nuotolinio mokymo(si) aplinkomis ir mokymosi medžiaga. Anketoje, skirtoje mokiniams, buvo pateiktas komentaras, kuriame pristatyti tyrimo uždaviniai. Pateiktas prašymas pareikšti savo nuomonę apie NM patirtį savarankiško mokymosi fone, kokiomis aplinkybėmis mokiniai naudotusi nuotolinio mokymo(si) aplinkomis ir mokymosi medžiaga.

Norint išsiaiškinti, kaip dažnai mokiniai patiria mokymo(si) nutraukimą dėl įvairių priežasčių, suformuluoti 5 klausimai:

1. Esu sportininkas (-ė)
 - a. Taip
 - b. Ne
2. Kaip dažnai tau tenka išvykti į sporto stovyklas ne atostogų metu?
 - a. Niekada
 - b. Kartą per mokslo metus
 - c. Dažniau nei kartą per mokslo metus
3. Ar teko gydytis sanatorijoje ne atostogų metu?
 - a. Taip
 - b. Ne
4. Ar teko neiti į mokyklą dėl ligos (traumos ar panašiai), kuri netrukdė mokytis namuose?
 - a. Taip
 - b. Ne
5. Ar teko vykti su tėvais (ar vienu iš jų) į užsienį ilgesniam nei savaitė laikui ne atostogų metu?
 - a. Taip
 - b. Ne

Siekiant išsiaiškinti mokinių bendravimo ypatumus, nustatyti mokinių savarankiško mokymo(si) patirties vertinimą ir norint suprasti IKT ar interneto vaidmenį mokinių savarankiško mokymo(si) kontekste, suformuluoti 7 klausimai apie mokinių savarankiško mokymo(si) vertinimą, galimybes ir veiksnius, trukdančius savarankiškai mokytis, mokinių bendravimo ypatumus mokantis namuose:

1. Kaip vertintum savo savarankiško mokymosi namuose PASTANGAS, besimokydamas skirtingose klasėse. Vertinimas 10 balų sistemoje, darant prielaidą, kad turi daugiau nei 3 balų gebėjimus.
 - a. Besimokydamas anksčiau: 4 5 6 7 8 9 10
 - b. Besimokydamas dabar: 4 5 6 7 8 9 10
2. Ar paprastai bendradarbiauji su kitais mokiniais ar vienu iš jų mokydamasis namuose?
 - a. Taip
 - b. Ne
3. Dažniau bendraujate:
 - a. Internetu
 - b. Susitinkate namuose
 - c. Susitinkate kitur
 - d. Nebendrauju
4. Jei ruošdami pamokas bendraujate internetu, kaip jūs tai darote? (gal galėtumėte keliais sakiniais papasakoti esminius dalykus). Arba parašyk– nebendrauju.
5. Kaip įvertintumėt savo savarankiško mokymosi namuose galimybes? Kas labiausiai trukdo ar ko trūksta, kad savarankiškas mokymasis būtų efektyvesnis (užimtų mažiau laiko ir duotų geresnių rezultatų)?
6. Ar naudojiesi, mokydamasi(s) namuose, informacija rasta internete?
 - a. Nesinaudoju
 - b. Keletą kartų per mokslo metus
 - c. Keletą kartų per mėnesį
 - d. Keletą kartų per savaitę

Norint nustatyti bendrojo lavinimo mokyklų mokinių nuotolinio mokymosi patirtį ir mokytojų vaidmenį ją formuojant, mokiniams pateikti 8 klausimai apie interneto panaudojimą savarankiško mokymosi metu, jo teikiamą naudą, mokytojų indėlį savarankiško nuotolinio mokymo(si) formavimo procese:

1. Kokius dalykus besimokydama(s) naudojaisi informacija internete? Išvardink arba parašyk žodį *jokių*
2. Ar manai, kad informacija internete tau buvo naudinga mokantis?
 - a. Dažniausiai mažai naudinga
 - b. Dažniausiai pakankamai naudinga
 - c. Visada naudinga
3. Ar tavo dalykų mokytojas/ai yra siūlę pasinaudoti jų parengta mokomąja medžiaga internete/intranete?
 - a. Taip

- b. Ne
- 4. Kaip dažnai tokie pasiūlymai, aprašyti 3 klausime, būdavo pateikiami?
 - a. Niekada
 - b. Dažniau nei kartą per savaitę
 - c. Kartą per savaitę
 - d. Kartą per mėnesį
 - e. Kartą per metus
- 5. Ar teko naudotis mokymosi medžiaga internete/intranete, kurią parengė tavo mokyklos mokytojas/ai?
 - a. Taip
 - b. Abejoju
 - c. Ne
- 6. Kaip dažnai tokia medžiaga naudodavaisi?
 - a. Nebuvo pateikta
 - b. Kartą ar keletą per mokslo metus
 - c. Kartą ar keletą kartų per mėnesį
 - d. Kiekvieną savaitę
- 7. Kokių mokomųjų dalykų mokytojų parengta internete/ intranete medžiaga teko naudotis? Išvardink arba parašyk *neteko naudotis*.
- 8. Ar klausime 3 aprašyta, tavo mokytojų parengta ir paskelbta internete/intranete informacija tau naudinga mokantis?
 - a. Naudinga
 - b. Manau, kad naudinga
 - c. Abejoju
 - d. Manau, kad nenaudinga
 - e. Nenaudinga
 - f. Tokios neturėjau

Siekiant nustatyti mokinių nuotolinio mokymosi poreikį ir išsiaiškinti pagrindinius tokių poreikį formuojančius veiksnius, mokiniams pateikti uždaro ir atviro tipo 5 klausimai apie nuotolinio mokymosi naudingumą ir reikalingumą; mokytojų galimą vaidmenį panaudojant nuotolinius elementus, skatinančius savarankišką mokymąsi, jų privalumus ir šių elementų įtaką skatinant mokinių savarankišką mokymą(si):

1. Ar manai, kad mokytojų parengta, susisteminta mokomoji medžiaga su nuorodomis į kitus interneto šaltinius, su iliustracijomis, jei reikia su animacija bei su savikontrolės testais, būtų NAUDINGA mokiniams savarankiškam mokymuisi namuose?
 - c. Taip
 - d. Manau, kad taip
 - e. Abejoju
 - f. Manau, kad ne
 - g. Ne
2. Kokiais atvejais, tavo nuomone, 1 klausime aprašytas mokomosios medžiagos pateikimo ir mokymosi būdas būtų REIKALINGAS/NAUDINGAS tau? Jei gali, išvardink keletą gyvenimiškų situacijų, kada tokiu būdu pateikta medžiaga tau būtų itin reikalinga.
3. Kaip manai, ar internete/intranete mokytojo parengta susisteminta mokymosi medžiaga su aktyviomis nuorodomis į kitus šaltinius internete/intranete, iliustracijomis/animacija, su savikontrolės testais, SKATINTŲ tave savarankiškam mokymuisi namuose (ar kitur)?
 - a. Skatintų
 - b. Manau, kad skatintų
 - c. Abejoju
 - d. Manau, kad neturėtų įtakos
 - e. Neturėtų įtakos
4. Pakomentuok atsakymą į 3 klausimą.
5. Kaip manai, kokie būtų savarankiško mokymosi, naudojantis mokytojo parengta, susisteminta mokymosi medžiaga internete/intranete su savikontrolės testais, PRIVALUMAI, lyginant su mokymusi tik iš vadovėlio ir kitų, mokytojo nurodytų šaltinių?

Tyrimo imtis ir tiriamųjų charakteristika

Ekspertų grupę sudarė švietimo sistemos bei savivaldybės lygmeniu veikiančių institucijų, vienaip ar kitaip susijusių su vaikais ir jaunuoliais bei jų mokymusi, specialistai, galintys kompetentingai įvertinti situaciją bendrojo lavinimo mokyklose rajono arba šalies mastu. Iš preliminariai suformuotos 11 žmonių grupės visuose trijuose etapuose dalyvavo 10 ekspertų. Formuojant imtį remtasi M. Turoffo ir H. Linstono (2002, cit. Lamanauskas, Vilkonis, 2006) rekomendacijomis, kad grupės neturėtų būti mažesnės kaip 10 ekspertų. Apklausoje dalyvavo du Ugdymo plėtotės centro specialistai; keturi miesto savivaldybės administracijos atstovai: švietimo skyriaus vedėjo pavaduotojas, švietimo priežiūros skyriaus specialistas ir du švietimo skyriaus specialistai, miesto kūno kultūros ir sporto skyriaus vedėjo pavaduotojas; miesto suaugusiųjų ir jaunimo neformaliojo ugdymo specialistas, miesto vaikų teisių apsaugos tarnybos specialistas, du gimnazijų direktoriai (direktorių asociacijos nariai).

Mokinių apklausai respondentai parinkti taikant „sniego gniūžtės“ metodą (Žydžiūnaitė, 2001) ir savanoriškumo principą. Pirminė tyrėjo atrinkta mokinių grupė pradėjo anketos adreso internete ir slaptažodžio platinimą savo bendraklasiams ir draugams. Tai netikimybinė atranka, nes parinkti respondentai atrenkami neatsitiktinai. Imtį sudarė Šiaulių apskrities 9–12 klasių mokiniai, besimokantys įvairiose bendrojo lavinimo mokyklose 2008–2009 m., t. y. aibė yra baigtinė, ją sudaro $N = 49\,983$ (http://regionai.stat.gov.lt/lt/siauliu_apskritis.html). Šio tyrimo imtis nustatyta vadovaujantis imties paklaida $\pm 5\%$ ir pasitelkiant elektroninį išteklių (www.library.nhs.uk/nlhdocs/FOLIO13_choosing_a_sample.doc), kuri pasiūlė K. Pukėnas. Rekomenduojamas imties dydis 50 000 mokinių populiacijai yra 381 respondentas. Siekiant patikslinti imties dydį, taikyta Paniotto formulė:

$$n = \frac{1}{\Delta^2 + \frac{1}{N}}$$

n – reikiamų respondentų skaičius;

Δ – paklaida;

N – tiriamos visumos skaičius.

$$n = \frac{1}{0,05^2 + \frac{1}{49983}} \approx 397.$$

Apskaičiuoti duomenys byloja, kad pasitelkus dviejų autorių metodiką tyrimo imtis yra pasirinkta teisingai ir yra reprezentatyvi. Mūsų apklausoje dalyvavo 399 mokiniai. Vadinasi, imtį nusako 95 proc. patikimumo ir 0,05 paklaidos reikalavimai, kurie kiekybiniuose socialiniuose tyrimuose reprezentatyvumo požiūriu laikomi pakankamais. Imtis reprezentatyvi, jei ji tinkamai atspindi tiriamo požymio galimų reikšmių populiacijoje proporcijas.

Iš Šiaulių apskrities bendrojo lavinimo mokyklų mokinių, dalyvavusių apklausoje, 25,8% sudarė 9 (I gimnazinių) klasių mokiniai, 19,8% – 10 (II gimnazinių) klasių, apie 28,8% – 11 (III gimnazinių) klasių mokiniai ir apie 25,6% – 12 (IV gimnazinių) klasių mokiniai (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Mokinių pasiskirstymas pagal klases

Mokiniai (N = 399)				
Klasės	9 (I gimnazinė)	10 (II gimnazinė)	11 (III gimnazinė)	12 (IV gimnazinė)
%	25,8	19,8	28,8	25,6

Taigi tiriamųjų grupėje yra visų pasirinktos populiacijos atstovų.

Respondentai pasiskirstė pagal lyties požymį taip: apie 34% moksleivių vyriškosios lyties ir apie 65% moksleivių moteriškosios lyties.

3.2. Tyrimo rezultatai ir jų analizė

Ekspertų apklausos rezultatai

Pirmasis etapas

Pirmuoju ekspertų apklausos tyrimu buvo siekiama nustatyti nuotolinio mokymosi aktualumą bendrojo lavinimo mokykloje, išsiaiškinti, kokie veiksniai skatina ar riboja šį mokymosi būdą ir kokios besimokančiųjų grupės galėtų mokytis nuotoliniu būdu. Taip pat tyrimu norėta įvertinti tokio mokymosi perspektyvas bendrojo lavinimo mokykloje.

Ekspertų nuomone, nuotolinis mokymas(is) bendrojo lavinimo mokykloje šiandien yra aktualus. Šis būdas priimtinausias mokiniams, kurių laiką besigydantiems ligoninėse ar sanatorijose, išvykusiems kartu su tėvais į užsienį ir siekiantiems susipažinti su Lietuvos bendrojo lavinimo programa. Manoma, kad nuotolinis mokymas(is) ne mažiau aktualus sportininkams, jaunimui, atliekančiam bausmę įkalinimo įstaigose, „iškritusiam“ iš bendrojo lavinimo sistemos. Nuotolinio mokymosi aktualumas, ekspertų vertinimu, atsiranda dėl vis didėjančių mokymo(si) galimybių: laisvės erdvėje - mokymas(is) patogioje vietoje patogiu laiku; dėl modernėjančių informacinių technologijų. Ekspertai mano, kad nuotolinis mokymas(is) plinta iš lėto ir dar nėra aktualus, nes visa bendrojo lavinimo sistema yra „įrėmintą“ erdvėje ir laike, tačiau viena ekspertė pateikė savo nuomonę: „...daugelio mokinių įrėminimas (t. y. tiek mokyklos lankymas, tiek tvarkos ir taisyklių laikymasis) yra būtinas. Priklauso dar ir nuo to, kokius rėmus (griežtus, patrauklius, neįdomius, nesuprantamus, perpildytus informacija ar kt.)

kiekvienas mokytojas „pastato“ savo pamokoje.“ Šis komentaras parodo, koks yra ir turėtų būti mokytojo vaidmuo organizuojant mokymo procesą.

Ekspertai, vertindami nuotolinio mokymosi bendrojo lavinimo mokykloje aktualumą šiandien, teigė, kad:

- NM yra aktualus.
- Modernėjant informacinėms technologijoms, atsiradus NM vis daugiau galimybių mokytis.
- NM turėtų būti ypač tikslingai ir griežtai taikomas bendrojo lavinimo mokykloje.
- NM bendrojo lavinimo mokykloje šiandien dar nėra aktualus (svarbus), nes visa bendrojo lavinimo sistema yra „įrėmintą“ laike ir erdvėje.
- NM plinta iš lėto.
- Kiekvienas jaunuolis gali mokytis nuotoliniu būdu savarankiškai: patogioje vietoje (namuose; varžybų ar treniruočių vietoje; visur, kur yra internetas); patogiu laiku ir kt.
- NM aktualus mokiniams, kurie ilgą laiką gydomi ligoninėse.
- NM aktualus mokiniams, kurie ilgą laiką gydomi sanatorijose.
- NM aktualus jaunimui, neturinčiam vidurinio išsilavinimo ir „iškritusiam“ iš bendrojo lavinimo sistemos.
- NM aktualus moksleiviams, kurie gyvena atokiose vietovėse, iš kurių sunku pasiekti mokyklą.
- NM – vienas iš priimtinausių būdų, siekiant susipažinti su bendrojo lavinimo ugdymo programa, išvykus į mokomąsias treniruočių stovyklas ar varžybas svetur arba didžiulius sportinius krūvius turintiems sportininkams.
- NM bendrojo lavinimo mokykloje šiandien yra aktualus tik tam tikroms grupėms moksleivių: turintiems judėjimo, klausos ar kitų negalių.
- NM aktualus išvykusiems į užsienį moksleiviams, siekiant susipažinti su Lietuvos bendrojo lavinimo programa.
- Šiandien NM labiau tinkamas suaugusiems žmonėms, besimokantiems suaugusiųjų mokyklose.
- NM aktualus jaunimui, atliekančiam bausmę įkalinimo įstaigose.
- Bendrojo lavinimo mokykloje NM siejasi su mokiniais, besimokančiais 11–12 klasėse.

Išanalizavus, kokie veiksniai, ekspertų nuomone, skatina nuotolinio mokymo(si) poreikį bendrojo lavinimo mokykloje, respondentai sutinka, kad tai gabių vaikų poreikis gilintis į dalykus, pasirengti olimpiadoms ir egzaminams. Didėjantis mokinių ir mokytojų užimtumas ir kartu vis didėjantis mokinių, norinčių praplėsti mokomojo dalyko žinias, skaičius skatina NM.

Didžiausią nuotolinio mokymo(si) poreikį turi vaikai su fizine negale ar mokiniai, kurie negali tam tikrą laiką lankyti mokyklos dėl ligos ar traumos. Ekspertai išskiria specialiųjų ugdymosi poreikių asmenų (plačiaja prasme) grupę, kai dėl individualių aplinkybių mokiniams būtų galima taikyti lankstesnes mokymosi formas. Toms grupėms galima priskirti gabius, specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius, laikinai „iškritusius“ iš ugdymo sistemos dėl traumos, ligos, išvykos ar psichologinių ir socialinių problemų turinčius mokinius, kurie galėtų savo mokymosi poreikį patenkinti nuotoliniu būdu. Manoma, kad tėvų migracija ir padidėjęs mokinių mobilumas iš dalies gali skatinti nuotolinį mokymą(si). Tačiau vienos respondentės nuomone...*vaikas turi prisiiinti atsakomybę už savo mokymąsi. To šiandien labai trūksta, ir neaišku, ar NM padėtų tą atsakomybę prisiiinti ar ne...* Prie skatinančių veiksnių, ekspertų nuomone, galima priskirti didėjančių mokytojų būrį, kurie savo darbe naudoja IKT. Ekspertai išskiria NM prieinamumą, ugdymo individualizavimo galimybes, ekonomiškumą. Vis gerėjanti mokyklų, bibliotekų ir mokinių informacinių ir komunikacinių technologijų bazė, atsirandančios naujos mokymo(si) formos taip pat svarbūs NM skatinantys veiksniai. Respondentų nuomone, mokinio nenoras lankyti mokyklos, jo psichologinės problemos ar socialiniai veiksniai (žemas pragyvenimo ir didelis nedarbo lygis) neturi didelės įtakos nuotolinio mokymosi poreikiui. Pateiktas ir aktualus, eksperto požiūriu, skatinamasis veiksnys: manoma, kad NM „galėtų papildomai užsidirbti mokytojai, esantys vaiko auginimo ir priežiūros atostogose, turintys priežiūros reikalaujančių neįgaliųjų namuose ir negalintys dirbti mokykloje“.

Ekspertai nurodė daug veiksnių, skatinančių nuotolinio mokymosi poreikį bendrojo lavinimo mokykloje:

- Atsirandančios vis naujos IT galimybės.
- IKT išplitimas ir prieinamumas, pvz., mokyklų ir viešosiose bibliotekose.
- Vis daugiau mokinių turi namuose kompiuterį su interneto prieiga.
- Mokinio prisirišimas prie kompiuterio ir kompiuterinių technologijų išmanymas.
- Moksleiviai, turintys namuose asmeninius kompiuterius, turi puikias galimybes naudotis nuotolinio mokymo(si) teikiamais privalumais.
- Skatina mokymo formos naujumas (mokykloje yra diegiami ir skatinami nauji mokymo metodai).
- Į mokyklą ateina vis daugiau kompiuterinių mokomųjų programų.
- Daugėja mokytojų, savo darbe naudojančių IKT.
- NM privalumai: nereikia keisti gyvenimo būdo; nereikia daug laiko ir lėšų (kelionėms, pragyvenimui kitame mieste, reikalingai literatūrai pirkti ir t. t.); galima mokytis norimu metu, patogioje vietoje ir priimtina sparta; mokymosi medžiaga susisteminta.

- Skatina mokymo individualizavimo galimybę (mokytojas dirba individualiai, kaip konsultantas, turi galimybę bendrauti su mokiniu intensyviau).
- Skatina prieinamumas įvairių grupių mokiniams (pvz., spec. poreikių: gabiems ar sutrikimų turintiems mokiniams).
- Per didelis mokytojo ir mokinio užimtumas darbo dienos metu vėliau verčia mokytoją ir mokinį dar papildomai bendrauti, konsultuotis internetu mokymosi klausimais.
- Daugėja mokinių, norinčių pagilinti ir praplėsti mokomojo dalyko žinias.
- Nuotoliniu būdu galbūt galėtų būti mokoma kažkokių dalykų ar jų modulių, kai mokykla neturi atitinkamo specialisto ar negali užtikrinti pakankamo darbo krūvio.
- Gabiems mokiniams leidžia gilintis į dalykus, pasirengti olimpiadoms, egzaminams.
- Aktyvus dalyvavimas ir didžiulis mokinių užimtumas papildomojo ugdymo veiklose.
- Savarankiškas mokymasis ir savišvieta.
- Savarankiškas mokymasis (įteisintas ar ne).
- Nuotoliniu būdu pasirengti laikyti brandos egzaminus.
- Papildoma priemonė mokymosi žinioms ir gebėjimams įtvirtinti.
- Skatina būtinybę derinti sportą ir mokslą.
- Įvairioms projektų veikloms.
- Padidėjęs mokinių mobilumas, išvykimas su tėvais į užsienio šalis, mokymasis užsienio šalyse pagal mainų programas ir pan.
- Vis daugiau mokinių yra išvykę į užsienį ir nori mokytis savarankiškai.
- Skatina mokinio tėvų emigracija.
- Mokinio mokymas namuose.
- Skatina mokinio neįgalumas.
- Yra galimybė vaikams, turintiems fizinę negalią, mokytis nuotoliniu būdu.
- Specialieji ugdymo poreikiai (plačiaja prasme), kai dėl individualių aplinkybių mokiniams būtų galima taikyti lankstesnes mokymosi formas.
- Trumpalaikio nuotolinio mokymosi poreikis, kai kurį laiką sergama ir neįmanoma ar sudėtinga lankyti mokyklą (pvz., dėl traumos).
- Mokymas karantino metu.
- Skatina vaiko psichologinės problemos.
- Mokinio nenoras lankyti mokyklą.
- Mokinys turi elgesio ar lankomumo problemų ir, negalėdamas atsiskaityti už praleistą laiką ar neatliktus darbus, vis labiau grimzta į atsilikimą ir galiausiai meta mokyklą.

- Socialiniai veiksniai: ne visi turi galimybę įgyti brandos atestatą (išklaudyti ir susipažinti su mokymo kursu) dėl žemo pragyvenimo ir didelio nedarbo lygio, nes turi užsidirbti pinigų pragyvenimui.
- Tokiu būdu galėtų papildomai užsidirbti mokytojai, esantys vaiko auginimo ir priežiūros atostogose, turintys priežiūros reikalaujančių neįgaliųjų namuose ir negalintys dirbti mokykloje.

Išvardyti ne tik nuotolinio mokymosi poreikį bendrojo lavinimo mokykloje skatinantys, bet ir jį ribojantys veiksniai:

- Nepakanka el. vadovėlių ir mokymo priemonių.
- Nėra el. dalyko užduočių duomenų bazės.
- Specialių nuotolinio ugdymo programų (kaip instrumento) trūkumas.
- Nesukurti virtualių mokymosi aplinkų dalykų moduliai.
- Techninės ir programinės galimybės.
- Kompiuterių trūkumas mokyklose.
- Nepakankamai mokyklos aprūpintos nuotolinio mokymosi programine įranga.
- Šios srities specialistų stoka.
- Nėra vykdomi mokyklų personalo mokymai.
- Nepakankamas mokytojų, galinčių dirbti nuotoliniu būdu, apmokymas.
- Žema kai kurių mokytojų IKT kompetencija.
- Daugelis mokytojų nesistengia priimti naujovių.
- Ne visi mokiniai namuose turi kompiuterius.
- Nelanksti apmokėjimo už darbą, darbo apskaitos, kontrolės, mokymosi pasiekimų pripažinimo sistema.
- Lėšų, skirtų mokykloms už šį darbą užmokėti, stoka.
- Laiko stoka individualioms užduotims skirti ir įvertinti.
- Tai reikalauja ir papildomo laiko iš mokytojo, kuris ir taip jau viršija visas ribas.
- Valstybė neskiria lėšų nuotolinio mokymo programų įdiegimui bendrojo lavinimo mokyklose.
- Tam tikras tiesioginis kontaktas vis tiek turėtų būti tam, kad mokytojas galėtų objektyviai įvertinti, ar mokinys yra savarankiškas.
- Taip besimokantis mokinys turėtų turėti tvirtą tiek mokytojų, tiek tėvų priežiūrą.
- Joks kompiuteris nepakeis praktinių, laboratorinių darbų ir kitų panašių ugdymo veiklų.
- Neigiamas kompiuterio poveikis sveikatai ilgai dirbant.

- Žinių apie nuotolinį mokymą stoka.
- Inertiškumas naujovėms.
- Tai naujovė, kurią įdiegti nėra lengva.

Ekspertų manymu, nuotolinis mokymas(is) galimas tik su tvirta tiek mokytojų, tiek tėvų priežiūra, nepamirštant apie neigiamą kompiuterio poveikį ilgai dirbant. Pastebėta, kad nuotolinį mokymą(si) gali riboti mokinio ir mokytojo tiesioginio kontakto, bendravimo stoka. Manoma, kad *joks kompiuteris nepakeis praktinių, laboratorinių darbų ir kitų panašių ugdymo veiklų*. Teigiama, kad nuotolinis mokymas(is) naujovė, kurią nėra lengva įdiegti, ir dar mažai žinių apie NM. Manoma, jog mokytojų darbo krūvis neleis skirti pakankamai laiko nuotolinio mokymo(si) užduotims rengti ir vertinti, nes mokytojų darbo apmokėjimo sistema nelanksti, darbo apskaitos, kontrolės, mokymosi pasiekimų pripažinimo sistemoje yra problemų. Kaip kliūtis nurodoma skurdi NM mokymo bazė, nepakanka elektroninių vadovėlių, specialių nuotolinio ugdymo programų, el. dalyko užduočių duomenų, modulių programų. Pastebėta, jog nepakankamai pasiruošę nuotolinio mokymo dėstytojai, žema mokytojų IKT kompetencija, NM specialistų stoka. Pabrėžiamas nepakankamas mokytojų, galinčių dirbti nuotoliniu būdu, apmokymas. Ši teiginį praplečia ekspertės nuomonė: *NM reikalauja ir didelio pedagogų paruošimo – mokyti juos prie šios sistemos ir ją kartu tobulinti... Jei mokykla neturi kažkokio modulio ar programos specialisto, tai kas mokinį mokys nuotoliniu būdu? Aišku, mokinys gali tobulėti, mokytis savarankiškai, bet jį konsultuoti ir vertinti turi specialistas*. Nurodoma, kad ne visi mokiniai gali turėti kompiuterį ir kad besimokantį mokinį turėtų prižiūrėti tėvai ir mokytojai. Ekspertų nuomone, inertiškumas naujovėms ir neigiamas kompiuterio poveikis sveikatai ilgai dirbant nėra reikšmingiausi nuotolinį mokymą(si) bendrojo lavinimo mokykloje ribojantys veiksniai.

Ekspertai išskyrė nemažai bendrojo lavinimo mokyklos mokinių grupių, kurioms nuotolinio mokymosi galimybė ypač aktuali:

- Gabūs mokiniai.
- Specialiųjų poreikių ir specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniai (jų galėtų būti išskirtos kelios grupės, atsižvelgiant į mokymosi sunkumus, intelekto raidą, fizinę ar protinę negalę, elgesio sutrikimus (pvz., autizmo spektro sutrikimai, kai asmuo negali mokytis kolektyve).
- Laikiniai iš ugdymo proceso „iškritę“ mokiniai (dėl sveikatos problemų negalintys į mokyklą atvykti, t. y. mokomi namuose, mokiniai).
- Mokiniai, besigydantys sanatorijoje.
- Mokiniai, besigydantys ligoninėje.
- Savarankiškai besimokantys atskirų dalykų, pasirengiantys egzaminams.
- Mokiniai, pasirinkę savarankišką mokymąsi.

- Užsienyje gyvenantys lietuviai ir jų vaikai.
- Mokiniai, ilgesniam ar trumpesniam laikui išvykstantys iš Lietuvos.
- Mokiniai iš jaunimo ir suaugusiųjų mokyklų.
- Kūdikio besilaukiančios mokinės.
- Moksleiviai, kurie gyvena atokiose vietovėse, iš kurių sunku pasiekti mokyklą.
- Iš kitų šalių atvykstantys mokiniai.
- Sportininkai, kurie daug laiko praleidžia sporto stovyklose, varžybose.
- Mokiniai, kurių tėvai neįgalūs, todėl reikalinga mokinio pagalba namuose.
- Laikiniai išvykus mokytojui, kurio niekas nevaduoja.
- Atliekantys bausmę įkalinimo įstaigose.
- Linkę nusikalsti mokiniai.
- Motyvacijos stokojantys mokiniai.
- Rizikos grupių atstovai (gresia išmetimas iš mokyklos, valkatavimas).
- Mokiniai, turintys mokymosi sunkumų.
- Kartojantys kursą mokiniai (kad jiems nereikėtų kentėti patyčių mokykloje ir pan.).
- Aukštesniųjų ir žemesniųjų klasių mokiniai: tai priklausytų nuo poreikio, kam to reikia konkrečiam mokiniui.
- Nuotoliniu būdu mokytis galėtų nuo 5 klasės.
- Visos mokinių grupės: nuo 1 iki 12 klasės.

Ekspertų nuomone, pagrindinės bendrojo lavinimo mokinių grupės, suinteresuotos nuotoliniu mokymusi, yra laikinai iš ugdymo sistemos „iškritę“ mokiniai, besigydantys sanatorijose ir ligoninėse, savarankiškai besimokantys mokiniai ar besimokantys atskirų dalykų, besirengiantys egzaminams, užsienyje gyvenantys lietuviai ir jų vaikai. Apklaustųjų atskirtos gabių, specialiųjų poreikių ir specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių grupės. Manoma, kad suinteresuoti yra konkrečių poreikių turintys mokiniai (mokiniui išvykus, kūdikio besilaukiančios mokinės, atliekantys bausmę įkalinimo įstaigose, gyvenantys atokiose vietovėse, sportininkai per varžybas ir dėl stovyklų, iš kitų šalių atvykstantys mokiniai, mokiniai, kurių tėvai neįgalūs, todėl reikalinga mokinio pagalba namuose). Respondentų nuomone, nuotolinis mokymas(is) nesudomins linkusių nusikalsti, neturinčių motyvacijos mokinių ir rizikos grupės atstovų. Toks mokymo(si) būdas nelabai tinka mokymosi sunkumų turintiems, kartojantiems kursą mokiniams. Manoma, kad nuotoliniu būdu galima būtų mokytis nuo 1 ar nuo 5 klasės, tai priklausytų nuo mokinio poreikio.

NM bendrojo lavinimo mokykloje perspektyvos artimiausiam penkmečiui ekspertų nusakytos taip:

- Vertinčiau teigiamai ir viltingai, nes to reikia.
- Labai priklauso nuo valstybės materialinių išteklių, politinės valios ir kokia bus tokių paslaugų paklausa.
- Jei Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija parengtų nuotolinio mokymo bendrojo lavinimo mokyklose programą ir Vyriausybė skirtų jos įgyvendinimui lėšų ar rastų kitų finansavimo šaltinių, tuomet, manau, daugiau bendrojo lavinimo mokyklų pradėtų vykdyti nuotolinio mokymo programą.
- Reikėtų apibendrinti tyrimus, kurie yra atlikti siekiant išsiaiškinti apie nuotolinį suaugusiųjų mokymą(si). Galbūt priežastys ir problemos yra aktualios ir bendrojo lavinimo mokykloms.
- Reikėtų tyrimo su *focus* grupėmis. Visa tai galėtų atsirasti ir finansuojamo europinio projekto rėmuose tam, kad konkrečios norą pareiškusios mokyklos galėtų tobulintis ir taikyti nuotolinį mokymą(si).
- Ištirtas nuotolinio mokymosi poreikis.
- Tai papildomos galimybės, kurias suteikia IT, mokinio mokymuisi ir mokytojo darbui efektyvinti.
- Mokyklos, kuriose ši praktika jau yra taikoma, manau, galėtų tapti konsultantėmis ir pamokyti kitų mokyklų bendruomenes.
- Mieste galėtų atsirasti viena mokykla, kuri teiktų nuotolinio mokymosi paslaugą išvykstantiems iš Lietuvos mokiniams.
- Mokyklos galėtų kurti el. užduočių banką, kuriuo galėtų pasinaudoti mokymą namuose organizuojantys mokytojai pandemijos metu.
- Bus pakankama informacijos ir gerosios patirties sklaida apie nuotolinį mokymąsi.
- Jei mokyklos ir mokytojai būtų apmokyti, kaip tinkamai tai daryti, o atsakingi asmenys atitinkamai suderintų dokumentus: perspektyvos geros, bet reikalingos daugiau individualios negu masinės paslaugos, o tai brangu ir t. t.
- Bus pasiektas aukštesnis kompiuterinio raštingumo lygis.
- Sukurta tinkama bazė.
- Esama ekonominė padėtis nėra palanki NM plėtrai, viskas priklausys nuo mokyklų iniciatyvos.
- Nuotolinio mokymo(si) paslaugų plėtra nebus sparti dėl ekonominių priežasčių.

Vertindami nuotolinio mokymosi paslaugų teikimo bendrojo lavinimo mokyklose perspektyvas, ekspertai nurodo didėjančias galimybes, kurios atsiranda dėl IKT modernėjimo, skatina mokymo(si) ir mokytojų darbo efektyvumą. Manoma, kad dabartinė nuotolinio

mokymo(si) bendrojo lavinimo patirtis ir praktika turi būti plėtojama konsultuojant kitas mokymo įstaigas. Ekspertai pažymi, kad šiame procese svarbus valstybės ir švietimo sistemos vaidmuo, rengiant nuotolinio mokymo bendrojo lavinimo mokyklose programas, jas finansuojant, teikiant pagalbą diegiant nuotolinį mokymą. Pabrėžiama, kad reikia ištirti, ar NM reikalingas, ar reikia jį vykdyti ir taikyti, ar yra toks poreikis ir galimybės taikyti. Ekspertai sutinka su nuomone, kad ekonominė situacija ir politinė valia daro įtakos nuotolinio mokymosi paslaugų paklausai. Tačiau mano, kad informacijos ir gerosios patirties sklaidos apie nuotolinį mokymąsi bus nepakankamai, dalies ekspertų nuomone, dėl nepalankios ekonominės padėties. Reikia kurti bendrojo lavinimo mokyklų nuotolinio mokymosi bazę, įtraukiant jau dirbančias mokyklas, galinčias pasidalyti savo patirtimi. Kurti naujas mokymo priemones, suteikiančias nuotoliniam mokymuisi kokybę, formuoti priemonių banką. Skatinti mokyklų, teikiančių NM paslaugas, bendradarbiavimą. Gerinti nuotolinio mokymosi dalyvių reikiamas kompetencijas. Labai svarbu, ekspertų nuomone, ištirti NM poreikį ir jo aktualumą bendrojo lavinimo mokykloje.

Antrasis etapas

Tyrimas parodė, kad nuotolinio mokymosi galimybė aktuali ir bendrojo lavinimo mokykloje, tačiau ne visiems mokiniams, o tik kai kurioms jų grupėms. Didžiąja dalimi tiems mokiniams, kurie dėl įvairių priežasčių neturi galimybės ilgesnį laiką dalyvauti pamokose, tačiau yra pajėgūs mokytis savarankiškai, mokytojo konsultuojami. Naujų informacinių ir komunikacinių technologijų dėka atsiranda vis daugiau galimybių savarankiškam mokymuisi, neprisiriant prie vietos ir laiko. Tuo tarpu techninės galimybės naudotis internetu Lietuvoje vienos geriausių Europoje. Ekspertai išskyrė nemažai bendrojo lavinimo mokyklos mokinių grupių, kurios turėtų būti suinteresuotos nuotolinio mokymosi galimybe. 2 lentelėje išskirtos penkios stambesnės mokinių, potencialiai suinteresuotų nuotolinio mokymosi galimybe bendrojo lavinimo mokykloje, grupės ir jų populiarumo indeksas, rodantis kiekvieno teiginio palaikymą visų tyrime dalyvavusių ekspertų.

Matyti, kad nuotolinio mokymosi poreikis siejamas visų pirma su mokiniais, kurių galimybė dalyvauti pamokose ilgesniam ar trumpesniam laikotarpiui yra apribota sveikatos sutrikimo, įgimtos ar įgytos negalės. Populiarumo indekso reikšmės šioje grupėje rodo itin aukštą nuotolinio mokymo(si) poreikį. Kita mokinių grupė – reguliariai lankantys pamokas mokiniai, išsiskiriantys ypatingais gabumais ir mokymosi motyvacija. Jiems nuotolinis mokymasis sudarytų sąlygas mokytis didesne apimtimi ir tempu, nei klasės vidurkis, įgyti daugiau žinių, išnaudoti geriau laisvalaikį ir savarankiško mokymosi galimybes.

Nuotoliniu mokymusi suinteresuotos mokinių grupės

Eil. nr.	Mokinių grupės	Mokiniai	Populiarumo indeksas
1.	Besigydantys ar neįgalūs mokiniai	Laikiniai iš ugdymo proceso „iškritę“ mokiniai (dėl sveikatos problemų negalintys į mokyklą atvykti, t. y. mokomi namuose).	0,95
		Mokiniai, besigydantys sanatorijoje.	0,95
		Mokiniai, besigydantys ligoninėje.	0,90
		Specialiųjų poreikių ir specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniai (jų galėtų būti išskirtos kelios grupės, atsižvelgiant į mokymosi sunkumus, intelekto raidą, fizinę ar protinę negalę, elgesio sutrikimus ir kt.	0,75
2.	Besimokantys papildomai	Savarankiškai besimokantys atskirų dalykų, pasirengiantys egzaminams.	0,90
		Mokiniai, pasirinkę savarankišką mokymąsi.	0,90
		Gabūs mokiniai.	0,80
3.	Išvykę į užsienį mokiniai	Užsienyje gyvenantys lietuviai ir jų vaikai.	0,85
		Mokiniai, ilgesniam ar trumpesniam laikui išvykstantys iš Lietuvos.	0,70
4.	Suaugę mokiniai	Jaunimo ir suaugusiųjų mokyklų mokiniai.	0,65
5.	Gabūs sportininkai	Sportininkai, kurie daug laiko praleidžia sporto stovyklose.	0,60

Trečioji grupė – vėlgi sveiki mokiniai, tačiau neturintys galimybės lankyti mokyklos dėl gyvenamosios vietos. Tai mokiniai, išvykę gyventi su uždarbiaujančiais tėvais į kitas šalis. Didelė jų dalis pageidauja tęsti mokymąsi Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje gimtąja kalba. Šiuo metu nuotolinio mokymo(si) paslaugas teikia Vilniaus Ozo mokykla, tačiau vienos mokyklos galimybės yra ribotos. Prie sveikų, tačiau turinčių ribotas galimybes lankyti tradicines pamokas, galima priskirti suaugusius mokinius, dirbančius Lietuvoje ar užsienyje, bei gabiusius sportininkus, kurie nemažai laiko praleidžia toli nuo mokyklos – sporto stovyklose. Nuotolinio mokymo(si) galimybė sudarytų sąlygas, kad ir palengvinta programa, neatsilikti per daug nuo bendraamžių. Dėl žemesnio populiarumo indekso kaip mažiau reikšmingos lentelėje nepateiktos kelios mokinių grupės, kurioms taip pat galėtų būti taikomas nuotolinis mokymas, t. y. bausmę įkalinimo įstaigoje atliekantys jaunuoliai ar kūdikio besilaukiančios mokinės. Taip pat atkreiptas dėmesys ir į mokinius, kurie slaugo namuose sunkius ligonius, neįgalius tėvus. Jiems mokymasis nuotoliniu būdu galėtų būti taip pat patogus.

Toliau nagrinėjami veiksniai, kurie skatina galvoti apie nuotolinio mokymo(si) paslaugų teikimo galimybes bendrojo lavinimo sistemoje. Žemiau pateiktoje 3 lentelėje, kaip ir ankstesnėje, veiksniai sugrupuoti į stambesnes grupes, pateikiamas ir kiekvieno veiksnio populiarumo indeksas, rodantis, kiek vienas ar kitas veiksnys yra svarbus ekspertų nuomone.

Nuotolinio mokymosi poreikį sąlygojantys veiksniai

Eil. nr.	Veiksnių grupė	Veiksniai	Populiarumo indeksas
1.	Siekis užtikrinti mokymosi prieinamumą ir lygias galimybes visiems	Siekis sudaryti sąlygas mokytis vaikams, turintiems fizinę negalę.	0,95
		Siekis išvengti trumpalaikio mokymosi nutraukimo dėl ligos, kuri netrukdo mokytis.	0,95
		Siekis užtikrinti nepertraukiamą mokymąsi karantino metu.	0,85
		Didelis mokytojo ir mokinių užimtumas darbo dienos metu, sukeliantis konsultacijų poreikį.	0,60
		Didėjantis skaičius mokinių, norinčių pagilinti ir praplėsti mokomojo dalyko žinias.	0,60
		Didelis mokinių aktyvumas ir užimtumas papildomojo ugdymo veiklose.	0,40
2.	Mokymosi kokybės tobulinimas	Didėjantis dėmesys specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams (plačiąja prasme).	0,60
		Siekis užkirsti kelią pamokas praleidusių (ir dėl pateisinamų, ir dėl nepateisinamų priežasčių) mokinių atsilikimui, vedančiam į naujos mokymosi medžiagos nesupratimą, gilėjantį atsilikimą ir „iškritimą“ iš švietimo sistemos.	0,55
		Siekis užtikrinti mokymo(si) kokybę trūkstant mokykloje specialisto (-ų).	0,55
		Pokyčių, inovacijų poreikis.	0,65
3.	Auganti mokytojų kompetencija	Didėjantis mokytojų, savo darbe naudojančių IKT, skaičius.	0,90
4.	Didėjantis gyventojų mobilumas	Ženkliai padidėjęs gyventojų ir kartu mokinių tarptautinis mobilumas.	0,85
5.	Technologinių galimybių plėtra	Informacinių komunikacinių technologijų vystymasis ir naujos galimybės.	0,80
		Asmeninių kompiuterių mokinių šeimose skaičiaus didėjimas.	0,80
		Viešųjų interneto prieigų plėtra.	0,80
		Interneto tinklų plėtra atokiauose regionuose.	0,75

Reikšmingiausias veiksnys, skatinantis galvoti apie nuotolinio mokymo(si) galimybę bendrojo lavinimo sistemoje, yra visuomenės siekis užtikrinti mokymosi prieinamumą ir lygias galimybes visiems: tiek ir negalintiems lankyti tradicinių užsiėmimų mokyklos klasėje, tiek ir siekiantiems realizuoti savo individualius mokymosi poreikius lankant tradicines pamokas. Nuotolinio mokymo(si) galimybė, ekspertų nuomone, nesustabdytų mokymosi proceso karantino metu, kada didžioji dalis mokinių yra sveiki ir gali mokytis. Sveikstantys ligoniai taip pat galėtų anksčiau sugrįžti į mokymosi procesą, mažiau atsiliktų nuo bendraamžių. Pirmoji veiksnių grupė susijusi su antra, kuri apima siekius užtikrinti aukštesnę mokymo(si) kokybę, galvojant ir apie specialiųjų poreikių, ir specialiųjų ugdymosi poreikių mokinius bei atsilikusius nuo bendraamžių ligos metu. Su mokymo(si) kokybe sietinas ir siekis užtikrinti specialisto paramą mokantis visų mokomųjų dalykų. Nuotolinis mokymasis leistų spręsti kai kurių specialistų trūkumą nutolusiuose regionuose. Vienas specialistas galėtų dirbti keliose atokiau esančiose mokyklose. Žinant, kad išlaidos transportui didele dalimi riboja mokytojų galimybes dirbti keliose rajono mokyklose, nuotoliniu mokymu(si) galėtų būti suinteresuoti ne tik besimokantieji, bet ir mokytojai. Ekspertai atkreipia dėmesį į mokytojus, turinčius judėjimo negalę. Nuotolinis

mokymas sudarytų sąlygas jiems dirbti neišeinant iš namų. Žinoma, tam reikalinga teisinė bazė, lankstesnė apmokėjimo sistema. Informacinių technologijų tobulinimas, prieigos prie interneto plėtra atokiuose regionuose bei mokytojų informacinio bei kompiuterinio raštingumo plėtotė taip pat sudaro sąlygas nuotolinio mokymosi paslaugų teikimui.

Be nuotolinį mokymąsi skatinančių veiksnių, išskirti ir tam tikri nuotolinio mokymo(si) paslaugų teikimo galimybę ribojantys veiksniai (4 lentelė). Išskirtos trys pagrindinės grupės. Didžiausia ir reikšmingiausia veiksnių grupė susijusi su mokytojų kompetencija ir nuostatomis. Reitingo viršūnėje – mokytojų nepasitikėjimas mokinių gebėjimu savarankiškai mokytis, siekis kontroliuoti mokymo(si) procesą, palaikyti artimesnį kontaktą su mokiniu, užtikrinant nuolatinį bendravimą. Manoma, kad savarankiškai besimokantiems vaikams būtina mokytojų ir tėvų priežiūra, ką būtų sunkiau užtikrinti mokant(is) nuotoliniu būdu.

4 lentelė

Veiksniai, ribojantys nuotolinio mokymo(si) galimybes

Eil. nr.	Veiksnių grupė	Veiksniai	Populiarumo indeksas
1.	Mokytojų kompetencija ir nuostatos	Mokytojų nepasitikėjimas mokiniais, jų savarankišku mokymusi, siekis kontroliuoti.	0,90
		Dalies pedagogų nepakankamas kompiuterinis raštingumas.	0,80
		Žinių apie šiuolaikinio nuotolinio mokymosi galimybes stoka.	0,80
		Nevykdomi bendrojo lavinimo mokyklų pedagogų mokymai.	0,75
		Nepakankamos daugelio mokytojų pastangos priimti naujoves.	0,60
		Pedagogų inertiškumas.	0,45
2.	Technologinės kliūtys	Galimybių naudotis specialiomis nuotolinio mokymo(si) aplinkomis stygius.	0,80
		Dalies mokinių kompiuterio neturėjimas.	0,70
3.	Resursų stoka	Laiko stoka individualioms užduotims skirti ir įvertinti.	0,85
		Nelanksti apmokėjimo už darbą, darbo apskaitos sistema.	0,85
		Lėšų, skirtų mokykloms už šį darbą apmokėti, stoka.	0,85
		El. užduočių pagal mokomuosius dalykus duomenų bazės trūkumas.	0,80
		El. vadovėlių ir kt. mokymo(si) priemonių stoka.	0,80

Iš dalies negalima nesutikti su pedagogų nuomone, paremta ilgamete patirtimi, tačiau nuotolinis mokymasis nebus greičiausiai siūlomas galintiems mokytis tradicinėse pamokose mokyklos patalpose. Nuotolinio mokymo(si) paslauga sudarytų sąlygas mokytis tiems, kurie šiandien nesimoko, bet pageidautų ir galėtų tai daryti, arba mokosi, bet turi aspiracijų siekti aukštesnių rezultatų savarankiškai, mokytojo padedami. Be nuostatų, pabrėžiama ir mokytojų kompetencija nuotolinio mokymo srityje, tiksliau, kompetencijos stoka ir nepakankamos galimybės ją tobulinti. Pedagogų inertiškumas, nenoras keisti ir keistis, nepasitikėjimas naujovėmis riboja kompetencijų plėtotę, net ir sudarius palankias tam sąlygas. Į atskirą grupę patenka veiksniai, susiję su technologinėmis kliūtimis, arba tiksliau – trūkumais. Pabrėžiama, kad dar ne kiekvienoje šeimoje yra kompiuteris ir prieiga prie interneto. Ribotos galimybės mokytojams naudotis virtualiomis nuotolinio mokymo(si) aplinkomis. Praverstų ir el. vadovėliai,

ir el. užduočių bazė, kuria galėtų naudotis visi pedagogai. Tai sutaupyto laiko, skiriamą el. mokymo(si) medžiagos rengimui. Tokiu būdu sumažėtų laiko kaip trūkstamo resurso reikšmė. Taip pat pabrėžiama, kad nuotolinis mokymasis nepakeičia laboratorinių ir kt. praktinių darbų. Atkreipiamas dėmesys ir į neigiamą darbo kompiuteriu poveikį sveikatai.

Kalbant apie nuotolinio mokymo(si) bendrojo lavinimo sistemoje perspektyvas, galima teigti, kad jos didėja. Nuotolinio mokymosi paslaugų teikimas bendrojo lavinimo mokyklose perspektyvus dėl modernėjančių informacinių komunikacinių technologijų. Pabrėžiama, kad reikia iširti, ar NM reikalingas, ar yra poreikis jį vykdyti ir taikyti. Ekspertai sutinka su nuomone, kad ekonominė situacija ir politinė valia daro įtakos nuotolinio mokymosi paslaugų paklausai. Tačiau mano, kad informacijos ir gerosios patirties sklaida apie nuotolinį mokymą(si) bus nepakankama dėl nepalankios ekonominės padėties. Rekomenduojama skleisti nuotolinio mokymo(si) bendrojo lavinimo mokyklose patirtį, užtikrinti galimybę gauti laiku kvalifikuotas konsultacijas, diegiant nuotolinio mokymo(si) paslaugas. Šiame procese svarbus valstybės ir švietimo sistemos vaidmuo, rengiant nuotolinio mokymo bendrojo lavinimo mokyklose programas, jas finansuojant, teikiant pagalbą diegiant nuotolinį mokymą.

Apibendrinus ekspertų nuomonę galima teigti, kad: nuotolinis mokymas(is) bendrojo lavinimo mokykloje šiandien yra aktualus įvairių grupių mokiniams: kurių laiką besigydantiems ligoninėse ar sanatorijose, išvykusiems kartu su tėvais į užsienį ir siekiantiems susipažinti su Lietuvos bendrojo lavinimo programa, sportininkams, jaunimui, atliekančiam bausmę įkalinimo įstaigose, „iškritusiems“ iš bendrojo lavinimo sistemos. Nuotolinio mokymosi aktualumas atsiranda dėl vis didėjančių mokymo(si) galimybių: laisvė erdvėje – mokymas(is) patogioje vietoje patogiu laiku; dėl modernėjančių informacinių technologijų. Dauguma ekspertų mano, kad nuotolinis mokymas(is) plinta iš lėto. Tik nedidelė ekspertų dalis mano, kad nuotolinis mokymas(is) dar nėra aktualus, nes visa bendrojo lavinimo sistema yra „įrėmintą“ erdvėje ir laike.

Nuotolinio mokymo(si) poreikį bendrojo lavinimo mokykloje skatina atsirandantys įvairių grupių interesai (gabių vaikų poreikis gilintis į dalykus, pasirengti olimpiadoms ir egzaminams, vaikų su fizine negale ar mokinių, kurie negali tam tikrą laiką lankyti mokyklos dėl ligos ar traumos, mokyklose skelbiamų karantinų). Nuotolinį mokymą(si) skatina didėjantis mokytojų būrys, kurie savo darbe panaudoja IKT. NM plinta dėl savo prieinamumo, ugdymo individualizavimo galimybių. Vis gerėjanti mokyklų, bibliotekų ir mokinių informacinių ir komunikacinių technologijų bazė, atsirandančios naujos mokymo(si) formos taip pat svarbūs NM skatinantys veiksniai. Respondentų nuomone, mokinio nenoras lankyti mokyklos, jo psichologinės problemos ar socialiniai veiksniai (žemas pragyvenimas ir didelis nedarbo lygis) neturi didelės įtakos nuotolinio mokymosi poreikiui.

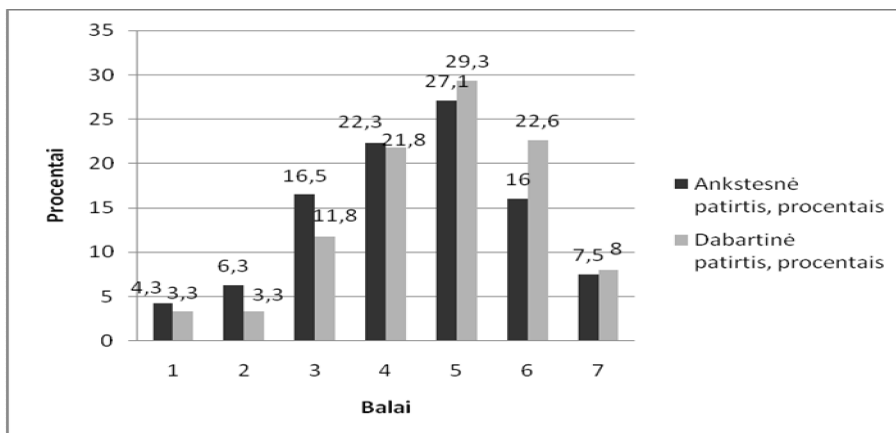
Svarbiausias nuotolinį mokymą(si) bendrojo lavinimo mokykloje ribojantis veiksnys – mokinio ir mokytojo tiesioginio kontakto, bendravimo stoka. Manoma, mokytojų darbo krūviai neleidžia skirti pakankamai laiko nuotolinio mokymo(si) užduočių rengimui ir vertinimui, nes nelanksti mokytojų darbo apmokėjimo tvarka, yra darbo apskaitos, kontrolės, mokymosi pasiekimų pripažinimo sistemos problemų. NM mokymo bazė skurdi, nepakanka elektroninių vadovėlių, specialių nuotolinio ugdymo programų, el. dalyko užduočių duomenų, modulių programų. Pastebėta, kad nepakankamai kompetentingi nuotolinio mokymo dėstytojai, žema mokytojų IKT kompetencija, trūksta NM specialistų. Pabrėžiamas nepakankamas mokytojų galinčių dirbti nuotoliniu būdu, mokymas. Nurodoma, kad ne visi mokiniai gali turėti kompiuterį, besimokantį mokinį turėtų prižiūrėti tėvai ir mokytojai. Ekspertų nuomone, inertiškumas naujovėms ir neigiamas kompiuterio poveikis sveikatai ilgai dirbant nėra reikšmingiausi nuotolinį mokymą(si) bendrojo lavinimo mokykloje ribojantys veiksniai

Pagrindinės bendrojo lavinimo mokinių grupės, suinteresuotos nuotoliniu mokymusi, yra laikinai iš ugdymo sistemos „iškrite“ mokiniai, besigydančios sanatorijose ir ligoninėse, savarankiškai besimokantys mokiniai ar savarankiškai besimokantys atskirų dalykų, besirengiantys egzaminams, užsienyje gyvenantys lietuviai ir jų vaikai. Apklaustųjų atskirtos gabių, specialiųjų poreikių ir specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių grupės. Manoma, kad suinteresuoti yra konkrečių poreikių turintys aukštesniųjų ir žemesniųjų klasių mokiniai (mokiniui išvykus, kūdikio besilaukiančios mokinės, atliekantys bausmę įkalinimo įstaigose, gyvenantys atokiose vietovėse, sportininkai per varžybas ir stovyklose, iš kitų šalių atvykstantys mokiniai, mokiniai, kurių tėvai neįgalūs, todėl reikalinga mokinio pagalba namuose). Respondentų nuomone, nuotolinis mokymas(is) nesudomins linkusių nusikalsti, neturinčių motyvacijos mokinių ir rizikos grupės atstovų.

Nuotolinio mokymosi paslaugų teikimas bendrojo lavinimo mokyklose perspektyvus dėl modernėjančių informacinių komunikacinių technologijų. Manoma, kad dabartinė nuotolinio mokymo(si) bendrojo lavinimo mokyklose patirtis ir praktika turi būti plėtojama, konsultuojamos kitos mokymo įstaigos. Šiame procese svarbus valstybės ir švietimo sistemos vaidmuo, rengiant nuotolinio mokymo bendrojo lavinimo mokyklose programas, jas finansuojant, teikiant pagalbą diegiant nuotolinį mokymą. Pabrėžiama, kad reikia ištirti, ar NM reikalingas, ar yra poreikis jį vykdyti ir taikyti. Ekspertai sutinka su nuomone, kad ekonominė situacija ir politinė valia daro įtakos nuotolinio mokymosi paslaugų paklausai. Tačiau mano, kad informacijos ir gerosios patirties sklaidos apie nuotolinį mokymąsi bus nepakankamai, dalies ekspertų nuomone, dėl nepalankios ekonominės padėties.

Mokinių apklausos rezultatų analizė

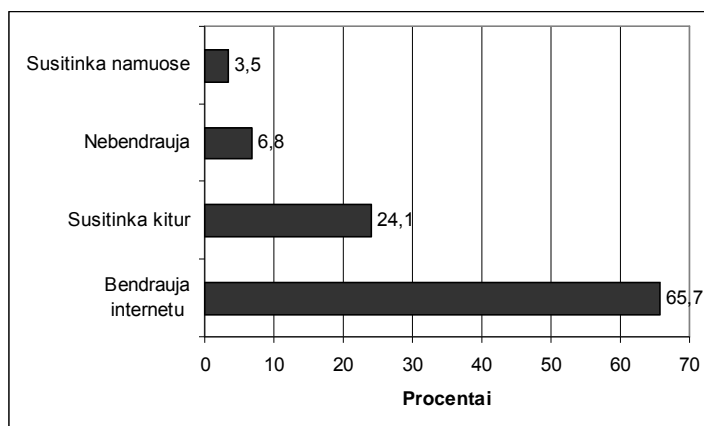
Mokinių nuotolinio mokymo(si) pagrindinis elementas yra savarankiškas mokymas(is). Vertindami savo savarankiško mokymosi patirtį, mokiniai nurodė, kad kasmet ji gerėja, nes daugiau nei 16% mokinių įvertino savo ankstesnę savarankiško mokymosi patirtį 6 balais, o dabartinius gebėjimus 6 balais įvertina apie 11% respondentų (žr. 1 pav.).

1 pav. **Mokinių savarankiško mokymosi namuose patirties palyginimas**
(N = 399)

Aštuoniais balais ankstesnę patirtį vertino 27% respondentų, o dabartinę savarankiško mokymosi patirtį 8 balais vertina 29% apklaustųjų mokinių. Mokinių vertinimu jie turi gerą savarankiško mokymosi patirtį ir pereinant į aukštesnį mokymosi lygmenį ji didėja.

Besimokydami savarankiškai namuose, ruošdami namų darbus mokiniai nuolat bendrauja ir didžioji jų dalis (65,7%) naudojami interneto galimybėmis, nebendrauja su bendraklasiais, atlikdami namų darbus namuose, tik 6,8% mokinių (žr. 2 pav.).

2 pav. **Mokinių tarpusavio bendravimo būdas savarankiško mokymo(si) metu namuose**
(N = 399)

Mokiniais, mokantis savarankiškai namuose, svarbus bendravimo momentas. Didžioji apklaustųjų mokinių dalis (žr. 5 lentelę) bendravimui naudoja sinchronines komunikavimo priemones. Per 83,9% mokinių taiko populiariausią *SKYPE* komunikavimo priemonę. Kita moksleivių dalis, sudaranti 22% respondentų, naudoja asinchroninį bendravimo būdą. Tačiau ne visi mokiniai (14,7%) tiksliai nurodė bendravimo būdą, pateikdami tik trumpą apibūdinimą: „susirašinėjame“, „bendraujant paklausiu atsakymus, pasitariame“, „internetu“. Mokiniai nurodė po dvi, tris, o kai kas ir keturias skirtingas komunikavimo priemones.

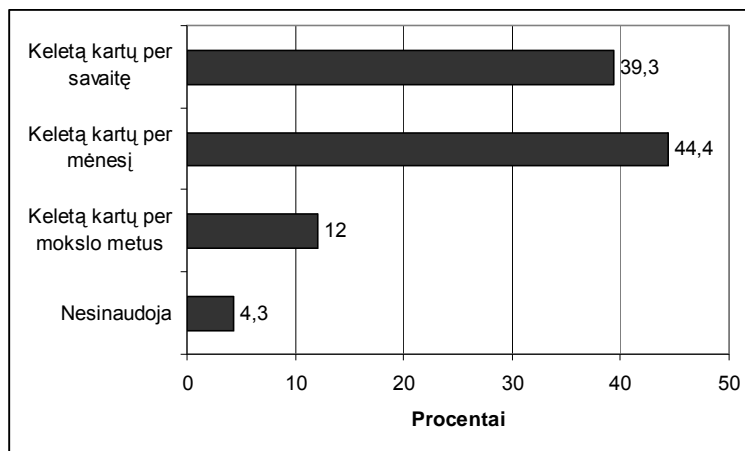
5 lentelė

Mokinių bendravimo komunikacinėmis priemonėmis būdai mokantis namuose

Bendravimo būdai	Respondentai		Bendravimo priemonės	Respondentai	
	n	%		n	%
Sinchroninis	224	85	<i>Skype</i>	220	83,9
			<i>Ventrilo</i>	4	1,52
Asinchroninis	22	8,37	<i>Facebook</i>	11	4,19
			e. paštas	8	2,09
			SMS	3	1,14
Nenurodė konkretaus būdo	59	14,7			

Galima teigti, kad mokiniai, bendraudami internetu ir kitomis priemonėmis, įgyja pakankamą komunikavimo informacinėmis technologijomis patirtį ir IKT kompetenciją, leisiančią jiems ateityje pasinaudoti ja mokantis nuotoliniu būdu. Integruojant nuotolinio mokymo(si) elementus į tradicinį mokymą(si) reikėtų plačiau taikyti sinchronines ir asinchronines komunikavimo priemones, aktyviai naudojamas mokinių tarpasmeniniam bendravimui.

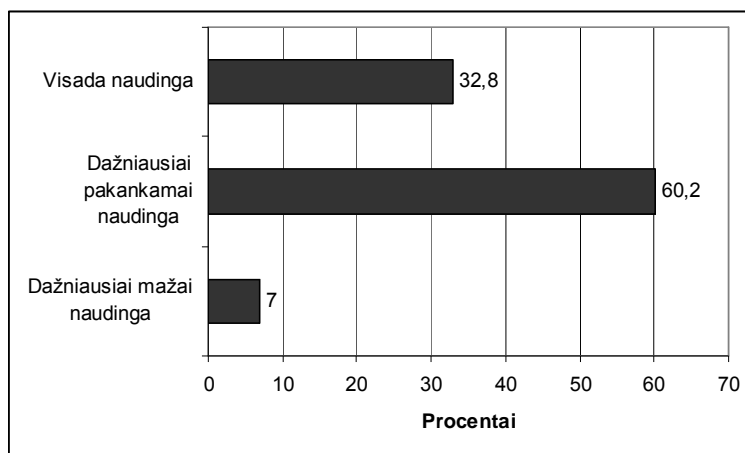
Ruošdami namų darbus mokiniai informacijos ieško internete (žr. 3 pav.).

3 pav. **Mokomosios medžiagos internete panaudojimas** (N = 399)

Keletą kartų per savaitę tai daro 45% mokinių, keletą kartų per mėnesį 39% apklaustųjų ir tik 4% mokinių mokomosios medžiagos paieškai interneto nenaudoja. Tai rodo, kad mokiniams trūksta vadovėliuose ir kituose galimuose šaltiniuose pateiktos, susistemintos ir konkrečios mokymuisi reikalingos medžiagos. Be to, išaiškėja, kad mokiniai turi gerus informacinius gebėjimus, kurie padeda savarankiško mokymosi įgūdžių ugdymui namuose ir yra svarbūs planuojant plėsti nuotolinio mokymo(si) technologijas bendrojo lavinimo mokyklose.

Informacijos, rastos internete, naudingumą (žr. 4 pav.) teigiamai vertina daugiau kaip 90% mokinių, dauguma (60%) mano, kad internete rasta informacija dažniausiai pakankamai naudinga mokantis savarankiškai namuose. Lieka abejonė, ar visada informacija, rasta internete, yra korektiška, teisinga ir svarbi, todėl dalis mokinių mano, kad internete pateikta informacija jiems yra mažai naudinga mokantis.

4. pav. **Informacijos, rastos internete, naudingumas mokiniams mokantis namuose**
(N = 399)

Vertinant savarankiško mokymo(si) namuose galimybes, mokinių teigimu, jiems labiausiai trūksta mokytojo pagalbos, patarimo, konsultacijos, aiškinimo (žr. 6 lentelę). Mokiniai mano, jiems reikia susistemintos medžiagos mokymuisi, užduočių savianalizei. Tai sutaupyto laiko, kuris eikvojamas medžiagos ir informacijos paieškai. Praleidęs pamokas mokinys nežino, ką kiti išmoko klasėje. Respondentas mano: ... *internete galėtų skelbti kiekvienas mokytojas, ką kokiai klasei užduoda ir t. t. (kaip elektroninis dienynas), nes, kai neturi galimybės susisiekti su vienu iš klasės draugų, net nežinai, kokią temą skaityti, ko neskaityti. Pasirodo, tą dieną turi rašyti kontrolinį darbą (tai labai dažnai būna po ligos)*. Mokiniai teigia, kad jiems trūksta internetinių vadovėlių, kurie suteiktų vaizdingumo, video su atliekamais bandymais. Visus šiuos mokinių pateiktus savarankiško mokymo trūkumus gali išspręsti nuotolinis mokymas(is), taip pat patenkinti norą namų darbų užduotis gauti paštu ir žinoti, kaip tiksliai jos atliekamos. Didėtų pasitikėjimas savo gebėjimais.

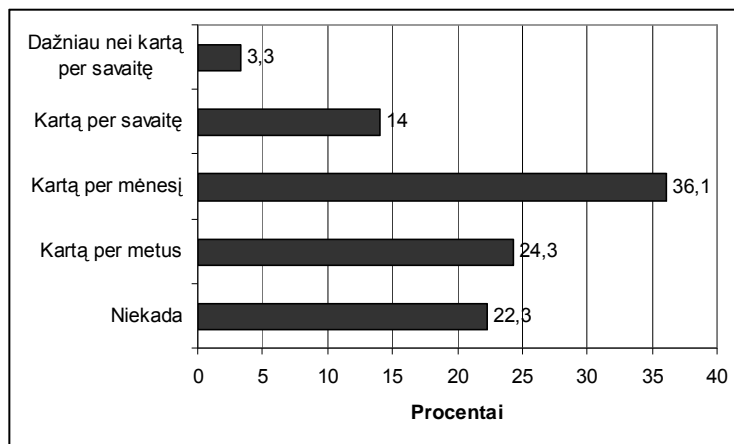
Veiksniai, trukdantys mokinių savarankiškam mokymuisi namuose

	Veiksniai	n	Galimas sprendimas
Ko trūksta mokantis namuose	Trūksta mokytojų pagalbos, patarimo, konsultacijos, aiškinimo	72	NM kuratoriaus konsultacijos
	Nepasitikiu savo nuomone, nežinau, kaip reikia atlikti darbą, kaip turi būti		
	Trūksta dalyko susistemintos informacijos	34	NM susisteminta ir struktūruota modulio ar dalyko mokomoji medžiaga
	Trūksta medžiagos mokymuisi	25	
	Trūksta užduočių savianalizei, pasitikrinti žinias	20	
	Praleidęs dieną mokinys nežino, kas buvo nagrinėjama	4	
	Trūksta namų darbų į e. pašta	4	
	Trūksta dalyko mokymo programų	2	
	Trūksta internetinių vadovėlių	2	
	Nėra pakankamai duomenų bazių internete lietuvių kalba	1	
	Trūksta mokymosi galimybių internete	1	
	Nežinau, ko ir kiek reikės egzaminui		
	Namuose trūksta vaizdingumo	3	NM vaizdingumo ir virtualumo galimybės
	Trūksta video su bandymais	1	
	Trūksta laiko	19	NM sumažina informacijos paieškos laiką
	Negaliu prisiversti mokytis namuose, trūksta valios, tingiu	35	NM skatina mokymosi motyvaciją
	Neturiu mokymosi motyvacijos	7	
Namuose trūksta disciplinos, kuri yra mokykloje	1		
Namuose trūksta jaudulio	1		
Kas trukdo mokantis namuose	Trukdo, blaško kompiuteris, televizorius	18	Mokymo(si) aplinkos pasirinkimas
	Trukdo triukšmas namuose	11	
	Didelis krūvis, daug namų darbų	13	NM susisteminta ir struktūruota modulio, dalyko medžiaga
	Trukdo nežinojimas, ką reikia mokytis	6	
	Per didelis dalyko medžiagos kiekis	6	
	Daug vadovėlių vienam dalykui	5	
	Informacija internete būna klaidinga	3	
	Nekonkrečiai pateikiami namų darbai	1	
	Daug veiklos po pamokų	5	
	Informacijos paieška užima daug laiko	4	NM sumažina mokymosi laiko sąnaudas
	Treniruotės užima daug laiko	4	
	Nemoku savarankiškai planuoti laiko	3	
	Trukdo nuovargis	1	
	Trukdo kaimynai	2	NM leidžia pasirinkti mokymosi vietą ir mokymosi laiką
	Trukdo laisvė	1	
	Pavargstu žiūrėti į monitorių	1	
Maža interneto sparta	1		
Mokymosi namuose trūkumai	Namuose mažai bendravimo, konsultavimosi su draugais	7	NM suteikia komunikavimo galimybes
	Namuose negali atlikti praktinių užduočių	1	
	Kai dėstoma „gyvai“, medžiagą lengviau išmokti	1	
	Namuose nėra laiko formuoti įgūdžių	1	NM užduočių patrauklumas, mokymosi nuoseklumas
	NM duotų blogesnius rezultatus, nes namuose negalėčiau prisiversti mokytis	1	
	Namuose kyla noras bendrauti, o ne mokytis	1	
	Namuose blogiau išmoksti	1	
	Mokiniai neturi kompiuterių, nes tėvai neturi pinigų	1	
	Neturi savo kambario, tai trukdo mokytis namuose	1	Aplinkos veiksmų gerinimas
Mokymosi namuose privalumai	Namuose geriau išmoksti	5	NM leidžia pasirinkti mokymosi vietą ir tempą
	NM reikalingas, kad sutaupyčiau laiko	3	
	Namuose mokinys pats pasirenka mokymosi tempą	1	
	Mokiniai namuose patiria mažiau streso	1	
	Mokiniai bijo eiti į mokyklą dėl patyčių	1	

Vardydami savarankiško mokymo(si) trukdančius veiksnius, mokiniai nurodė kelis: televizorius, kompiuteris, triukšmas namuose. Mokiniai mano, kad turi per didelį mokymosi krūvį, gal todėl kai kurie neturi mokymosi motyvacijos. Vienos mokinės nuomone: ... *stengiuosi mokytis kiek galiu ir kiek jėgos leidžia. Manau, sunku padaryti taip, kad tektų mažiau mokytis ir gautum geresnius rezultatus, nes įgūdžiams reikia laiko, o nuo įgūdžių priklauso rezultatai. Nebent reikia turėti visą medžiagą susistemintą, sukauptą vienoje vietoje, kad neiekvotum laiko jos ieškodama po visus sąsiuvinius, vadovėlius, internete ir panašiai.* Šios nuomonės pagrįstumą pavirtina mokiniai, nurodę turį daug vadovėlių vienam dalykui, per didelį mokomosios medžiagos kiekį, dėl to sugaištamas laikas informacijos paieškai, kuri internete gali būti klaidinga. Mokinių teiginius galima sugrupuoti pagal sprendimo būdus, kuriuos gali realizuoti NM elementai. Pastebima, kad galimi sprendimo būdai atitinka NM teikiamus privalumus: lankstumas vietos ir laiko atžvilgiu, komunikavimo galimybės, mokomosios medžiagos sistemiškumas ir prieinamumas.

Mokiniai nurodo, kad ne visi moka savarankiškai planuoti laiką. Nuotolinis mokymas(is) išspręstų aktyviai gyvenančių mokinių (sportuojančių, dalyvaujančių popamokinėje veikloje) problemas. Nurodydami savarankiško mokymo(si) namuose trūkumus, mokiniai pažymi nepakankamą bendravimą ir konsultavimąsi su klasės draugais. Kaip trūkumą mokiniai nurodo, kad namų sąlygomis negali atlikti praktinių užduočių, mano, kad nėra laiko formuoti naujų įgūdžių, tai duoda blogesnius mokymosi rezultatus. Namuose mokiniai negalėtų prisiversti mokytis, kyla noras bendrauti nesusijusiomis su mokslu temomis. Manoma, kad ne visi gali taikyti NM, nes neturi kompiuterio, savo kambario. Vienos respondentės nuomonė: ... *trūksta vaikų pastangų, nes netgi mokytojams prižiūrint mokykloje, daugelis iš mokinių nesimoko, na, o jei jiems reiktų mokytis savarankiškai, jie piktnaudžiautų ir to nedarytų, aš pati labai norėčiau savarankiškai mokytis, taip tikrai sutaupyčiau laiko, kurį galėčiau naudingai praleisti.* Tai parodo, kad mokiniai supranta NM teikiamas galimybes. Mokymo(si) namuose privalumai yra: sutaupytas laikas, geresnė mokymosi kokybė, tinkamas mokymosi tempas. Mokiniai namuose patiria mažiau streso, patyčių. Apibendrinus galima pasakyti, kad apklaustųjų mokinių pateikti savarankiško mokymosi namuose trūkumai ar trikdžiai sprendžiami nuotolinio mokymosi elementais. NM lankstumas laiko ir vietos atžvilgiu, bendravimo ir bendradarbiavimo galimybės pagerins mokinių mokymo(si) poreikių tenkinimą, sutaupys laiko. Nuotolinio mokymo(si) užduočių patrauklumas ir animacijos paskatins mokinių mokymosi motyvaciją. Medžiagos susisteminimas, dalykų ir modulių struktūrų nuoseklumas pagerins mokymosi kokybę. Pagilinta dalykų medžiaga patenkins itin gabių vaikų lūkesčius, padės pasiruošti olimpiadoms ir brandos egzaminams.

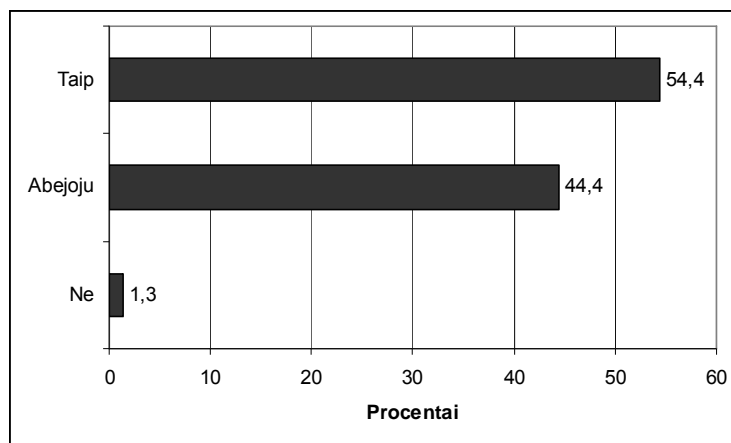
Dalykų mokytojai, mokinių nuomone, siūlo ir teikia mokomąją medžiagą jų savarankiškam mokymuisi internete. Net 76% bendrojo lavinimo mokyklų mokinių tokie pasiūlymai buvo pateikti. Dažniau nei kartą per savaitę pasiūlymus gauna 3,3% apklaustųjų bendrojo lavinimo mokyklų mokinių, kartą per savaitę – 14% apklaustųjų, kartą per mėnesį – 36% respondentų, o kartą per metus – apie 24% dalyvavusių apklausoje mokinių (žr. 5 pav.). Iš jų apie 22% respondentams mokytojų mokomoji medžiaga nebuvo pateikta. Galima teigti, kad mokytojų parengta dalyko medžiaga, pateikta internete/intranete, tenkina besiformuojančius mokinių poreikius ir siūloma mokiniams dažnai.

5 pav. Mokytojų sukurtos mokomosios dalykų medžiagos pasiūlos intensyvumas

(N = 399)

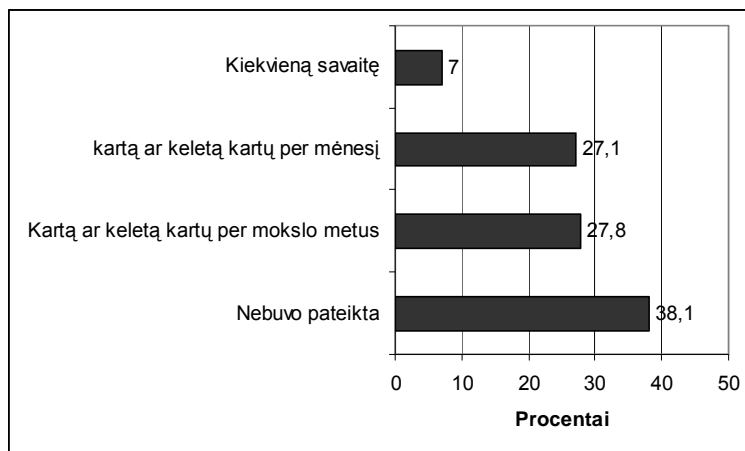
Mokytojų parengta mokomąją medžiagą, skirta savarankiškam mokymuisi, pasinaudoja 54% namuose besimokančių (žr. 6 pav.) mokinių. Dalis apklaustųjų (44%) abejoja, ar jiems teko naudotis jų mokytojų sukurta mokomąją medžiaga, pateikta internete. Tokių abejonių gali atsirasti, jei nėra tikslinės nuorodos į medžiagos autorių arba mokiniai abejoja, kad tai jų mokytojo autorinis darbas.

6 pav. Mokytojų sukurtos mokomosios medžiagos, pateiktos internete, panaudojimas mokantis (N = 399)

Visiškai nesinaudojo panašaus pobūdžio priemonėmis apie 1% apklausoje dalyvavusių mokinių. Nustatytas esminis koreliacinis ryšys ($r = 0,507$) tarp mokytojų mokomosios medžiagos pasiūlos ir šios medžiagos panaudojimo mokinių mokymuisi.

Gerą nuotolinio mokymo patirtį parodo mokiniai (žr. 7 pav.), teigiantys, kad mokytojų parengtą internetinę medžiagą savarankiškam mokymuisi namuose naudoja kiekvieną savaitę (7%).

7 pav. Mokytojų pateiktos internete mokomosios medžiagos panaudojimo dažnis (N = 399)

Ketvirtadalis apklaustųjų tai daro kartą ar keletą kartų per mėnesį, apie 28% mokinių – kartą ar keletą kartų per mokslo metus.

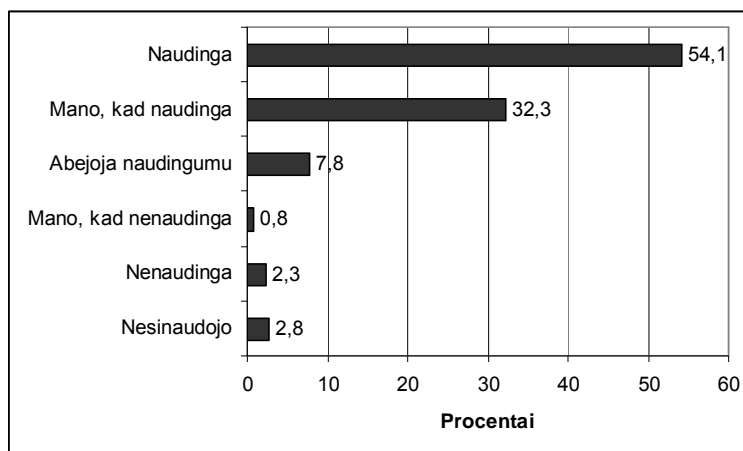
Nustatyta, kad mokytojai siūlo pasinaudoti jų sukurta mokomąja medžiaga ir kad tokie pasiūlymai yra ganėtinai dažni. Gauti tyrimo metų duomenys rodo mokinių nuotolinio mokymosi poreikio formavimąsi, kurio vedami jie panaudoja dalykų mokytojų sukurta ir internete/intranete eksponuotą mokamąją medžiagą.

Bendrojo lavinimo mokyklų mokiniai, pristatydami savo nuotolinio mokymosi patirtį, išvardijo pagrindinius mokomuosius dalykus, kuriems jų mokytojai parengė internete/ intranete mokomąją medžiagą. Gamtos mokslų ir tikslųjų mokslų mokytojų parengta ir pateikta medžiaga naudojosi 124 apklaustieji (žr. 7 lentelę), mokantis informacinių technologijų patirtį turėjo 86 bendrojo lavinimo mokyklų mokiniai, mokantis įvairių kalbų, ypač lietuvių kalbos – 71 mokinys. Taip pat mokomoji medžiaga buvo pateikta socialinių mokslų ir menų bei technologijų mokytojų. Mokiniai, nurodydami mokomuosius dalykus, kurių medžiaga naudojosi, pateikė ne po vieną o po du, tris, keturis skirtingų mokomųjų sričių dalykus. Tai leidžia manyti, kad mokytojai turi pakankamą informacinių komunikacinių kompetenciją, leidžiančią tenkinti mokinių poreikius rengiant mokomąją medžiagą, teikiant ją internetinėse ir intranetinėse aplinkose.

Mokomieji dalykai, kurių medžiaga, pateikta internete/ intranete, pasinaudoja mokiniai

Dalykų koncentrai	Mokiniai	Dalykai	Mokiniai
	n		n
Kalbos	89	Lietuvių kalba	71
		Anglų kalba	15
		Rusų	1
		Vokiečių	1
		Prancūzų	1
Gamtos ir tikslieji mokslai	124	Informatika	86
		Biologija	53
		Matematika	25
		Fizika	7
		Chemija	6
Socialiniai mokslai	43	Istorija	37
		Geografija	4
		Etika	1
		Tikyba	1
Menai ir technologijos	25	Dailė	21
		Muzika	2
		Technologijos	1
		Braižyba	1

Vertinant dalyko mokytojų pateiktos internete/intranete mokomosios medžiagos naudingumą, didžioji dalis mokinių (54% – naudinga, 32% – manau, kad naudinga) ja naudojasi savarankiško mokymo(si) metu ir vertina kaip tinkamą mokytis (žr. 8 pav.).

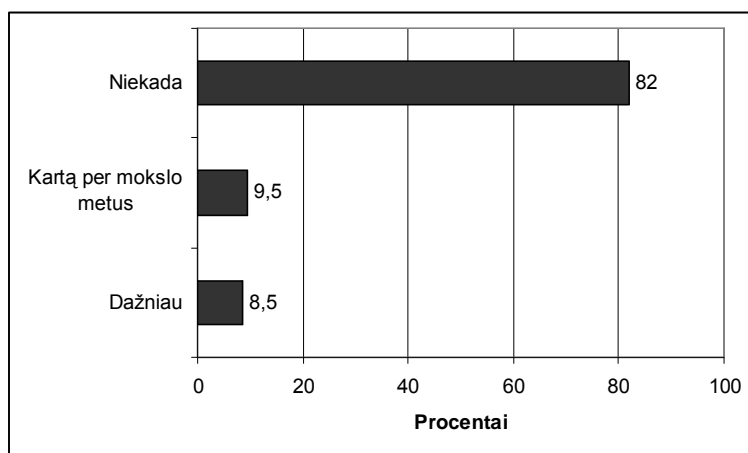

8 pav. Mokytojų dėstomų dalykų mokomosios medžiagos, pateiktos internete, naudingumas (N = 399)

Mokinių, manančių, kad tokia medžiaga jiems nepadaeda mokytis ar abejojančių, yra apie 11% apklaustųjų. Tai galima sieti su nepakankama mokytojų kompetencija rengiant medžiagą

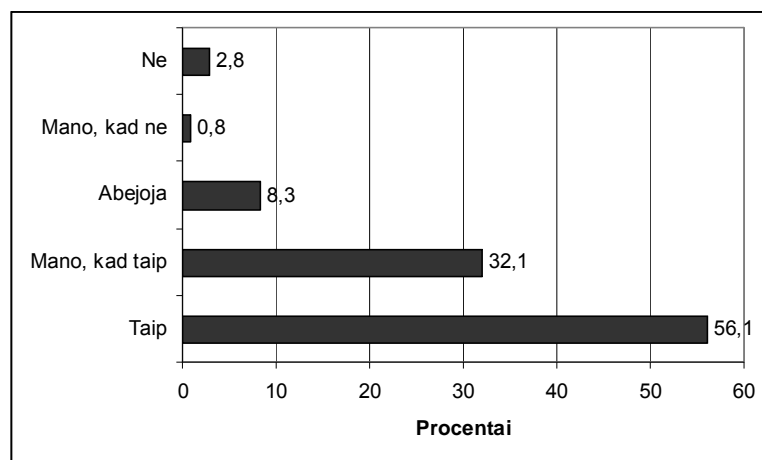
nuotoliniam mokymui(si), galima manyti, kad ji neatitinka mokinių besiformuojančių poreikių. Apibendrinant galima teigti, kad mokiniai ir mokytojai turi nuotolinio mokymo(si) patirtį. NM elementai yra taikomi mokinių savarankiško mokymosi metu namuose ir mokytojų jiems rengiant mokamąją medžiagą internete/intranete. Plečiant NM bendrojo lavinimo mokyklose galima remtis jau esama patirtimi.

Tyrimo metu buvo nustatytos mokinių grupės, galinčios turėti nuotolinio mokymo(si) poreikį. Nemaža dalis (11%) moksleivų patyrė mokymosi nuoseklumo nutraukimą dėl gydymosi sanatorijose (6 priedas) ir net per 63% apklaustųjų nurodė, kad negalėjo eiti į mokyklą dėl ligos (traumos ar pan.), kuri netrukdė savarankiškai mokytis namuose, tačiau to padaryti negalėjo dėl neišvystyto bendrojo lavinimo mokyklose nuotolinio mokymosi tinklo. Taip pat dalis mokinių (24,8%) per mokslo metus išvyksta kartu su tėvais svetur ir negali pratęsti mokymosi proceso. Apie 35% apklaustųjų mokinių (6 priedas) yra sportininkai, jiems kartais tenka vykti į sporto stovyklas (žr. 9 pav.) ir nutraukti mokymosi procesą, kuri galėtų tęsti pasitelkę nuotolinį mokymo(si) būdą. Šių poreikių grupių mokiniai galėtų mokytis savarankiškai pasitelkdami nuotolinio mokymo(si) technologijas ir metodiką, tai padėtų neatsilikti nuo bendraamžių ir nesibaiminti, kad prireiks kartoti kursą arba bus sunkiau pasiruošti brandos egzaminams.

9 pav. Mokiniai, vykstantys į sporto stovyklas (N=399)

Nustatant mokinių nuotolinio mokymo(si) poreikį, pateikus siūlymą pasinaudoti susisteminta mokomąja medžiaga su animacija ir nuorodomis į kitus šaltinius, tuo pasinaudotų apie 88% apklaustųjų mokinių (10 pav.).

10 pav. **Medžiagos, parengtos mokiniams NM, naudingumas (N=399)**

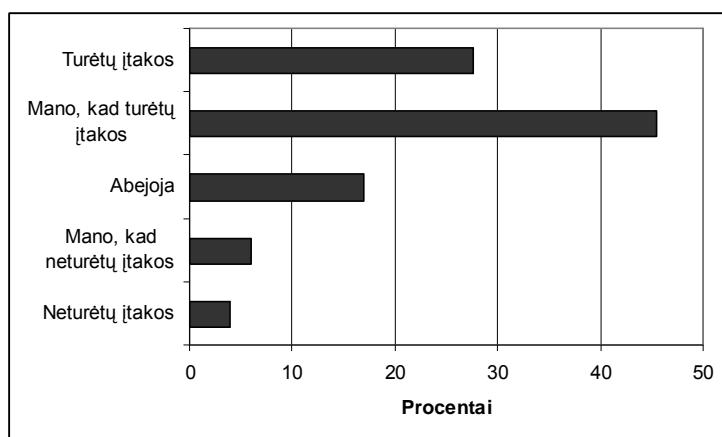
Manyta, kad tai darytų mokiniai, jau turintys tokio nuotolinio mokymosi patirtį, kurie savarankiško mokymosi metu jau panaudoja jų mokytojų pateiktą internete/intranete mokomąją medžiagą. Nustatytas stiprus koreliacinis ryšys ($r = 0,787$, $N = 399$, kai $p < 0,01$) tarp tų, kurie naudojami mokytojų parengta medžiaga ir tų, kurie mano, kad NM pateikta mokomoji medžiaga yra naudinga, patvirtinantis šį teiginį. Patirtis skatina teigiamas nuostatas.

Vertindami nuotoliniam mokymui(si) parengtos mokomosios medžiagos naudingumą ir reikalingumą, mokiniai pateikia (žr. 8 lentelę) situacijų apibūdinimus, kurie atskleidžia edukacinę ir technologinę NM prasmę. Mokinių teigimu, tokiam mokymui(si) aktualus išsilaisvinimas erdvėje ir laike, mokymosi lankstumas ir prieinamumas, mokomosios medžiagos susisteminimas ir tikslingumas, mokymasis bendraujant ir bendradarbiaujant. Mokiniai atkreipia dėmesį į tai, kad dar ne visi turi namie kompiuterius, ir mano, kad mokomosios medžiagos pateikiama pakankamai. Be to, vieno respondento manymu, *jei jau mokinys mokosi namuose, tai geriausias individualus mokymas, jei mokinys serga, mokytojai jį lanko, taip pasiekiami aukštesni rezultatai, mokinys naudodamasis internetu dažnai aptingsta*. Galima teigti, kad bendrojo lavinimo mokyklos mokiniai supranta NM teikiamą naudą ir jo reikalingumą savarankiškam mokymui(si).

Situacijos, kai NM pateikta mokomoji medžiaga yra naudinga ir reikalinga mokiniam

NM elementai	Situacijos	n
Mokymas(is) patogių laiku	Kai negali lankyti mokyklos dėl ligos, gydydamiesi namuose ar ligoninėje.	77
	Kai dėl įvairių priežasčių negali lankyti mokyklos (renginiai, varžybos, karantinas t.t.).	45
	Išvykus į kelionę.	22
	Kai negali lankyti mokyklos dėl traumos, bet gali savarankiškai mokytis.	19
	Tokiu atveju, kai susirgtų mokytojas ar mokinys, kad nepraleistų pamokų, vaikai patys galėtų pasinaudoti tokia mokomąja priemone.	1
	Jeigu sirgčiau, būčiau išvykęs į užsienį, galima žinias sustiprinti vasarą, tokiu būdu išvengiant repetitorių paslaugų ir sutaupant pinigų.	1
Susisteminta ir struktūruota mokymosi medžiaga	Ruošiantis kontroliniam ar savarankiškam darbui.	45
	Pateikta medžiaga yra susisteminta, aiški.	18
	Ruošiantis egzaminui.	18
	Reikalingi savikontrolės ir savianalizės testai ir užduotys.	16
	Pateikta medžiaga reikalinga pasikartojimui, temos įtvirtinimui.	9
	Tokia medžiaga reikalinga, kai trūksta informacijos šaltinių.	6
	Medžiaga leis suprasti mokytojų reikalavimus.	4
	Reikalingos praktinės užduotys.	3
Mokymo medžiagos patrauklumas ir vaizdingumas	Pateikta vaizdinga, animacinė medžiaga.	30
	Pateiktoje medžiagoje gausų iliustracijų.	24
	Reikalingi eksperimentų videoįrašai.	9
	Pateikta medžiaga turi sudominti.	7
	Kadangi gana dažnai pasitelkiu regimąją atmintį, iliustruotas arba su videoklipu susietas darbas padėtų įsisavinti pateiktą medžiagą.	2
	Reikalinga garsinė medžiaga.	2
	Kiek teko susidurti su tokiais mokytojų darbais internete, tai manau, jog ta informacija buvo gan naudinga, ten pateikti mokytojų platesnis pamokos išdėstymas su daugybe iliustracijų ir pavyzdžių, iš kurių galima mokytis.	1
	Tokios medžiagos reikia, bet ji turėtų būti pateikta labiau vaikiškai, linksmi.	1
Pagilinta mokomoji medžiaga	Pateikta medžiaga pagilinta, platesnio turinio gabiams ir besidomintiems vaikams.	20
	Medžiaga reikalinga, kai trūksta informacijos (įrodant oponentui tiesą)	10
	Tokia medžiaga reikalinga atliekant projektą.	4
Mokymasis patogioje vietoje, patogių tempu	Pateikta medžiaga yra lengvai pasiekama.	22
	Reikalinga, kai trūksta pamokos laiko medžiagos įsisavinimui.	12
	Tai padės, kai nėra su savimi vadovėlių ar užrašų.	7
	Toks mokymas sutaupyti laiko.	6
	Esu asocialus žmogus, stengiuosi kuo daugiau laiko praleisti būdamas vienas ir namuose. Ir tai yra daugybę kartų patogiau: jokių sunkių knygų, viskas vienoje vietoje, informacija atrandama per sekundę.	1
Mokymas(is) konsultuojantis	Reikalingas tiesioginis kontaktas su mokytoju konsultantu.	2

Mokiniai teigia, kad internete/intranete mokytojo parengta susisteminta mokymosi medžiaga su aktyviosiomis nuorodomis į kitus šaltinius su animacija ir iliustracijomis skatintų (27,6% – skatintų; 45,5% – manau, kad skatintų) savarankišką mokymąsi (žr. 11 pav.).

11 pav. NM parengtos medžiagos poveikis mokinių savarankiško mokymosi namuose skatinimui (N = 399)

Tuo abejoja 17% apklaustųjų mokinių, tik ne didelė mokinių dalis mano, kad tokia medžiaga jų mokymui(si) neturėtų įtakos.

Mokinių teigimu, tokios medžiagos vaizdingumas ir patrauklumas skatintų jų mokymą(si), sudomintų juos (žr. 9 lentelę), smalsumas paskatintų išmokti. Medžiagos sistemiškumas ir tikslingumas leistų mokiniams lengviau įsisavinti didelį kiekį žinių, mokymasis taptų patrauklesnis, greičiau ir kokybiškiau formuotųsi reikalingi gebėjimai. Sumažėtų mokymosi krūvis, būtų sutaupomas informacijos paieškai skirtas laikas. Mokymas(is) taptų prieinamesnis, lankstesnis, atsirastų galimybė bendrauti ir bendradarbiauti savarankiškai mokantis namuose. Pasirengimą mokytis nuotoliniu būdu palaikė ne visi mokiniai. Manoma, kad *sprendimas mokytis yra kiekvieno besimokančiojo individualus reikalas ir aplinkiniai mažai tai gali įtakoti*. Nurodomas žalingas kompiuterio poveikis: skauda akis ir galvą. Teigiama, kad jis blaško ir nuo jo pavargstama arba yra mokinių, kurie nemėgsta naudotis kompiuteriu. Manoma, kad vien savarankiškas mokymasis nebūtų tobula išeitis. Aš negalėčiau mokytis tik savarankiškai. Mokinių nuomone, nuotolinis mokymas(is) galimas integruojant jo elementus į tradicinį mokymą(si).

9 lentelė

NM parengtos medžiagos galimas poveikis mokinių savarankiško mokymosi namuose skatinimui

Veiksniai	Teiginiai	n
Medžiagos vaizdingumas patrauklumas	Parengta įdomi medžiaga sudomintų.	46
	Medžiagos vaizdingumas skatintų.	21
	Medžiagos iliustracijos skatintų.	20
	Pateikta įdomi medžiaga skatintų išmokti.	19
	Smalsumas paskatintų skaityti mokomąją medžiagą.	14
	Mokomoji medžiaga sudomintų, nes pamokose nuobodu vien skaityti ir klausyti.	4

	Būtų smagiau mokytis.	1
NM lankstumas	Sutaupomas laikas.	29
	Lengviau mokytis.	26
	Toks mokymasis leidžia pasirinkti mokymosi tempą, patogų mokytis.	6
Susisteminta sustruktūruota mokomoji medžiaga	Savikontrolės testai padėtų įsivertinti medžiagos įsisavinimą.	18
	Susisteminta medžiaga patikima, patikrinta mokytojo. Interneto medžiagą reikia patitikslinti.	18
	Parengta medžiaga padėtų geriau įsisavinti žinias.	17
	Skatintų medžiagos prieinamumas.	18
	Parengta mokomoji medžiaga aiški.	12
	Mokomoji medžiaga skatintų domėtis, gilinti žinias.	10
	Dalyko medžiaga bus geriau išmokta.	10
	Pateikta mokomoji medžiaga geriau suprantama.	10
	Savikontrolės testai padėtų pasirengti kontroliniams darbams.	9
	Mokslą suderinus su mokinio poreikiais galima būtų jį labiau sudominti ir pasiekti geresnių rezultatų.	7
	Mokomoji medžiaga skatintų mokymosi savarankiškumą.	7
	Mokomoji medžiaga padėtų, kai nesupranti išdėstytos temos.	6
	Mokomoji medžiaga praleidus pamokas, nebūtų spragų.	4
	Mokomoji medžiaga gerintų mokymosi motyvaciją.	3
	Mokomoji medžiaga padėtų neturintiems mokymosi sistemos.	2
	Žinodamas, kad medžiaga yra, negalėčiau atidėlioti mokymosi teisindamasis, kad nėra reikalingų duomenų.	1
	Skatintų, jei informacija būtų pateikiama nuolat ir pakankamai informatyviai, net galvočiau apie eksterno studijas.	1
	Mokomoji medžiaga padėtų susikaupti.	1
	Pamokose visko nespėjama.	1
Sumažėtų mokymosi krūvis	1	
Mokomosios medžiagos pagilinimas	Mokomoji medžiaga gali būti informatyvesnė, galima daugiau sužinoti.	8
	Mokomoji medžiaga bus pateikta naujesne ir įvairesne.	4
Mokymasis bendraujant ir bendradarbiaujant	Mokymosi dėka galima būtų demonstruoti klasiokams savo žinias.	1
	Mokantis tokiu būdu santykis su mokytoju tampa asmeniškėnis, bet kuriuo atveju jam galima parašyti asmeniškai ir paklausti nesuprantamų dalykų.	1
NM medžiaga neskaitina savarankiško mokymo(si)	Mokantis galima bendrauti su klasiokais.	1
	Jeigu nori dirbti namuose, tai ir darai, o jeigu noro nėra, jokios paskatos nepadės.	17
	Nusprendimas mokytis yra kiekvieno besimokančiojo individualus reikalas ir aplinkiniai mažai tai gali įtakoti.	17
NM medžiaga neturi įtakos mokymuisi	Manau, kad vien savarankiškas mokymasis nebūtų tobula išeitis. Aš negalėčiau mokytis tik savarankiškai.	1
	Asmeniškai mano noras mokytis nepriklauso nuo to, iš ko aš mokysiuosi.	1
Kompiuteris blaško	Nesvarbu, iš kur gauname informaciją, tai nesuteikia iniciatyvos mokytis.	1
	Dažniausiai atsisėdęs prie kompiuterio bendrauji su draugais, vienaip ar kitaip tai labai blaško, todėl informaciją daug sunkiau įsisavinti	3
Nuo kompiuterio pavargstama, nemėgstu jo	Nenorėčiau daryti, nes namų darbus lengviausia atilikti išjungus kompiuterį, nebent jo labai reikia.	3
	Pavargstu nuo kompiuterio, skauda akis, galvą.	2
	Nemėgstu naudotis kompiuteriu.	1
	Namuose norisi pailsėti, o mokykloje ir taip gauname daug informacijos.	1
	Vis dažniau naudojant kompiuterį bendravimui socialiniuose tinkluose - tai labai atgraso nuo mokymosi.	1
	Manau, kad kai mokaisi, geriau yra, kai matai, girdi viską realybėje, o ne per kompiuterį.	1

Mokiniai, palygindami tradicinį ir NM, pateikė daug privalumų, kurių turi nuotolinis mokymas(is) (žr. 10 lentelę). Mokiniai pastebi, kad susisteminta, konkreti mokymosi medžiaga palengvins mokymą(si) namuose. Pagerės medžiagos įsisavinimas, mokymosi motyvacija.

NM parengtos mokomosios medžiagos privalumai, lyginant su kitais mokymosi šaltiniais

Privalumų grupės	Teiginiai	n
Medžiaga susisteminta, tiksliai, aiški	Mokytojo susisteminta medžiaga yra tiksliai ir informatyvi.	62
	Mokytojo susisteminta medžiaga yra suprantama ir aiški.	33
	Mokytojo susisteminta medžiaga padeda išvengti nereikalingos informacijos.	27
	Tampa aiškūs mokytojo reikalavimai.	7
	Mokytojo susisteminta medžiaga tinka pasikartojimui.	5
	Mokytojo susisteminta medžiaga tinka žinių korekcijai.	4
	Mokomosios medžiagos lygis atitiks mokinių, klasės lygį.	2
	Toks būdas gerai, kai pamokoje medžiaga nebuvo išaiškinta.	1
	Mokydamasis tokiu būdu gali labiau pasitikėti savimi.	1
	Toks mokymasis turi tik papildyti tradicinį mokymąsi	1
Mokomosios medžiagos naujumas, šiuolaikiškumas	Mokytojo susisteminta medžiaga naujesnė, šiuolaikinė.	5
	Mokomoji medžiaga suteikia papildomos informacijos, žinių.	15
Medžiaga vaizdinga, lengvai įsiminama	Mokomoji medžiaga lengvai įsiminama.	30
	Mokomosios medžiagos vaizdingumas gerina įsiminimą.	18
	Mokomosios medžiagos iliustracijos lengvina įsisavinimą.	14
	Toks mokymasis leidžia susikoncentruoti į darbą.	7
	Mokytojo susisteminta medžiaga greičiau įsiminama.	6
	Pagerės mokymosi kokybė.	5
Greitas grįžtamasis ryšys	Savikontrolės testai padeda įsivertinti žinias iš karto.	35
Mokymosi patrauklumas	Mokymasis taps įdomesnis, spalvingesnis.	34
Taupomas laikas	Mokytojo susisteminta medžiaga taupo laiko.	23
	Internetu informacija pateikiama ir randama greičiau.	9
	Galima bus neiti į bibliotekas.	3
	Klaviatūra daug greičiau ir patogiau rašyti, nei ranka.	1
Lankstumas vietos ir laiko atžvilgiu	Mokytojo susisteminta medžiaga dirbti bet kur, kur yra kompiuteris.	20
	Toks mokymasis leidžia mokytis bet kada, mokiniui patogiu laiku.	18
	Galima mokytis nelankant mokyklos.	3
Medžiagos pasiekiamumas	Mokomoji medžiaga lengvai pasiekama.	15
Mokymosi prieinamumas	Toks mokymasis tinka susirgus, išvykus ar praleidus pamoką.	10
	Darbas internetu patogus.	6
	Toks mokymosi būdas patogus.	4
Individualus mokymosi tempas	Toks mokymasis leidžia dirbti individualiu tempu.	8
Individualus mokymasis su konsultacijomis	Toks mokymasis gali būti individualus.	4
	Atsiraa galimybė pasikonsultuoti su mokytoju dirbant namuose.	2
Nereikia knygų, taupomas popierius	Knygos sunkios, susidėvi ir kartais nesimato teksto.	6
	Toks mokymasis gerai, kai neturi iš ko mokytis: vadovėlių, užrašų.	3
	Mažiau sunaudojama popieriaus ir rašalo, nereikia spausdinti.	2
Savarankiškumo ugdymas	Toks mokymasis ugdo savarankiškumą ir atsakomybę.	4

Pagilinta mokomoji medžiaga leis gauti kokybiškas, naujas, šiuolaikines žinias. NM vaizdingumo ir virtualumo galimybės pagerins mokymo(si) rezultatus. Dėl to didės mokymo(si) patrauklumas. NM lankstumas erdvėje ir laike, jo pasiekiamumas ir prieinamumas leis mokytis patogioje vietoje patogiu, individualiu tempu. Tokiu būdu taupomas laikas, sprendžiamos problemos, susijusios su dideliu vadovėlių kiekiu ir nuolatiniu poreikiu kopijuoti mokomąją medžiagą.

NM suteikiami bendravimo ir greito grįžtamojo ryšio privalumai, galimybė konsultuotis su mokytoju ar bendraklasiais. Tačiau vienas mokinytis teigia: *norėtuosi, kad nedarytumėt visų namų darbų internete, tik pagalvokit, kaip mums nuo to kenks ir akys, ir kokybės gerovė. Mokytojai kartais nepagalvoja, kad ne visi turi kompiuterius, kad ne visi turi greitą internetą ir gali viską siųsti*. Mokinių nuomone, toks mokymas(is) galėtų papildyti tradicinį mokymą(si), bet nepakeisias jo.

Nustatyta, kad bendrojo lavinimo mokykloje auga NM poreikis. Formuojasi konkrečios poreikių grupės: sportininkai, specialiųjų poreikių ir specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniai (pvz., neigalūs ar gabūs vaikai). Galima teigti, kad mokiniai turi pakankamą savarankiško mokymosi namuose patirtį. Mokiniai, bendraudami internetu ir kitomis priemonėmis, įgyja tinkamus komunikavimo informacinėmis technologijomis gebėjimus ir IKT kompetenciją, kurie svarbūs mokantis nuotoliniu būdu. Savarankiškam mokinių mokymuisi namuose jau dabar taikomi NM elementai. Įvairių dalykų mokytojai rengia mokamąją medžiagą ir talpina ją internete/intranete. Tai rodo, kad mokytojai turi pakankamą IKT kompetenciją, leidžiančią tenkinti besiformuojančius mokinių poreikius. Plečiant NM bendrojo lavinimo mokyklose galima remtis jau esama mokinių ir mokytojų nuotolinio mokymo(si) patirtimi.

Apklaustųjų mokinių nurodyti savarankiško mokymosi namuose trūkumai ar trikdžiai sprendžiami nuotolinio mokymosi elementais. NM lankstumas laiko ir vietos atžvilgiu, bendravimo ir bendradarbiavimo galimybės pagerins mokinių mokymo(si) poreikių tenkinimą, sutaupys laiko. Nuotolinio mokymo(si) užduočių patrauklumas ir animacijos paskatins mokinių mokymosi motyvaciją. Medžiagos susisteminimas, dalykų ir modulių struktūrų nuoseklumas pagerins mokymosi kokybę. Pagilinta dalykų medžiaga patenkins itin gabių vaikų lūkesčius, padės pasiruošti olimpiadoms ir brandos egzaminams. Patikslinta mokomoji medžiaga leis gauti kokybiškas, naujas, šiuolaikines žinias. NM vaizdingumo ir virtualumo galimybės pagerins mokymo(si) rezultatus. Dėl to didės mokymo(si) patrauklumas. NM lankstumas erdvėje ir laike, jo pasiekiamumas ir prieinamumas leis mokytis patogioje vietoje patogiu, individualiu tempu. Tokiu būdu taupomas laikas, sprendžiamos problemos, susijusios su dideliu vadovėlių kiekiu ir nuolatiniu poreikiu kopijuoti mokomąją medžiagą. NM suteikiami bendravimo ir greito grįžtamojo ryšio privalumai, galimybė konsultuotis su mokytoju ar bendraklasiais sumažins galima socialinį atotrūkį.

IŠVADOS

1. Nuotolinio mokymo paslaugų poreikis jaučiamas ne tik aukštojo mokslo ir studijų, suaugusiųjų neformalaus švietimo sistemose, bet ir bendrojo lavinimo mokykloje. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose mokymo(si) proceso dalyviai jau taiko nuotolinio mokymo(si) elementus savarankiško mokymosi metu.

2. Bendrojo lavinimo mokykloje nuotolinis mokymas(is) šiandien aktualus neturintiems galimybių dalyvauti tradicinėse pamokose kartu su bendraamžiais, t. y. besigydantiems ligoninėse, sanatorijose bei namuose, turintiems įgimtą ar įgytą negalę, išvykusiems gyventi į užsienį, tačiau pageidaujantiems tęsti mokymąsi ir įgyti bendrąjį išsilavinimą Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje vaikams ir suaugusiems, jauniems sportininkams, daug laiko praleidžiantiems sporto stovyklose, ir itin gabiems ir motyvuotiems mokiniam, kurie gali ir pageidauja mokytis daugiau nei dauguma bendraamžių. Tyrimo hipotezė pasitvirtino.

3. Nuotolinio mokymo(si) poreikį skatina siekis užtikrinti mokymosi prieinamumą ir lygias galimybes visiems pageidaujantiems mokytis, nepriklausomai nuo amžiaus, užimtumo, gyvenamosios vietos ir sveikatos, didėjantis gyventojų mobilumas, auganti pedagogų kompetencija šiuolaikinių informacinių ir komunikacinių technologijų taikymo mokant(is) srityje, siekis aukštesnės mokymo(si) kokybės visiems bei technologinių galimybių plėtotė.

4. Nuotolinio mokymo(si) paslaugų teikimą bendrojo lavinimo mokykloje riboja nepakankama pedagogų kompetencija nuotolinio mokymo srityje, ribotos galimybės ją tobulinti, dalies pedagogų neigiamos nuostatos nuotolinio mokymo(si) ir inovacijų atžvilgiu, standartizuotos el. mokymo(si) medžiagos ir kompiuterių stoka, didelis pedagogų darbo krūvis ir laiko nuotoliniams kursams rengti stoka, lėšų trūkumas papildomam darbui apmokėti, nelanksti darbo apmokėjimo sistema.

5. Gerosios pedagoginės patirties nuotolinio mokymo(si) paslaugų teikimo bendrojo lavinimo mokykloje sklaida – potencialiai efektyviausia nuotolinio mokymo(si) paslaugų plėtotės bendrojo lavinimo sistemoje priemonė.

REKOMENDACIJOS

1. Švietimo politikams ir specialistams reglamentuoti nuotolinį mokymą(si) bendrojo lavinimo mokyklose dokumentais, numatyti įgyvendinimo gaires ir kuriamų programų vertinimą grindžiant poreikio tyrimais.
2. Parengti nuotolinio mokymo(si) programas 9–12 klasėms.
3. Sudaryti galimybę visiems nuotolinio mokymo(si) vartotojams skleisti gerą patirtį kuriant bendrąjį mokomosios medžiagos ir modulių duomenų banką.
4. Švietimo politikams ir specialistams organizuoti pagalbą ir finansavimą mokytojams rengiantiems ir vykdančiams nuotolinį mokymą.
5. Remiantis poreikio tyrimais formuoti nuoseklią mokytojų, galinčių dirbti nuotoliniu būdu, mokymo ir konsultavimo sistemą, paremtą šiuolaikinių technologijų ir žinių baze.
6. Gerinti informacijos apie nuotolinio mokymo(si) galimybes ir privalumus sklaidą, skatinti įvairių ekspertų ir specialistų, kurie gali prisidėti prie sklaidos, bendradarbiavimą.
7. Skatinti specialistus, jau taikančius nuotolinio mokymo(si) elementus, dalyvauti konferencijose, publikuoti straipsnius apie savo gerą patirtį.
8. Siekiant nuotolinio mokymo(si) plėtros bendrojo lavinimo mokyklose, užmegzti ryšius tarp politikų, mokslininkų ir praktikų, galinčių numatyti ir reglamentuoti ilgalaikį nuotolinio mokymo(si) poveikį ugdymo proceso kaitai.
9. Organizuoti centrą, reguliuojantį ir reglamentuojantį nuotolinį mokymą(si) bendrojo lavinimo mokyklose, galintį apriboti, vertinti nuotolinio mokymo(si) modulių ir kursų programas, teikti konsultacijas nuotolinio mokymo kuratoriams.

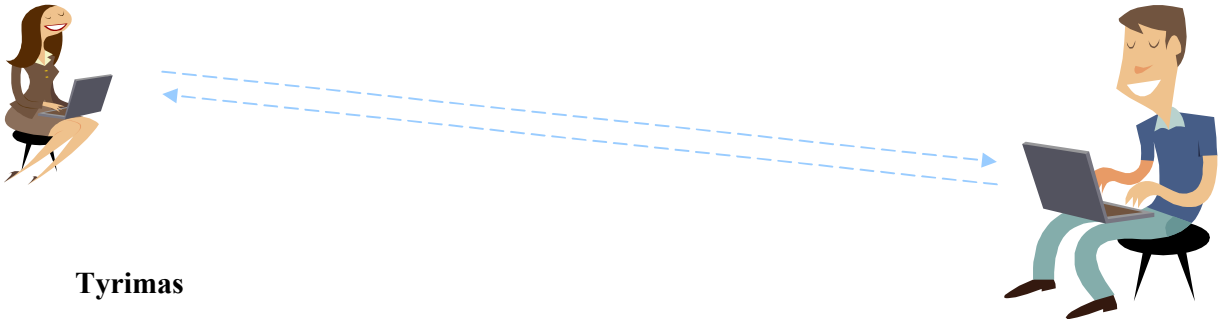
LITERATŪRA

1. Bakanovienė T., Donielienė I., Šalkuvienė O. (2008). Informacinių technologijų taikymas ugdymo praktikoje. Šiauliai.
2. Balčytienė A. (1998). *Būdas mokyti kitaip: hipertekstinė mokymo aplinka*. Vilnius.
3. Balčiūnas S., Blinstrubas A. (2006). Mokyklų tobulinimo išorės audito vertinimas: mokytojų nuomonės tyrimas [žiūrėta: 2010-01-20]. Prieiga per internetą: <http://www.svietimas.lt/konferencijos/Balciunas_Blinstrubas.doc>
4. Bitinas B. (2000). *Ugdymo filosofija*. Vilnius.
5. Blažienė A. (2008). Europos Sąjungos direktyviniai dokumentai, nagrinėjantys neformalųjį tęstinį suaugusiųjų švietimą [žiūrėta 2009-07]. Prieiga per internetą: <<http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=40sessionmgr11&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtGjZlZG%3d%3d#db=a9h&AN=3615703>>.
6. Brandišauskienė A. (2007). Gabių vaikų identifikavimo problemos. ISSN 1392–5016. *Acta paedagogica Vilnensia*, 19, p. 42–50.
7. Brazdeikis V. (1999). *Bendrosios programos ir informacinės technologijos*. Vilnius.
8. Cavanaugh C., Gullian J. K., Kromrey J. ir kt. (2004). Tre Effekts of Educations on K-12 Students Outcomes: A Meta-Analysis [žiūrėta 2010-03-14]. Prieiga per internetą: <<http://www.ncrel.org/tech/distance/index.html>>.
9. Dagienė V. (2008). Pedagogų rengimas informacinių ir komunikacinių technologijų taikymo aspektu. Mokslinio tyrimo ataskaita. Vilnius.
10. Dagienė V., Abarius P., Balvočius A. ir kt. (2002). *Informacinių technologijų edukaciniai aspektai*. Vilnius.
11. Digrytė E. Išeivių vaikų mokslas: mokytojas – Vilniuje, mokinys – Kosta Rikoje. Portalas „Delfi“ [žiūrėta 2009-07-01]. Prieiga per internetą: <http://www.ivaizdis.lt/res_zinpr_det.php?id=17677>.
12. Duoblienė L. (2002). Mokymas mąstyti postmodernios filosofijos požiūriu. *Acta paedagogica Vilnensia*, 9, p. 248–255.
13. ECDL [žiūrėta 2010-03-14]. Prieiga per internetą: <<http://www.ecdl.lt/modules/tinycontent/index.php?id=1>>.
14. Gabių vaikų ir jaunimo ugdymo programa. 2006 m. vasario 13 d. ŠM ministro įsakymas Nr. ISAK–258 [žiūrėta 2010-01-10]. Prieiga per internetą: <[www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/2006-02-13-ISAK-258\(2\).doc](http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/2006-02-13-ISAK-258(2).doc)>.
15. Glosnienė A., Krupavičius A., Petuchovaitė R. (2005) Socialinių duomenų archyvai: Lietuvos mokslo informacinės infrastruktūros trūkstamas sandas. ISSN 1392–0561. *Informacijos mokslai*, 35, p 9–13. [žiūrėta 2009-07-01]. Prieiga per internetą: <http://www.leidykla.eu/fileadmin/Informacijos_mokslai/35/9-31_Glosiene_Audrone_-_Socialiniu_duomenu_pdf>.
16. Informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo į Lietuvos švietimą 2005–2007 metų strategijos priemonių įgyvendinimas (2007). Mokslinio tyrimo ataskaita. Vilnius [žiūrėta 2009-10-15]. Prieiga per internetą: <http://www.mii.lt/files/ikt_diegimo_i_lt_svietima_strategija_2007.pdf>.
17. Griškėnienė E., Paičienė K., Stankevičius N. Suaugusiojo besimokančiojo poreikiai ir mokymosi motyvai [žiūrėta 2009-07-03]. Prieiga per internetą: <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:P.03_~2007~ISBN_978-9955-9779-4-0.PG_52-57/DS.003.0.01.PAPER>.
18. Gudžinskienė V. Mokymo ir mokymosi sampratų analizė (2008) [žiūrėta 2010-02-04]. Prieiga per internetą: <<http://www.vpu.lt/pedagogika/PDF/2008/90/gud49-56.pdf>>.
19. Herring, J. E. (1998). *Informacinių įgūdžių ugdymas mokykloje*. Vilnius: Garnelis.
20. IKT taikymas ugdyme (SITES 2006 Lietuva). Statistinio tyrimo ataskaita. Kaunas, Šiauliai [žiūrėta 2010-03-14]. Prieiga per internetą: <http://www.emokykla.lt/lt.php/tyrimai/sites_2006/1957>.
21. Informacinių ir komunikacinių technologijų naudojimas gerinant mokymo ir mokymosi mokykloje kokybę (2006). Tyrimo ataskaita. Kaunas [žiūrėta 2010-03-18]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/IKT%20taikymas.pdf>.
22. Informacinių komunikacinių technologijų taikymo ugdymo procese galimybė. Rekomendacijos mokytojui (2005) [žiūrėta 2010-03-24]. Prieiga per internetą: <<http://www.pedagogika.lt/puslapis/knyga.pdf>>.
23. Ivanauskienė F., Tankelevičienė L. (2006). Education technologies for organizing assessment in distance studies. ISSN 1392-124X. *Informacinės technologijos ir valdymas*, 4 (33), p. 41–43.
24. Janulionis V. (2006). *Nuotolinės studijos: nuotolinių studijų kokybės vertinimas Lietuvos ir užsienio aukštosiose mokyklose*. Vilnius: Studijų kokybės vertinimo centras.
25. Jarockytė A. (2003). *Informacinė visuomenė Lietuvoje 1990–2000 m.* Vilnius: Žara.
26. Jucevičienė P. (2005). Pedagogų rengimas IKT diegimo Lietuvos švietime aspektu. Mokslinio tyrimo ataskaita. Kaunas.

27. Kompiuteriai mokyklose: kiek ir kam jie panaudojami? [interaktyvus] [žiūrėta 2010-03-11]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/pr_analize/Kompiuteriai%20mokyklose.pdf> .
28. Kovertaitė V., Rutkauskienė D. (2007). Nuotolinio mokymosi technologijų taikymas viešosios interneto prieigos taškų lankytojų savišvietai ir mokymui. Konferencija „IT 2007“. KTU, 2007 m. sausio 31 d. [žiūrėta 2009-08-12]. Prieiga per internetą: <http://www.ktu.lt/lt/apie_renginius/konferencijos/2007/k701/IT-2007/it%202007-turinys.pdf>.
29. Kraujutaitytė L., Pečkaitis J. (2003). *Nuotolinių studijų organizavimas: strategijos ir technologijos*. Vilnius.
30. Krupickas R., Prakapienė D., Olberkytė L. ir kt. (2004). *Informacinės technologijos mokant geografijos*. Vilnius.
31. Lamanuskas V., Vilkonis R. (2006). *Internetas gamtamoksliniame ugdyme: situacijos analizė ir prognozės*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
32. Laužackas R., Gedvilienė G., Tūtlys V., Juozaitienė D. (2008). Mokytojų kvalifikacijos tobulėjimo poreikiai. *Pedagogika*, 89, p. 29–44.
33. Lietuvos nuotolinio mokymosi tinklas (2009) [žiūrėta 2009-08-15]. Prieiga per internetą: <<http://www.liedm.lt/app;jsessionid=218B4BF6D843E716D900F94257B28EBC?service=external/index&sp=3123&sp=3100>>.
34. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo į bendrąjį ir profesinį lavinimą 2008–2012 metų strategijos patvirtinimo“. 2007 m. gruodžio 20 d. Nr. ISAK-2530 [žiūrėta 2010-02-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll? Tekstas=1&Id=110954>>.
35. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaita. Švietimo sistemos reforma. 2008 m. gegužės 19 d. Nr. VA-P5-50-2-10. Vilnius [žiūrėta 2010-01-10]. Prieiga per internetą: <www.vkontrolė.lt/auditas_ataskaita.php?2480> .
36. Longman N. (2003). *Mokymosi visą gyvenimą praktika*. Vilnius: Kronta.
37. Matulionis A., Rutkauskienė D. ir kt. (2005). Nuotolinio mokymosi paslaugų poreikių studija. Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos projektas „Lietuvos nuotolinio mokymosi sistemos veiklumo integralus ugdymas“. Kaunas.
38. Matulionis A., Rutkauskienė D. ir kt. (2007). Nuotolinio mokymosi paslaugų teikėjų poreikių studija. Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos projektas „Lietuvos nuotolinio mokymosi sistemos veiklumo integralus ugdymas“. Kaunas.
39. Miltenienė L., Borkertienė A. (2008). Bendrųjų programų adaptavimas specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams: programų turinio analizės rezultatai. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 2 (18), p. 156–163.
40. Myers D. G. (2000). *Psichologija*. Vilnius: Poligrafija ir informatika.
41. Mokymosi visą gyvenimą memorandumas (2001) [žiūrėta 2009-03-13]. Prieiga per internetą: <http://www.lssa.smm.lt/docs/Memorandumas_2001.doc>.
42. Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija, švietimo ir mokslo ministro 2004 m. kovo 26 d. įsakymas Nr. ISAK-433/A1-83 [žiūrėta 2010-01-10]. Prieiga per internetą: <<http://www3.lrs.lt/c-bin/getgr? C1=bin&c2=230967&c3=7420>> .
43. Moksleivių visuotinio kompiuterinio raštingumo standartas (2001). Švietimo ir mokslo ministro 2002 m. sausio 31 d. įsakymas Nr. 124.
44. Naginionytė L., Lionikas T., Lionikienė A. (2007). Lietuvos nuotolinio mokymosi sistemos vystymas: inovatyvūs produktai ir sprendimai. Konferencija „IT 2007“. KTU, 2007 m. sausio 31 d. [žiūrėta 2009-08-14]. Prieiga per internetą: <http://www.ktu.lt/lt/apie_renginius/konferencijos/2007/k7_01/IT-2007/it%202007-turinys.pdf>.
45. Narkevičienė B., Almonaitienė J., Janilionis V. (2002). Itin gabių vaikų ugdymo situacijos Lietuvoje analizė Vilnius-Kaunas. Tyrimo ataskaita [žiūrėta 2010-01-10]. Prieiga per internetą: <www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/Idalis_gabiu.doc>.
46. Nauja informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo į Lietuvos švietimą strategija 2008–2012 m. [žiūrėta 2009-08-04]. Prieiga per internetą: <http://www.emokykla.lt/lt.php/elektroninleidiniai/veidrodiss/nr272/nauja_informaciniu_ir_komunikaciniu_tehnologiju_diegimo_i_lietuvas_svietima_strategija/1916>.
47. Paterson G., Cibulskis G., Teresevičienė M., Valiukevičiūtė A. Lietuvos nuotolinio mokymosi tinklo plėtros strategija, 2005 [žiūrėta 2010-01-10]. Prieiga per internetą: <http://www.ndma.lt/docs/NM_tinklo_strategija_galutine_LT.pdf>.
48. Pečiuliauskienė P., Barkauskaitė M., Borodininė A. (2009). Vyresniojo amžiaus mokinių mokomosios informacijos paieškų ir sklaidos gebėjimų formavimosi veiksniai. *Mokytojų ugdymas*, 12 (1), p. 121–136.
49. Petty G. (2007). *Šiuolaikinis mokymas*. Vilnius.
50. Polland A., Collins J. ir kt. (2002). *Refleksyvus mokymas*. Vilnius: Garnelis.

51. Psichologinės ir specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams lygis. Tyrimo ataskaita, 2007. Šiauliai [žiūrėta 2010-01-10]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/svietimobukle/docs/tyrimai/sb/SMM_ATASKAITA_pagalbos%20lygis_2007.pdf>.
52. Rado P. (2003). *Švietimas pereinamuju laikotarpiu*. Vilnius: Garnelis.
53. Rutkauskienė D., Targamadžė A., Kovertaitė V. ir kt. (2003). *Nuotolinis mokymasis*. Kaunas: Technologija.
54. Specialiųjų poreikių asmenų ugdymo reformos nacionalinės strategijos projektas (2001) [žiūrėta 2010-01-10]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/STRATEGIJA-RA.pdf>.
55. Stoll L., Fink D. (1998). *Keičiame mokyklą*. Vilnius.
56. Stričkienė M. Gabių vaikų ir jaunimo ugdymo programos perspektyvos. Konferencijos „Gabių vaikų ir jaunimo ugdymo programos perspektyvos“ medžiaga, 2008-02-14. ŠMM [žiūrėta 2009-01-14]. Prieiga per internetą: <http://www.lmitkc.lt/failai/SMMm_Srickiene.pdf>.
57. Svarbiausi Bolonijos proceso dokumentai (2005). Bolonijos Bergeno laikotarpis 1999–2005 m. [žiūrėta 2009-07-02]. Prieiga per internetą: <http://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/direkcijos/studiju_direkcija/teises_aktai/Tarptautiniai%20teises%20aktai/Svarbiausi_Bolonijos_proceso_dokumentai_liet_angl.pdf>.
58. Šileikienė I. (2004). Kompiuterinės mokymo sistemos [žiūrėta 2009-07-01]. Prieiga per internetą: <http://gama.vtu.lt/KMS/KMS_teorija.doc>.
59. ŠMM, biudžetas (2003) [žiūrėta 2010-01-15]. Prieiga per internetą: <http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/veiklos_kryptys_biudzetas/biudzeto_projektas_visas/1_kng/22_28/aisk_rastas.pdf>.
60. Šulcas A. (1968). *Kai kurie programuoto mokymo klausimai*. Vilnius.
61. Targamadžė A., Normantas E., Rutkauskienė D., Vidžiūnas A. (1999). *Naujo distancinio švietimo galimybės*. Vilnius.
62. Timukienė L. Nuotolinis mokymas(is) – pasirinkimo galimybė grįžtantiems? [žiūrėta 2009-07-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.draugas.org/07-15-08timukienenuotolinismokymas.htm>>.
63. Vaitkevičius J. (1995). *Socialinės pedagogikos pagrindai*. Vilnius.
64. Valstybinė švietimo strategija 2003–2012 m. [žiūrėta 2010-01-10]. Prieiga per internetą: <www.smm.lt/ti/docs/strategija2003-12.doc>.
65. Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas 2003–2007. LR švietimo ir mokslo ministerija (2007). Vilnius.
66. Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose. 2008, spalio, Nr. 7 (27) ISSN 1822-4156 [žiūrėta 2010-01-25]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/svietimobukle/docs/pr_analize/SPA%287%29_Valstybine%20svietimo%20strategija.pdf>.
67. Vilkonis R., Turskienė S. (2009). Nuotolinio mokymosi valdymo specialistų poreikis Lietuvos suaugusiųjų neformalaus švietimo centruose. *Mokslas ir socialiniai procesai*, 3 (19), p. 178–186.
68. Vilniaus Ozo vidurinės mokyklos tinklalapis [interaktyvus] [žiūrėta 2009-07-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.ozomokykla.eu/>>.
69. Volungevičienė A. (2008). Nuotolinio mokymo(-si) turinio kokybės reflektivaus vertinimo projektavimas. Daktaro disertacija. [žiūrėta 2010-02-01]. Prieiga per internetą: <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2008~D_20080328_114757-19126/DS.005.0.02.ETD>.
70. Zajančauskienė L. (2006). Nuotolinio mokymosi galimybės ir problemos vidurinėje mokykloje. 2-oji tarptautinė konferencija. *Informatika mokykloje: raida ir perspektyvos*. Vilnius, 2006 m. lapkričio 7–11 d.
71. Žydžiūnaitė V. (2001). *Slaugos mokslinių tyrimų metodologiniai pagrindai*: Mokomoji knyga. Kaunas.
72. Андреев А. А., Солдаткин В. И. (1999). *Дистанционное обучение: сущность, технология, организация* [žiūrėta 2010-01-12]. Prieiga per internetą: <http://window.edu.ru/windowcatalog/files/r23850/book_3.pdf>.
73. Захарова И. Г. (2003). *Информационные технологии в образовании*. Москва: АСАДЕМА.
74. Хуторской А. В. (2000). Особенности развития дистанционного обучения в российских школах. *Электронный журнал „Исследовано в России“*, 1–4, 5–8, 2000 [žiūrėta 2010-01-02]. Prieiga per internetą: <<http://zhurnal.ape.relarn.ru/articles/2000/002.pdf>>.
75. Центр дистанционного образования Физического факультета МГУ имени М. В. Ломоносова [interaktyvus] [žiūrėta 2010-01-02]. Prieiga per internetą: <http://planetashkol.ru/alumni/distant/index.php?ELEMENT_ID=19988>.
76. Шевцова Л. А. (2007). Дистанционное образование в школе [interaktyvus] [žiūrėta 2010-01-02]. Prieiga per internetą: <http://www.it-n.ru/communities.aspx?cat_no=6960&lib_no=13607&tmpl=lib>.

PRIEDAI

Tyrimas

„NUOTOLINIO MOKYMO SI POREIKIS LIETUVOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE“

Pirmasis tyrimo etapas

Šiuo tyrimu siekiama nustatyti nuotolinio mokymosi poreikį Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose.

Nuotolinis mokymasis visų pirma – mokymasis nutolusioje nuo mokymo įstaigos vietoje. Nuotolinis mokymasis didžiąja dalimi – savarankiškas mokymasis, pedagogo parama šiais laikais remiasi informacinėmis bei komunikacinėmis technologijomis. Nuotoliniam mokymuisi būdinga ne tik patogi vieta, bet ir patogus laikas ir mokymosi sparta. Dėl įvairių priežasčių tam tikra mokymosi vieta, laikas ir mokymosi sparta gali tapti mokiniui itin aktualia problema, kurios nesprendžiant ribojamos mokymosi galimybės. Tyrėjų nuomone, toks poreikis pastaraisiais metais didėjo, tačiau tai menkai pagrįsta nuomonė, kuri gali būti klaidinga, grįsta pavieniais faktais.

Tyrimė taikoma Delfi metodu grįsta ekspertinė apklausa. Ekspertų grupę sudaro švietimo sistemos bei savivaldybės lygmeniu veikiančių institucijų, vienaip ar kitaip susijusių su vaikais ir jaunuoliais bei jų mokymusi, specialistai, galintys kompetentingai įvertinti situaciją bendrojo lavinimo mokyklose rajono arba šalies mastu. Ekspertų apklausa vykdoma trimis etapais. Antrajame etape ekspertai supažindinami su visų apklausoje dalyvaujančių ekspertų nuomonėmis (nenurodant autoriaus), pateiktomis pirmajame etape. Antrasis ir trečiasis etapai skirti nuomonėms suderinti. Atskirų ekspertų nuomonės nebus viešai skelbiamos. Tyrimo rezultatai bus panaudoti specialistų rengimo švietimo sistemai tobulinti, edukologijos mokslo žinioms plėsti.

Pirmojo etapo klausimai – atvirojo tipo. Pildančiųjų prašytume remtis visa savo profesinės veiklos patirtimi, atsižvelgiant į laiko veiksnį. Šis etapas pareikalautų daugiau laiko nei antrasis ir trečiasis, tačiau jis yra pagrindinis ir pats svarbiausias. Atskirų ekspertų nuomonės nebus viešai skelbiamos.

Teksto apimtis neribojama.

*Nuoširdžiai dėkojame už bendradarbiavimą
Tyrėjai*

Ar manote, kad nuotolinis mokymas(is) bendrojo lavinimo mokykloje šiandien yra aktualus?

Kokie veiksniai skatina nuotolinio mokymo(si) poreikį bendrojo lavinimo mokykloje?

Kokie veiksniai riboja galimybę teikti nuotolinio mokymo(si) paslaugas bendrojo lavinimo mokykloje?

Kokios bendrojo lavinimo mokinių grupės galėtų būti suinteresuotos nuotoliniu mokymusi?

Kaip vertintumėte nuotolinio mokymosi paslaugų teikimo bendrojo lavinimo mokykloje perspektyvas artimiausiame penkmetyje?

Dar kartą dėkojame už bendradarbiavimą

Tyrimas

„NUOTOLINIO MOKYMOSI POREIKIS LIETUVOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE“

2-asis tyrimo etapas

Gerbiami Kolegos,

nuoširdžiai dėkojame už dalyvavimą pirmajame tyrimo etape, už paaukotą laiką ir pareikštą nuomonę. Jūs gavote antrąją anketą, kuri atspindi apibendrintas visų pirmojo etapo ekspertų nuomones. Antruoju etapu siekiama suderinti atskirų ekspertų nuomones. Prašytume įvertinti kiekvieną 1-ame etape pateiktą atsakymą į klausimą trijų rangų skalėje, pradedant visišku nepritarimu ir baigiant visišku pritarimu. Kiekvienu klausimu (kiekvienoje lentelėje) prašytume išskirti po 5 svarbiausius, reikšmingiausius teiginius

*Dar kartą dėkojame už bendradarbiavimą
Tyrėjai*

Ar manote, kad nuotolinis mokymas(is) (NM) bendrojo lavinimo mokykloje šiandien yra aktualus?

Situacijos vertinimas (pažymėkite atitinkamoje skiltyje x ženklų)

1– nesutinku; 2– iš dalies sutinku 3– visiškai sutinku

Išskirkite 5, Jūsų nuomone, svarbiausius teiginius, pažymėdami juos +

Teiginiai	1	2	3	+
Manau, NM yra aktualus				
Šiandien NM labiau tinkamas suaugusiems žmonėms, besimokantiems suaugusiųjų mokyklose.				
Bendrojo lavinimo mokykloje NM siejasi su mokiniais, besimokančiais 11–12 klasėse.				
NM turėtų būti ypač tikslingai ir griežtai taikomas bendrojo lavinimo mokykloje.				
NM bendrojo lavinimo mokykloje šiandien yra aktualus tik tam tikroms grupėms moksleivių: turintiems judėjimo, klausos ar kitų negalių.				
NM aktualus mokiniams, kurie ilgą laiką gydomi ligoninėje.				
NM aktualus mokiniams, kurie ilgą laiką gydomi sanatorijose.				
NM aktualus jaunimui, neturinčiam vidurinio ugdymo išsilavinimo ir „iškritusiam“ iš bendrojo lavinimo ugdymo sistemos.				
NM aktualus jaunimui, atliekančiam bausmę įkalinimo				

įstaigose.				
NM aktualus moksleiviams, kurie gyvena atokiose vietovėse, iš kurių sunku pasiekti mokyklą.				
NM – vienas iš priimtinausių būdų, siekiant susipažinti su bendrojo lavinimo ugdymo programa, išvykus į mokomąsias treniruočių stovyklas ar varžybas svetur arba didžiulius sportinius krūvius turintiems sportininkams.				
NM aktualus išvykusiems į užsienį moksleiviams, siekiant susipažinti su Lietuvos bendrojo lavinimo ugdymo programa.				
Manau, kad NM plinta iš lėto.				
Modernėjant informacinėms technologijoms, atsiradus NM vis daugiau galimybių mokytis.				
NM bendrojo lavinimo mokykloje šiandien dar nėra aktualus (svarbus), nes visa bendrojo lavinimo sistema yra „irėmintą“ laike ir erdvėje.				
Kiekvienas jaunuolis gali mokytis nuotoliniu būdu savarankiškai: patogioje vietoje (namuose; varžybų ar treniruočių vietoje; visur, kur yra internetas); patogiu laiku ir kt.				
Kita (įrašykite)				

Galite pakomentuoti

--

Kokie veiksniai skatina nuotolinio mokymo(si) poreikį bendrojo lavinimo mokykloje?

Situacijos vertinimas (pažymėkite atitinkamoje skiltyje x ženklų)

1– nesutinku; 2– iš dalies sutinku 3– visiškai sutinku

Išskirkite 5, Jūsų nuomone, svarbiausius teiginius, pažymėdami juos +

Teiginiai	1	2	3	+
Gabiems mokiniams leidžia gilintis į dalykus, pasirengti olimpiadoms, egzaminams.				
Papildoma priemonė mokymosi žinioms ir gebėjimams įtvirtinti.				
Įvairioms projektų veikloms.				
Yra galimybė vaikams, turintiems fizinę negalią, mokytis nuotoliniu būdu.				
Skatina mokymo formos naujumas (mokykloje yra diegiami ir skatinami nauji mokymo metodai).				
Skatina mokymo individualizavimo galimybę (mokytojas dirba individualiai, kaip konsultantas, turi galimybę bendrauti su mokiniu intensyviau).				
Skatina prieinamumas įvairių grupių mokiniams (pvz., spec. poreikių: gabių ar sutrikimų turinčių mokinių).				
Vis daugiau mokinių turi įsigiję kompiuterį su internetine prieiga.				

Daugėja mokytojų, savo darbe naudojančių IKT.				
Vis daugiau mokinių yra išvykę į užsienį ir nori mokytis savarankiškai.				
Daugėja mokinių, norinčių pagilinti ir praplėsti mokomojo dalyko žinias.				
Į mokyklą ateina vis daugiau kompiuterinių mokomųjų programų.				
Mokinio mokymas namuose.				
Savarankiškas mokymasis(įteisintas ar ne).				
Per didelis mokytojo ir mokinio užimtumas darbo dienos metu vėliau verčia mokytoją ir mokinį dar papildomai bendrauti, konsultuotis internetu mokymosi klausimais.				
Atsirandančios vis naujos IT galimybės.				
NM poreikį skatina mokinio neįgalumas.				
NM poreikį skatina mokinio tėvų emigracija.				
NM poreikį skatina vaiko psichologinės problemos.				
NM poreikį skatina būtinybė derinti sportą ir mokslą.				
Moksleiviai, turintys namuose asmeninius kompiuterius, turi puikias galimybes naudotis nuotolinio mokymo(si) teikiamais privalumais.				
Nuotoliniu būdu pasirengti laikyti brandos egzaminus.				
Savarankiškas mokymasis ir savišvieta.				
Mokinio nenoras lankyti mokyklą.				
Mokinio prisirišimas prie kompiuterio ir kompiuterinių technologijų išmanymas.				
Aktyvus dalyvavimas ir didžiulis mokinių užimtumas papildomojo ugdymo veiklose.				
Socialiniai veiksniai: ne visi turi galimybę įgyti brandos atestatą (išklausti ir susipažinti su mokymo kursu) dėl žemo pragyvenimo ir didelio nedarbo lygio, nes turi užsidirbti pinigų pragyvenimui.				
NM privalumai: nereikia keisti gyvenimo būdo; nereikia daug laiko ir lėšų (kelionėms, pragyvenimui kitame mieste, reikalingai literatūrai pirkti ir t. t.); galima mokytis norimu metu, patogioje vietoje ir priimtina sparta; mokymosi medžiaga susisteminta.				
Specialieji ugdymosi poreikiai (plačiaja prasme), kai dėl individualių aplinkybių mokiniams būtų galima taikyti lankstesnes mokymosi formas.				
Trumpalaikio nuotolinio mokymosi poreikis, kai kurį laiką sergama ir neįmanoma ar sudėtinga lankyti mokyklą (pvz., traumos).				
Mokinys turi elgesio ar lankomumo problemų ir, negalėdamas atsiskaityti už praleistą laiką ar neatliktus darbus, vis labiau grimzta į atsilikimą ir galiausiai meta mokyklą.				
Nuotoliniu būdu galbūt galėtų būti mokoma kažkokių dalykų ar jų modulių, kai mokykla neturi atitinkamo specialisto ar negali užtikrinti pakankamo darbo krūvio.				
Mokymas karantino metu.				
Tokiu būdu galėtų papildomai užsidirbti mokytojai, esantys vaiko auginimo ir priežiūros atostogose, turintys priežiūros				

reikalaujančių neįgaliųjų namuose ir negalintys dirbti mokykloje.				
IKT išplitimas ir prieinamumas, pvz. mokyklų ir viešosiose bibliotekose.				
Padidėjęs mokinių mobilumas, išvykimas su tėvais į užsienio šalis, mokymasis užsienio šalyse pagal mainų programas ir pan.				
Kita (įrašykite)				

Galite pakomentuoti

--

Kokie veiksniai riboja galimybę teikti nuotolinio mokymo(si) paslaugas bendrojo lavinimo mokykloje?

Situacijos vertinimas (pažymėkite atitinkamoje skiltyje x ženklų)

1– nesutinku; 2– iš dalies sutinku 3– visiškai sutinku

Išskirkite 5, Jūsų nuomone svarbiausius teiginius, pažymėdami juos +

Teiginiai	1	2	3	+
Specialių nuotolinio ugdymo programų (kaip instrumento) trūkumas.				
Kai kurių mokytojų žema IKT kompetencija.				
Laiko stoka individualioms užduotims skirti ir įvertinti.				
Žinių apie nuotolinį mokymą stoka.				
Ne visi mokiniai namuose turi kompiuterius.				
Nepakanka el. vadovėlių ir mokymo priemonių.				
Nėra el. dalyko užduočių duomenų bazės.				
Tai naujovė, kurią įdiegti nėra lengva.				
Daugelis mokytojų nesistengia priimti naujovių.				
Kompiuterių trūkumas mokyklose.				
Nesukurti VMA dalykų moduliai.				
Inertiškumas naujovėms.				
Techninės ir programinės galimybės.				
Lėšų, skirtų mokykloms už šį darbą užmokėti, stoka.				
Šios srities specialistų stoka.				
Tai reikalauja ir papildomo laiko iš mokytojo, kuris ir taip jau viršija visas ribas.				
Neigiamas kompiuterio poveikis sveikatai ilgai dirbant.				
Joks kompiuteris nepakeis praktinių, laboratorinių darbų ir kitų panašių ugdymo veiklų.				
Nepakankamai mokyklos aprūpintos nuotolinio mokymosi programine įranga.				
Nepakankamas mokytojų, galinčių dirbti nuotoliniu būdu, apmokymas.				
Taip besimokantis mokinys turėtų turėti tvirtą tiek mokytojų, tiek tėvų priežiūrą.				
Tam tikras tiesioginis kontaktas vis tiek turėtų būti tam, kad				

mokytojas galėtų objektyviai įvertinti, ar mokinys yra savarankiškas.				
Valstybė neskiria lėšų nuotolinio mokymo programų įdiegimui bendrojo lavinimo mokyklose.				
Nėra vykdomi mokyklų personalo mokymai.				
Nelanksti apmokėjimo už darbą, darbo apskaitos, kontrolės, mokymosi pasiekimų pripažinimo sistema.				
Kita (įrašykite)				

Galite pakomentuoti

--

Kokios bendrojo lavinimo mokinių grupės galėtų būti suinteresuotos nuotoliniu mokymusi?

Situacijos vertinimas (pažymėkite atitinkamoje skiltyje x ženklą)

1– nesutinku; 2– iš dalies sutinku 3– visiškai sutinku

Išskirkite 5, Jūsų nuomone, svarbiausius teiginius, pažymėdami juos +

Teiginiai	1	2	3	+
Specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniai (jų galėtų būti išskirtos kelios grupės, atsižvelgiant į mokymosi sunkumus, intelekto raidą, fizinę ar protinę negalę, elgesio sutrikimus, kitas grupes, pvz., autizmo spektro sutrikimai, kai asmuo negali mokytis kolektyve).				
Gabūs mokiniai.				
Kūdikio besilaukiančios mokinės.				
Kartojantys kursą mokiniai (kad jiems nereikėtų kentėti patyčių mokykloje ir pan.).				
Linke nusikalsti mokiniai.				
Rizikos grupių atstovai (gresia išmetimas iš mokyklos, valkatavimas).				
Mokiniai, kurių tėvai neįgalūs, todėl reikalinga mokinio pagalba namuose.				
Mokiniai, ilgesniam ar trumpesniam laikui išvykstantys iš Lietuvos.				
Iš kitų šalių atvykstantys mokiniai.				
Laikiniai iš ugdymo proceso „iškritę“ mokiniai (dėl sveikatos problemų negalintys į mokyklą atvykti, t. y. mokomi namuose).				
Mokiniai, besigydantys ligoninėje.				
Savarankiškai besimokantys atskirų dalykų, pasirengiantys egzaminams.				
Mokiniai iš jaunimo ir suaugusiųjų mokyklų.				
Visos mokinių grupės: nuo 1 iki 12 kl.				
Motyvacijos stokojantys mokiniai.				
Sportininkai, kurie daug laiko praleidžia sporto stovyklose,				

varžybose.				
Mokiniai, pasirinkę savarankišką mokymąsi.				
Užsienyje gyvenantys lietuviai ir jų vaikai.				
Mokiniai, turintys mokymosi sunkumų.				
Laikiniai išvykus mokytojui, kurio niekas nevaduoja.				
Atliekantys bausmę įkalinimo įstaigose.				
Moksleiviai, kurie gyvena atokiose vietovėse, iš kurių sunku pasiekti mokyklą.				
Mokiniai, besigydantys sanatorijose.				
Nuotoliniu būdu mokytis galėtų nuo 5 klasės.				
Aukštesniųjų ir žemesniųjų klasių mokiniai: tai priklausytų nuo poreikio, kam to reikia konkrečiam mokiniui.				
Kita (įrašykite)				

Galite pakomentuoti

--

Kaip vertintumėte nuotolinio mokymosi paslaugų teikimo bendrojo lavinimo mokykloje perspektyvas artimiausiame penkmetyje?

Situacijos vertinimas (pažymėkite atitinkamoje skiltyje x ženklų)

1– nesutinku; 2– iš dalies sutinku 3– visiškai sutinku

Išskirkite 5, Jūsų nuomone, svarbiausius teiginius, pažymėdami juos +

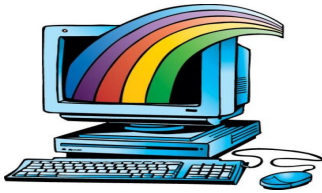
Teiginiai	1	2	3	+
Jei mokyklos ir mokytojai būtų apmokyti, kaip tinkamai tai daryti, o atsakingi asmenys atitinkamai suderintų dokumentus, perspektyvos būtų geros, bet reikalingos daugiau individualios negu masinės paslaugos, o tai brangu ir t. t.				
Vertinčiau teigiamai ir viltingai, nes to reikia.				
Mieste galėtų atsirasti viena mokykla, kuri galėtų teikti nuotolinio mokymosi paslaugą išvykstantiems iš Lietuvos mokiniams.				
Mokyklos galėtų kurti el. užduočių banką, kuriuo galėtų pasinaudoti mokymą namuose organizuojantys mokytojai, pandemijos metu.				
Bus pasiektas aukštesnis kompiuterinio raštingumo lygis.				
Ištirtas nuotolinio mokymosi poreikis.				
Sukurta tinkama bazė.				
Esama ekonominė padėtis nėra palanki NM plėtrai, viskas priklausys nuo mokyklų iniciatyvos.				
Tai papildomos galimybės, kurias suteikia IT, mokinio mokymuisi ir mokytojo darbui efektyvinti.				
Labai priklauso nuo valstybės materialinių išteklių, politinės valios ir kokia bus tokių paslaugų paklausa.				
Nuotolinio mokymo(si) paslaugų plėtra nebus sparti dėl ekonominių priežasčių.				

Bus pakankama informacijos ir gerosios patirties sklaida apie nuotolinį mokymąsi.				
Mokyklos, kuriose ši praktika jau yra taikoma, manau, galėtų tapti konsultantėmis ir pamokyti kitų mokyklų bendruomenes.				
Reikėtų apibendrinti tyrimus, kurie yra atlikti siekiant išsiaiškinti apie suaugusiųjų nuotolinį mokymą(si). Galbūt priežastys ir problemos yra aktualios ir bendrojo lavinimo mokykloms.				
Reikėtų tyrimo su <i>focus</i> grupėmis. Visa tai galėtų atsirasti ir finansuojamo europinio projekto rėmuose tam, kad konkrečios norą pareiškusios mokyklos galėtų tobulintis ir taikyti nuotolinį mokymą(si).				
Jei Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija parengtų nuotolinio mokymo bendrojo lavinimo mokyklose programą ir Vyriausybė skirtų jų įgyvendinimui lėšų ar rastų kitų finansavimo šaltinių, tuomet, manau, daugiau bendrojo lavinimo mokyklų pradėtų vykdyti nuotolinio mokymo programą.				
Kita (įrašykite)				

Galite pakomentuoti

--

Dar kartą dėkojame už bendradarbiavimą

„NUOTOLINIO MOKYMOSI POREIKIS LIETUVOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE“***Trečiasis tyrimo etapas***

Gerbiami ekspertai,

nuoširdžiai dėkojame už dalyvavimą pirmajame ir antrajame tyrimo etapuose. Pateikiame Jums antrojo etapo medžiagos analizės rezultatus. Jūsų išrinkti teiginiai suranguoti pasinaudojus reikšmingumo indeksu (nuo 1- reikšmingas iki 0 – nereikšmingas). Prašytume susipažinti su medžiaga ir ją, jei manysite esant svarbu, pakomentuoti. Savo komentarus ir pastebėjimus galite parašyti klausimų pabaigoje.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Ar manote, kad nuotolinis mokymas(is) (NM) bendrojo lavinimo mokykloje šiandien yra aktualus?

Teiginiai	Reikšming. indeksas
NM aktualus mokiniams, kurie ilgą laiką gydos ligoninėse.	0,95
Manau, kad NM plinta iš lėto.	0,95
Modernėjant informacinėms technologijoms, atsiradus NM vis daugiau galimybių mokytis.	0,95
NM aktualus moksleiviams išvykusiems į užsienį, siekiant susipažinti su Lietuvos bendrojo lavinimo ugdymo programa.	0,90
NM aktualus mokiniams, kurie ilgą laiką gydos sanatorijose.	0,90
Kiekvienas jaunuolis gali mokytis nuotoliniu būdu savarankiškai: patogioje vietoje (namuose; varžybų ar treniruočių vietoje; visur, kur yra internetas); patogiu laiku ir kt.	0,85
Manau, NM yra aktualus	0,85
NM aktualus jaunimui, atliekančiam bausmę įkalinimo įstaigose.	0,70
NM aktualus jaunimui, neturinčiam vidurinio ugdymo išsilavinimo ir „iškritusiam“ iš bendrojo lavinimo ugdymo sistemos.	0,65
NM aktualus moksleiviams, kurie gyvena atokiose vietovėse, iš kurių sunku pasiekti mokyklą.	0,60
NM – vienas iš priimtinausių būdų, siekiant susipažinti su bendrojo lavinimo ugdymo programa, išvykus į mokomąsias treniruočių stovyklas ar varžybas svetur arba didžiulius sportinius krūvius turintiems sportininkams.	0,60
Bendrojo lavinimo mokykloje NM siejasi su mokiniais, besimokančiais 11–12 klasėse.	0,50
Šiandien NM labiau tinkamas suaugusiems žmonėms, besimokantiems suaugusiųjų mokyklose.	0,45

NM turėtų būti ypač tikslingai ir griežtai taikomas bendrojo lavinimo mokykloje.	0,40
NM bendrojo lavinimo mokykloje šiandien yra aktualus tik tam tikroms grupėms moksleivių: turintiems judėjimo, klausos ar kitų negalių.	0,40
NM bendrojo lavinimo mokykloje šiandien dar nėra aktualus (svarbus), nes visa bendrojo lavinimo sistema yra „įrėmintą“ laike ir erdvėje.	0,40

Galite pakomentuoti

--

Kokie veiksniai skatina nuotolinio mokymo(si) poreikį bendrojo lavinimo mokykloje?

Teiginiai	Reikšming. indeksas
Gabiems mokiniams leidžia gilintis į dalykus, pasirengti olimpiadoms, egzaminams.	0,95
Yra galimybė vaikams, turintiems fizinę negalią, mokytis nuotoliniu būdu.	0,95
Trumpalaikio nuotolinio mokymosi poreikis, kai kurį laiką sergama ir neįmanoma ar sudėtinga lankyti mokyklą (pvz., traumos).	0,95
Daugėja mokytojų, savo darbe naudojančių IKT.	0,90
Mokymas karantino metu.	0,85
Skatina mokymo individualizavimo galimybę (mokytojas dirba individualiai, kaip konsultantas, turi galimybę bendrauti su mokiniu intensyviau).	0,85
Skatina prieinamumas įvairių grupių mokiniams(pvz., spec. poreikių: gabių ar sutrikimų turinčių mokinių).	0,85
Padidėjęs mokinių mobilumas, išvykimas su tėvais į užsienio šalis, mokymasis užsienio šalyse pagal mainų programas ir pan.	0,85
Mokinio mokymas namuose.	0,80
Atsirandančios vis naujos IT galimybės.	0,80
Moksleiviai, turintys namuose asmeninius kompiuterius, turi puikias galimybes naudotis nuotolinio mokymo (si) teikiamais privalumais.	0,80
Papildoma priemonė mokymosi žinioms ir gebėjimams įtvirtinti.	0,80
IKT išplitimas ir prieinamumas, pvz. mokyklų ir viešosiose bibliotekose.	0,80
Vis daugiau mokinių turi namuose kompiuterį su internetine prieiga.	0,75
Įvairioms projektų veikloms.	0,75
Skatina mokymo formos naujumas (mokykloje yra diegiami ir skatinami nauji mokymo metodai).	0,65
Vis daugiau mokinių yra išvykę į užsienį ir nori mokytis savarankiškai.	0,70
Savarankiškas mokymasis ir savišvieta.	0,70
Į mokyklą ateina vis daugiau kompiuterinių mokomųjų programų.	0,65
Savarankiškas mokymasis (įteisintas ar ne).	0,65
NM poreikį skatina mokinio neįgalumas.	0,65
NM poreikį skatina būtinybė derinti sportą ir mokslą.	0,60

NM privalumai: nereikia keisti gyvenimo būdo; nereikia daug laiko ir lėšų (kelionėms, pragyvenimui kitame mieste, reikalingai literatūrai pirkti ir t. t.); galima mokytis norimu metu, patogioje vietoje ir priimtina sparta; mokymosi medžiaga susisteminta.	0,60
NM poreikį skatina mokinio tėvų emigracija.	0,60
Per didelis mokytojo ir mokinio užimtumas darbo dienos metu vėliau verčia mokytoją ir mokinį dar papildomai bendrauti, konsultuotis internetu mokymosi klausimais.	0,60
Daugėja mokinių, norinčių pagilinti ir praplėsti mokomojo dalyko žinias.	0,60
Specialieji ugdymosi poreikiai (plačiaja prasme), kai dėl individualių aplinkybių mokiniams būtų galima taikyti lankstesnes mokymosi formas.	0,60
Mokinys turi elgesio ar lankomumo problemų ir, negalėdamas atsiskaityti už praleistą laiką ar neatliktus darbus, vis labiau grimzta į atsilikimą ir galiausiai meta mokyklą.	0,55
Nuotoliniu būdu galbūt galėtų būti mokoma kažkokių dalykų ar jų modulių, kai mokykla neturi atitinkamo specialisto ar negali užtikrinti pakankamo darbo krūvio.	0,55
Nuotoliniu būdu pasirengti laikyti brandos egzaminus.	0,45
Mokinio prisirišimas prie kompiuterio ir kompiuterinių technologijų išmanymas.	0,45
Aktyvus dalyvavimas ir didžiulis mokinių užimtumas papildomojo ugdymo veiklose.	0,40
NM poreikį skatina vaiko psichologinės problemos.	0,35
Tokiu būdu galėtų papildomai užsidirbti mokytojai, esantys vaiko auginimo ir priežiūros atostogose, turintys priežiūros reikalaujančių neįgalųjų namuose ir negalintys dirbti mokykloje.	0,30
Socialiniai veiksniai: ne visi turi galimybę įgyti brandos atestatą (išklaustyti ir susipažinti su mokymo kursu) dėl žemo pragyvenimo ir didelio nedarbo lygio, nes turi užsidirbti pinigų pragyvenimui.	0,30
Mokinio nenoras lankyti mokyklą.	0,25

Galite pakomentuoti

Kokie veiksniai riboja galimybę teikti nuotolinio mokymo(si) paslaugas bendrojo lavinimo mokykloje?

Teiginiai	Reikšming. indeksas
Tam tikras tiesioginis kontaktas vis tiek turėtų būti tam, kad mokytojas galėtų objektyviai įvertinti, ar mokinys yra savarankiškas.	0,90
Laiko stoka individualioms užduotims skirti ir įvertinti.	0,85
Nelanksti apmokėjimo už darbą, darbo apskaitos, kontrolės, mokymosi pasiekimų pripažinimo sistema.	0,85
Lėšų, skirtų mokykloms už šį darbą užmokėti, stoka.	0,85
Nepakanka el. vadovėlių ir mokymo priemonių.	0,80

Specialių nuotolinio ugdymo programų (kaip instrumento) trūkumas.	0,80
Kai kurių mokytojų žema IKT kompetencija.	0,80
Žinių apie nuotolinį mokymą stoka.	0,80
Nėra el. dalyko užduočių duomenų bazės.	0,80
Nėra vykdomi mokyklų personalo mokymai.	0,75
Ne visi mokiniai namuose turi kompiuterius.	0,70
Nepakankamas mokytojų, galinčių dirbti nuotoliniu būdu, apmokymas.	0,70
Nesukurti VMA dalykų moduliai.	0,65
Tai reikalauja ir papildomo laiko iš mokytojo, kuris ir taip jau viršija visas ribas.	0,65
Šios srities specialistų stoka.	0,65
Techninės ir programinės galimybės.	0,60
Daugelis mokytojų nesistengia priimti naujovių.	0,60
Taip besimokantis mokinys turėtų turėti tvirtą tiek mokytojų, tiek tėvų priežiūrą.	0,60
Tai naujovė, kurią įdiegti nėra lengva.	0,55
Joks kompiuteris nepakeis praktinių, laboratorinių darbų ir kitų panašių ugdymo veiklų.	0,50
Valstybė neskiria lėšų nuotolinio mokymo programų įdiegimui bendrojo lavinimo mokyklose.	0,50
Kompiuterių trūkumas mokyklose.	0,50
Nepakankamai mokyklos aprūpintos nuotolinio mokymosi programine įranga.	0,50
Neigiamas kompiuterio poveikis sveikatai ilgai dirbant.	0,45
Inertiškumas naujovėms.	0,45

Galite pakomentuoti

Kokios bendrojo lavinimo mokinių grupės galėtų būti suinteresuotos nuotoliniu mokymusi?

Teiginiai	Reikšming. indeksas
Laikiniai iš ugdymo proceso „išskritę“ mokiniai (dėl sveikatos problemų negalintys į mokyklą atvykti, t. y. mokomi namuose).	0,95
Mokiniai, besigydantys sanatorijoje.	0,95
Mokiniai, besigydantys ligoninėje.	0,90
Savarankiškai besimokantys atskirų dalykų, pasirengiantys egzaminams.	0,90
Mokiniai, pasirinkę savarankišką mokymąsi.	0,90
Užsienyje gyvenantys lietuviai ir jų vaikai.	0,85
Gabūs mokiniai.	0,80
Laikiniai išvykus mokytojui, kurio niekas nevaduoja.	0,75
Specialiųjų poreikių ir specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniai (jų galėtų būti išskirtos kelios grupės, atsižvelgiant į mokymosi sunkumus,	0,75

intelekto raidą, fizinę ar protinę negalę, elgesio sutrikimus, kitas grupes, pvz., autizmo spektro sutrikimai, kai asmuo negali mokytis kolektyve).	
Aukštesniųjų ir žemesniųjų klasių mokiniai: tai priklausytų nuo poreikio, kam to reikia konkrečiam mokiniui.	0,70
Mokiniai, ilgesniam ar trumpesniam laikui išvykstantys iš Lietuvos.	0,70
Kūdikio besilaukiančios mokinės.	0,70
Atliekantys bausmę įkalinimo įstaigose.	0,70
Mokiniai iš jaunimo ir suaugusiųjų mokyklų.	0,65
Moksleiviai, kurie gyvena atokiose vietovėse, iš kurių sunku pasiekti mokyklą.	0,65
Sportininkai, kurie daug laiko praleidžia sporto stovyklose, varžybose.	0,60
Iš kitų šalių atvykstantys mokiniai.	0,60
Mokiniai, kurių tėvai neįgalūs, todėl reikalinga mokinio pagalba namuose.	0,55
Kartojantys kursą mokiniai (kad jiems nereikėtų kentėti patyčių mokykloje ir pan.).	0,45
Nuotoliniu būdu mokytis galėtų nuo 5 klasės.	0,40
Mokiniai, turintys mokymosi sunkumų.	0,40
Rizikos grupių atstovai (gresia išmetimas iš mokyklos, valkatavimas).	0,35
Visos mokinių grupės: nuo 1 iki 12 klasės.	0,35
Motyvacijos stokojantys mokiniai.	0,30
Linkę nusikalsti mokiniai.	0,25

Galite pakomentuoti

Kaip vertintumėte nuotolinio mokymosi paslaugų teikimo bendrojo lavinimo mokykloje perspektyvas artimiausiame penkmetyje?

Teiginiai	Reikšming. indeksas
Tai papildomos galimybės, kurias suteikia IT, mokinio mokymuisi ir mokytojo darbui efektyvinti.	0,90
Vertinčiau teigiamai ir viltingai, nes to reikia.	0,90
Mokyklos, kuriose ši praktika jau yra taikoma, manau, galėtų tapti konsultantėmis ir pamokyti kitų mokyklų bendruomenes.	0,85
Jei Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija parengtų nuotolinio mokymo bendrojo lavinimo mokyklose programą ir Vyriausybė skirtų jų įgyvendinimui lėšų ar rastų kitų finansavimo šaltinių, tuomet, manau, daugiau bendrojo lavinimo mokyklų pradėtų vykdyti nuotolinio mokymo programą.	0,85
Reikėtų apibendrinti tyrimus, kurie yra atlikti siekiant išsiaiškinti apie suaugusiųjų nuotolinį mokymą(si). Galbūt priežastys ir problemos yra aktualios ir bendrojo lavinimo mokykloms.	0,80
Labai priklauso nuo valstybės materialinių išteklių, politinės valios ir kokia bus tokių paslaugų paklausa.	0,75
Reikėtų tyrimo su <i>focus</i> grupėmis. Visa tai galėtų atsirasti ir	0,75

finansuojamo europinio projekto rėmuose tam, kad konkrečios norą pareiškusios mokyklos galėtų tobulintis ir taikyti nuotolinį mokymą(si).	
Mieste galėtų atsirasti viena mokykla, kuri galėtų teikti nuotolinio mokymosi paslaugą išvykstantiems iš Lietuvos mokiniams.	0,70
Mokyklos galėtų kurti el. užduočių banką, kuriuo galėtų pasinaudoti mokymą namuose organizuojantys mokytojai pandemijos metu.	0,65
Ištirtas nuotolinio mokymosi poreikis.	0,65
Sukurta tinkama bazė.	0,60
Bus pasiektas aukštesnis kompiuterinio raštingumo lygis.	0,60
Jei mokyklos ir mokytojai būtų apmokyti, kaip tinkamai tai daryti, o atsakingi asmenys atitinkamai suderintų dokumentus, perspektyvos būtų geros, bet reikalingos daugiau individualios negu masinės paslaugos, o tai brangu ir t. t.	0,60
Esama ekonominė padėtis nėra palanki NM plėtrai, viskas priklausys nuo mokyklų iniciatyvos.	0,55
Nuotolinio mokymo(si) paslaugų plėtra nebus sparti dėl ekonominių priežasčių.	0,55
Bus pakankama informacijos ir gerosios patirties sklaida apie nuotolinį mokymąsi.	0,45

Galite pakomentuoti

Dar kartą dėkojame už bendradarbiavimą

Mokinių nuotolinio mokymo(si) poreikio tyrimas

Gerbiami 9–12 (I–IV gimnazijų) klasių moksleiviai, vyksta tyrimas, kurio metu siekiama nustatyti jūsų nuotolinio mokymo(si) (NM) patirtį, pasitelkiant šiuolaikines technologijas. Norima išsiaiškinti, kaip jūs vertinate savo NM patirtį savarankiško mokymosi fone. Kokiomis aplinkybėmis jūs naudotumėtės NM aplinkomis ir mokymosi medžiaga? Maloniai prašome atsakyti į anketos klausimus. Prieš atsakant į klausimus prašom juos labai įdėmiai perskaityti ir pažymėti tuos atsakymų variantus, kurie geriausiai atspindi jūsų nuomonę. Nepalikite neatsakytų klausimų. Anketa anoniminė, jos duomenys bus statistiškai apdoroti ir panaudoti tik tyrimo tikslams.

Prašome įvesti informaciją apie save:

Lytis

Gyvenamoji vieta

1. Klasė, kurioje dabar mokaisi

- 9 (I gimnazinė)
- 10 (II gimnazinė)
- 11 (III gimnazinė)
- 12 (IV gimnazinė)

2. Esu sportininkas (-ė)

- Taip
- Ne

3. Kaip dažnai tau tenka išvykti į sporto stovyklas ne atostogų metu?

- Niekada
- Kartą per mokslo metus
- Dažniau nei kartą per mokslo metus

4. Ar teko gydytis sanatorijoje ne atostogų metu?

- Taip
- Ne

5. Ar teko neiti į mokyklą dėl ligos (traumos ar panašiai), kuri netrukdė mokytis namuose?

- Taip
- Ne

6. Ar teko vykti su tėvais (ar vienu iš jų) į užsienį ilgesniam nei savaitė laikui ne atostogų metu?

- Taip
- Ne

7. Kaip vertintum savo savarankiško mokymosi namuose PASTANGAS, besimokydamas skirtingose klasėse. Vertinimas 10 balų sistemoje, darant prielaidą, kad turi daugiau nei 3 balų gebėjimus.

Besimokydama(s) anksčiau	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Besimokydama(s) dabar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

8. Ar paprastai bendrauji su kitais mokiniais (ar vienu iš jų) mokydamasis namuose?

- Taip
- Ne

9. Dažniau bendraujate:

- Internetu
- Susitinkate namuose
- Susitinkate kitur
- Nebendrauju

10. Jei ruošdami pamokas bendraujate internetu, kaip jūs tai darote? (gal galėtumėte keliais sakiniais papasakoti esminius dalykus). Arba parašyk–*nebendrauju*

11. Kaip įvertintumėte savo savarankiško mokymosi namuose galimybes? Kas labiausiai trukdo ar ko trūksta, kad savarankiškas mokymasis būtų efektyvesnis (užimtų mažiau laiko ir duotų geresnių rezultatų)?

12. Ar naudojiesi, mokydamasi(s) namuose, informacija rasta internete?

- Nesinaudoju
- Keletą kartų per mokslo metus
- Keletą kartų per mėnesį
- Keletą kartų per savaitę

13. Kokius dalykus besimokydama(s) naudojaisi informacija internete? Išvardink, arba parašyk žodį – jokių

14. Ar manai, kad informacija internete tau buvo naudinga mokantis?

- Dažniausiai mažai naudinga
- Dažniausiai pakankamai naudinga
- Visada naudinga

15. Ar tavo dalykų mokytojas/ai yra siūlę pasinaudoti jų parengta mokomąja medžiaga internete/intranete?

- Taip
- Ne

16. Kaip dažnai tokie pasiūlymai, aprašyti 15 klausime, būdavo pateikiami?

- Niekada
- Dažniau nei kartą per savaitę
- Kartą per savaitę
- Kartą per mėnesį
- Kartą per metus

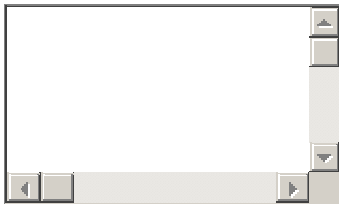
17. Ar teko naudotis mokymosi medžiaga internete/intranete, kurią parengė tavo mokyklos mokytojas/ai?

- Taip
- Abejoju
- Ne

18. Kaip dažnai tokia medžiaga naudodavaisi?

- Nebuvo pateikta
- Kartą ar keletą per mokslo metus
- Kartą ar keletą kartų per mėnesį
- Kiekvieną savaitę

19. Kokių mokomųjų dalykų mokytojų parengta internete/ intranete medžiaga teko naudotis? Išvardink, arba parašyk – neteko naudotis

20. Ar 15 klausime aprašyta, tavo mokytojų parengta ir pateikta internete/intranete informacija tau naudinga mokantis?

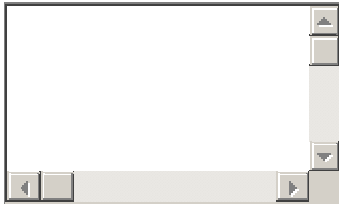
- Naudinga
- Manau, kad naudinga
- Abejoju
- Manau, kad nenaudinga
- Nenaudinga

- Tokios neturėjau

21. Ar manai, kad mokytojų parengta, susisteminta mokomoji medžiaga su nuorodomis į kitus interneto šaltinius, su iliustracijomis, jei reikia, su animacija bei su savikontrolės testais, būtų NAUDINGA mokiniams savarankiškam mokymuisi namuose?

- Taip
 Manau, kad taip
 Abejoju
 Manau, kad ne
 Ne

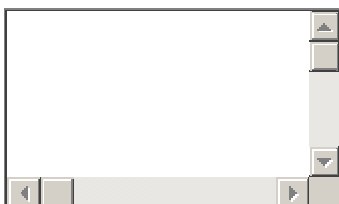
22. Kokiais atvejais, tavo nuomone, 21 klausime aprašytas mokomosios medžiagos pateikimo ir mokymosi būdas būtų REIKALINGAS/NAUDINGAS tau? Jei gali, išvardink keletą gyvenimiškų situacijų, kada tokiu būdu pateikta medžiaga tau būtų itin reikalinga.

An empty rectangular text box with a light gray border and a vertical scrollbar on the right side, intended for the respondent to write their answer to question 22.

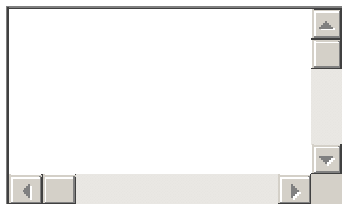
23. Kaip manai, ar internete/intranete mokytojo parengta, susisteminta mokymosi medžiaga su aktyviomis nuorodomis į kitus šaltinius internete/intranete, iliustracijomis/animacija, su savikontrolės testais SKATINTŲ tave savarankiškam mokymuisi namuose (ar kitur)?

- Skatintų
 Manau, kad skatintų
 Abejoju
 Manau, kad neturėtų įtakos
 Neturėtų įtakos

24. Pakomentuok atsakymą į 23 klausimą.

An empty rectangular text box with a light gray border and a vertical scrollbar on the right side, intended for the respondent to provide comments on their answer to question 23.

25. Kaip manai, kokie būtų savarankiško mokymosi, naudojantis mokytojo parengta, susisteminta mokymosi medžiaga internete/intranete su savikontrolės testais, PRIVALUMAI, lyginant su mokymusi tik iš vadovėlio ir kitų, mokytojo nurodytų šaltinių?

Koreliacinės analizės rezultatai

	Tavo mokytojų parengta ir pateikta internete/intranete informacija tau naudinga mokantis	Mokytojų parengta, NM mokomoji medžiaga būtų naudinga mokiniams savarankiškam mokymuisi namuose	Internetė/intranete mokytojo parengta NM medžiaga skatintų tave savarankiškam mokymuisi namuose (ar kitur)
Tavo mokytojų parengta ir pateikta internete/intranete informacija tau naudinga mokantis		0,787**	0,336**
Mokytojų parengta, NM mokomoji medžiaga būtų naudinga mokiniams savarankiškam mokymuisi namuose	0,787**	-	0,430**
Internetė/intranete mokytojo parengta NM medžiaga skatintų tave savarankiškam mokymuisi namuose (ar kitur)	0,336**	0,430**	-

6 PRIEDAS**Mokinių nuotolinio mokymo(si) poreikių grupės**

Klausimas	Taip		Ne	
	n	%	n	%
Esu sportininkas(-ė)	142	35,6	257	64,4
Ar teko gydytis sanatorijoje ne atostogų metu?	43	10,8	356	89,2
Ar teko neiti į mokyklą dėl ligos (traumos ar panašiai), kuri netrukdė mokytis namuose?	255	63,9	144	36,1
Ar teko vykti su tėvais (ar vienu iš jų) į užsienį ilgesniam nei savaitė laikui ne atostogų metu?	99	24,8	300	75,2